

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jáchym Sláma

**Česká právní úprava rozšířené konfiskace výnosů
z trestné činnosti – teorie a praxe**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 21. 12. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 239 369 znaků včetně mezer.

Jáchym Sláma

V Praze dne 21. 12. 2023

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucímu mé práce JUDr. Daliborovi Šellengovi, Ph.D., za jeho čas, otevřený a vstřícný přístup, věcné rady, podnětnou zpětnou vazbu i milé rozhovory.

Také bych zde chtěl poděkovat mým rodičům, sourozencům, rodině a přátelům, za hřejivou podporu v průběhu celého vysokoškolského studia. Pratetě Marcele za výborné obědy. A zejména Saše, že vždy stála při mně.

Obsah

Poděkování.....	3
Obsah.....	4
Úvod.....	7
1. Rozšířená konfiskace a její vztah k ostatním konfiskačním metodám.....	10
1.1. Odčerpávání výnosů z trestné činnosti a konfiskace.....	11
1.2. Proces odčerpávání výnosů z trestné činnosti.....	12
1.2.1. Vyhledávání výnosů z trestného činu.....	13
1.2.2. Zajištění výnosů z trestného činu.....	14
1.2.3. Správa výnosů z trestného činu.....	15
1.2.4. Konfiskace výnosů z trestné činnosti.....	15
1.2.5. Naložení s konfiskovanými výnosy z trestné činnosti.....	15
1.3. Metody konfiskace výnosů z trestného činu.....	16
1.3.1. Paleta konfiskačních metod podle Boistera, Bouchta a CARIN.....	16
1.3.2. Pojem konfiskace nezaložená na odsouzení (<i>non-conviction based confiscation</i>).....	18
1.3.3. Systém konfiskačních metod.....	19
1.3.3.1. Konfiskace založená na odsouzení.....	20
1.3.3.2. Konfiskace založená na překážce odsouzení.....	21
1.3.3.3. Konfiskace podezřelého majetku.....	22
1.3.3.4. Konfiskace neobjasněného majetku.....	26
1.3.3.5. Rozšířená konfiskace.....	27
1.4. Rozšířená konfiskace v judikatuře ESLP.....	32
1.4.1. Čl. 1 Protokolu č. 1 EÚLP – právo pokojně užívat svůj majetek.....	33
1.4.2. Čl. 6 EÚLP – právo na spravedlivý proces.....	34
2. Vymezení klíčových právních pojmů a souvislostí.....	39
2.1. Věc v trestním právu.....	39
2.2. Věc náležející pachateli nebo jiné osobě.....	41
2.3. Majetek pachatele nebo jiné osoby.....	42
2.4. Výnos z trestné činnosti.....	43
2.5. Náhradní hodnota.....	45
2.6. Nabývání vlastnického práva k výnosům z trestné činnosti.....	46

3.	Ochranné opatření zabrání části majetku.....	51
3.1.	Vývoj právní úpravy zabrání části majetku.....	51
3.1.1.	Evropská směrnice.....	51
3.1.2.	Česká transpozice směrnice.....	52
3.1.2.1.	Povaha právní úpravy rozšířené konfiskace.....	53
3.1.2.2.	Další otázky spojené s transpozicí směrnice.....	54
3.1.3.	Od vládního návrhu k současné právní úpravě.....	55
3.1.4.	Současná právní úprava.....	56
3.2.	Podmínky uložení zabrání části majetku podle § 102a odst. 1 TZ.....	57
3.2.1.	Odsouzení pachatele za spouštěcí trestný čin.....	58
3.2.2.	Závěr soudu, že určitá část majetku pachatele pochází z jiné trestné činnosti.....	59
3.2.3.	Dvě podoby zabrání části majetku.....	60
3.2.4.	Postavení zabrání části majetku v systému trestních sankcí.....	62
3.3.	Zabrání části majetku třetích osob podle odst. 2.....	63
3.4.	Zabrání náhradní hodnoty za část majetku podle odst. 4.....	65
3.5.	Předměty zabrání části majetku.....	66
3.6.	Subjekty zabrání části majetku.....	67
3.7.	Zajištění výkonu zabrání části majetku.....	68
3.7.1.	Podstata zajištění a obecný a speciální účel zajišťovacích nástrojů.....	68
3.7.2.	Vztah § 358b TŘ a § 102a TZ a základní podmínky zajištění.....	69
3.7.3.	Procesní situace, kdy dochází k zajištění výkonu zabrání části majetku.....	70
3.7.4.	Předměty a subjekty zajištění.....	71
3.7.5.	Rozhodnutí o zajištění.....	72
3.7.6.	Stížnost a jiné prostředky obrany proti rozhodnutí o zajištění.....	73
3.7.7.	Souběh více důvodů pro zajištění věci.....	74
3.8.	Řízení o zabrání části majetku.....	77
3.9.	Dokazování.....	78
3.9.1.	Důkazní standard.....	78
3.9.2.	Důkazní břemeno.....	81
3.9.3.	Zabrání podezřelé věci a zásada legality.....	82
3.9.4.	Zabrání části majetku pouze na základě hrubého nepoměru.....	84
3.9.5.	Hranice pěti let v zabrání hrubého nepoměru.....	86
3.10.	Rozhodnutí o zabrání části majetku.....	87
3.11.	Opravné prostředky proti zabrání části majetku.....	88
3.12.	Účinky rozhodnutí o zabrání části majetku.....	88

3.13.	Výkon rozhodnutí o zabrání části majetku.....	89
3.14.	Uspokojení nároků poškozených.....	90
Závěr.....		92
Seznam použitých zkratk.....		96
Seznam použitých zdrojů.....		97
Seznam obrázků.....		110
Název, abstrakt a klíčová slova.....		111
Title, Abstract and Key words.....		113

Úvod

Předmětem této práce je *rozšířená konfiskace*, tedy jedna z konfiskačních metod, které slouží k odčerpávání výnosů z trestné činnosti. Snaha odčerpat co nejvíce výnosů z trestné činnosti vychází v obecné rovině ze dvou motivací, jedné idealistické a druhé pragmatické.

Jednou ze základních právních zásad, která prostupuje všemi právními odvětvími, je zásada, že *nikdo nesmí mít prospěch ze svého protiprávního jednání (nemo turpitudinem suam allegare potest)*.¹ Odrazem této zásady v trestním právu je *maxima crime does not pay*.² Odčerpávání výnosů usiluje o naplnění této maximy v majetkové sféře.

Odčerpávání výnosů z trestné činnosti se zároveň stalo klíčovým nástrojem v rámci strategií boje proti organizované, finanční, korupční a drogové trestné činnosti, které jsou nazývány *to go for the money / follow the money* a *hit them where it hurts the most*.³ Tyto strategie vycházejí zejména z předpokladu, že efektivní odčerpávání výnosů odradí pachatele motivované ziskem a zároveň zabrání použití získaných výnosů k páčání další trestné činnosti.⁴

Tradiční forma konfiskace spočívající v odčerpání výnosů, které je bez důvodných pochybností možné spojit se zdrojovým trestným činem, za který byl pachatel odsouzen, se časem ukázala jako příliš přísná z hlediska podmínek jejího uložení. Za účelem zajištění efektivního odčerpávání se proto začaly hledat nové konfiskační metody, které by umožnily odčerpat výnosy i bez předchozího odsouzení za zdrojový nebo jiný trestný čin.⁵

Jednou z těchto *moderních* konfiskačních metod je také *rozšířená konfiskace*. Tato metoda se skrze transpozici směrnice 2014/42/EU⁶ odrazila do českého právního řádu jako ochranné opatření *zabrání části majetku*.

¹ Tato zásada je explicitně vyjádřena v § 6 odst. 2 OZ „*Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.*“

² Tuto maximu opakovaně akcentuje Evropská komise viz *SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ: Výnosy z organizované trestné činnosti: Zajištění skutečnosti, že „zločin se nevyplácí“*. Online. Brusel, 2008. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0766>. [cit. 2023-12-14]. a *ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ: Vyhledávání a konfiskace majetku: zajištění toho, aby se trestná činnost nevyplácela*. Online. Brusel, 2020. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0217>. [cit. 2023-12-12].

³ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. Online. Oxford: Hart Publishing, 2017. ISBN 978-1-50990-709-0. Dostupné z: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=4&sid=c0db6cb1-caec-4468-9290-fd5309104e67%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=1510269&db=nlebk>. [cit. 2023-12-15]. s. 1.

⁴ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. Series Supranational criminal law. Portland (Oregon): Intersentia, 2017. ISBN 978-1-78068-478-9. s. 3.

⁵ FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. Online. In: BERNARDI, Alessandro a ROSSI, Francesco (ed.). *Improving confiscation procedures in the European Union*. Jovene Editore, 2019, s. 3-29. ISBN 978-88-243-2615-5. Dostupné z: <https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/en/object/boreal%3A223452>. [cit. 2023-12-12]. s. 5.

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii.

Cílem této práce je prozkoumat metodu *rozšířené konfiskace*, a to jak v rovině teoretické, tak v rovině praktické. Nejprve se pokusím odpovědět na otázky, co to je *rozšířená konfiskace* a jaké je její postavení v systému konfiskačních metod a problematice odčerpávání výnosů z trestné činnosti obecně. Dále se v práci pokusím odpovědět na otázky, jakým způsobem se tato teoretická metoda *otiskla* do českého právního řádu a jak by měl být tento *otisk*, tedy ochranné opatření *zabrání části majetku*, interpretován a aplikován v praxi, a to od předběžného zajištění až po výkon finálního rozhodnutí.

Z hlediska metodologie provedu průzkum v této práci zejména postupem analytickým s normativními prvky.⁷ Těžištěm této práce je česká právní úprava *rozšířené konfiskace*, tedy *zabrání části majetku*. Institut *zabrání části majetku* podrobím analytickému rozboru, a to jak do hloubky, rozebráním jednotlivých definičních znaků a jejich vazeb, tak do šířky, rozebráním vztahů tohoto institutu k ostatním blízkým institutům. Pokud pak při průzkumu narazím na nějaké interpretační nebo aplikační úskalí, pokusím se nabídnout jejich možná řešení. Analytický rozbor se pokusím doplnit trochou normativní perspektivy, kterou získám v první části této práce věnované teorii odčerpávání výnosů z trestné činnosti. Právě prizmatem teoretických konceptů vymezených na začátku práce budu následně nahlížet na pozitivní právní úpravu a nabízet tak nové pohledy na některé otázky s pozitivním právem spojené. Vzhledem k rozsahu práce se omezím na hranice platného práva a právní teorie. Zkoumání interakce institutu *zabrání části majetku* se společenskou realitou, tedy postup empirický, přenechám dalším výzkumníkům, případně se k němu v budoucnosti vrátím sám.

Popsané cíle se podepsaly také na struktuře práce. Práci jsem rozdělil do tří částí. První část odpovídá na teoretické otázky. Nejprve v ní představím problematiku odčerpávání výnosů z trestné činnosti, dále rozeberu proces odčerpávání a charakterizuji jeho jednotlivé kroky. Následně se zaměřím na krok konfiskace a pokusím se na základě analýzy a syntézy děl zahraničních autorů a zahraničních právních úprav vymezit systém⁸ teoretických konfiskačních metod. Pokusím se tedy charakterizovat jednotlivé konfiskační metody, které se odrážejí v konkrétních vnitrostátních nástrojích, a vymezit jejich vzájemné vztahy. Soustředit se přitom budu zejména na metodu *rozšířené konfiskace*.

⁷ Při vymezení výzkumných metod vycházím z BOBEK, Michal. *Výzkum v právu: reklama na Nike anebo kvantová fyzika?* Online. JURISPRUDENCE. 2016, roč. 2016, č. 6, s. 3-10. ISSN 1802-3843. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/vydani/6-2016>. [cit. 2023-12-12].

⁸ Pojem *systém* používám jako označení pro výčet jednotlivých druhů, jejich uspořádání a vzájemné vztahy mezi nimi. Viz *systém trestů* v ŠÁMAL, Pavel; GRIVNA, Tomáš; BOHUSLAV, Lukáš; NOVOTNÝ, Oto; HERCZEG, Jiří et al. *Trestní právo hmotné. 9.*, přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 341.

Na závěr první části představím judikaturu Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k *rozšířené konfiskaci*. Tato část je určitým přemostěním teoretické části a části věnované české právní úpravě. I když judikatura soudu pracuje převážně s teoretickými metodami nebo zahraničními nástroji, její závěry jsou zcela zásadní i pro tuzemskou právní úpravu.

Druhá část práce představuje pouze krátký oddíl věnovaný některým klíčovým pojmům a souvislostem, na kterých je česká úprava odčerpávání výnosů z trestné činnosti postavena. Jedná se zejména o pojmy a souvislosti, ve kterých se trestní právo opírá o právo občanské, aniž by reflektovalo, o jak rozporuplnou materii se jedná.⁹

Následně se ve třetí části budu věnovat průzkumu samotné právní úpravy *zabrání části majetku*. V úvodu třetí části popíši legislativní vývoj *zabrání části majetku*. Zejména představím a rozeberu jednotlivé varianty právní úpravy, které vláda při transpozici směrnice zvažovala.

Následně institut *zabrání části majetku* uchopím staticky a rozeberu jeho jednotlivé definiční znaky, podmínky uložení, předměty a subjekty. Zejména zde rozeberu určitou rozštěpenost, resp. dvojí podobu, *zabrání části majetku*, která se projevuje napříč právním řádem. Poté institut uchopím dynamicky a představím celý proces od zajištění části majetku, přes řízení o jeho zabránění až po finální rozhodnutí a jeho výkon.

Jak v části věnované konfiskační teorii, tak ve dvou částech věnovaných české právní úpravě se pokusím obtížnější pasáže a argumenty demonstrovat na příkladech. V teoretické části budu požívat velmi obecné příklady bez užší vazby na český právní řád. Naopak ve druhé a třetí části se pokusím příklady přiblížit co nejvíce české praxi.

Ačkoliv tato práce vzhledem ke svému rozsahu neumožňuje vyčerpávajícím způsobem zpracovat otisk *rozšířené konfiskace* v českém právním řádu, pokusím se identifikovat a popsat klíčové prvky celé právní úpravy a nabídnout odpovědi k nejpálčivějším otázkám. Doufám, že předložená práce bude podnětným východiskem pro další průzkumníky v této oblasti, praktickou příručkou pro všechny, kteří se budou zabývat interpretací a aplikací popsaných ustanovení, a zajímavým čtením pro každého dalšího čtenáře.

⁹ Například otázka, zda je určité právo věci v právním smyslu, je zcela klíčová pro určení, zda může být toto právo předmětem zajištění a zabránění. Na tom, jaká práva jsou věcmi v právním smyslu, však nepadá v odborné veřejnosti vždy shoda. Viz s. 37.

1. Rozšířená konfiskace a její vztah k ostatním konfiskačním metodám

Problematika rozšířené konfiskace, případně jiných konfiskačních metod, jejichž předpokladem není odsouzení pachatele za zdrojový trestný čin, je již po několik dekád předmětem mezinárodních smluv,¹⁰ odborných publikací a debat.¹¹ Pomineme-li některé první vlašťovky,¹² tato problematika dorazila do českých luhů a hájů až v rámci transpozice směrnice 2014/42/EU. Směrnice uložila členským státům přijmout mimo jiné v čl. 5 konfiskační nástroj, který nazývá rozšířenou konfiskací. Tento nástroj byl do českého právního řádu transponován jako ochranné opatření zabránění části majetku podle § 102a TZ¹³ a s ním spojená ustanovení o zajištění výkonu zabránění části majetku podle § 358b TR a výkon zabránění části majetku podle § 358a TR.

Česká odborná diskuse se doposud ve vztahu k rozšířené konfiskaci převážně týkala praktických otázek spojených s interpretací a aplikací české právní úpravy zabránění části majetku, až na výjimky v podobě debaty spojené s transpozicí směrnice¹⁴ a některých kvalifikačních prací,¹⁵ které překročily hranice české právní úpravy. Doposud tak nebylo věnováno mnoho pozornosti rozšířené konfiskaci v teoretické rovině, tedy zejména vymezení samotné podstaty

¹⁰ Nejvýznamnějšími smlouvami jsou Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (č. 462/1991 Sb.), Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (č. 25/2000 Sb. m. s.), Trestněprávní úmluva o korupci (č. 70/2002 Sb. m. s.), Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu (č. 33/1997 Sb.) nebo Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (č. 18/2006 Sb. m. s., č. 9/2010 Sb. m. s.).

¹¹ Za nejvýznamnější autory věnující se rozšířené konfiskaci v evropských právních rádech považují Johana Bouchta, Malina Thunberga Schunkeho a Michele Simonata.

¹² Například RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Analýza možností odčerpávat majetek pocházející z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky*. Online. 2012. 2012. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2011_2012/4-4--analiza-moznosti-odcervavat-majetek-pochazejici-z-nelegitimnich-zdroju-mimotrestnimi-prostredky-110735/. [cit. 2023-12-12].

¹³ Na úpravu ochranného opatření zabránění části majetku v § 102a TZ pak odkazují také § 26a ZTOPO a § 21 odst. 1 ZSVM.

¹⁴ Viz Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb.; ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, LEGISLATIVNÍ RADA VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, PRACOVNÍ KOMISE PRO TRESTNÍ PRÁVO. *Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění trestní zákoník a další související zákony: Čj. OVA: 1524/15*. Online. Praha, 2016. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/183889/150059382.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-12]; NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. Online. Právní rozhledy. 2019, roč. 27, č. 3, s. 99-105. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

¹⁵ Viz ELBERT, Tomáš. *Odčerpávání nelegálního majetku v rámci civilního řízení*. Online, rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wrjw2/>. [cit. 2023-12-15]. Tato rigorózní práce však nebyla obhájena; KRULCOVÁ, Aneta. *Aktuální otázky legalizace výnosů z trestné činnosti*. Online, rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/183889>. [cit. 2023-12-12]; SVOBODA, David. *Identifikace skutečného majitele právnických osob a jiných právních uspořádání orgány činnými v trestním řízení a související otázky*. Online, rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/npn2g/>. [cit. 2023-12-15]. Tato práce nebyla doposud obhájena.

rozšířené konfiskace, jejímž odrazem je čl. 5 směrnice, a vztahu rozšířené konfiskace k ostatním metodám konfiskace. Tento trend můžeme pozorovat i v zahraničí, jak poukazuje Boucht.¹⁶

Dostatečně podrobné vymezení podstaty a vztahu jednotlivých konfiskačních metod přitom považuji za nezbytný předpoklad pro zkoumání české právní úpravy. V této části se proto pokusím položit teoretický základ, na kterém budu moci zbytek práce vystavět.

1.1. Odčerpávání výnosů z trestné činnosti a konfiskace

Ze všeho nejdříve je nutné vymežit dva pojmy, se kterými jsem již v předchozích odstavcích pracoval, a to pojmy *konfiskace* a *odčerpávání výnosů z trestné činnosti*.

V oblasti postihování výnosů z trestné činnosti, stejně jako v mnoha jiných oblastech práva, je vymezení jednotlivých obecných termínů poměrně náročné. Příčinou je množství terminologicky nekonzistentních mezinárodních a vnitrostátních úprav, odborných textů a jejich překladů.¹⁷ Většina odborných textů obsahuje určitý pojem, který jednotně označují celý proces od vyhledávání výnosů až po končené rozhodnutí o jejich osudu.¹⁸ Vymezení takového pojmu je nezbytné. V českém kontextu za nejvhodnější považuji **pojem (proces) odčerpávání výnosu z trestné činnosti**, který je jazykově půvabný a v odborné debatě přítomný. Zároveň se nejedná o pojem používaný právními předpisy, a není tak zatížen určitou legální, příp. judikaturní, definicí.

Pojem konfiskace je pak možné chápat dvojím způsobem, buď v **širokém slova smyslu**, a to jako synonymum pro proces odčerpávání výnosů z trestné činnosti, nebo v **úzkém slova smyslu**, tedy jako jeden z kroků procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti, který je jeho pomyslným vyvrcholením. Ve své práci budu používat pojem konfiskace v úzkém slova smyslu. **Konfiskací**¹⁹ tedy budu označovat **konečné** odnětí majetku na základě rozhodnutí příslušného státního orgánu, přičemž pokud v práci neuvedu jinak, budu konfiskací označovat **konečné odnětí výnosů z trestné činnosti**.²⁰ Konečnost odnětí výnosů pak konfiskací odlišuje od **zajištění výnosů u trestné činnosti**,²¹ která je také jedním z kroků procesu odčerpávání výnosů, ale je pouze **prozatímním** odnětím, resp. omezením dispozice, a z povahy věci konfiskací předchází.

¹⁶ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 13.

¹⁷ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 12.

¹⁸ Používány jsou zejména termíny *confiscation*, *confiscation process*, *asset recovery*, a *asset forfeiture*.

¹⁹ V angličtině označováno zpravidla jako *confiscation*, *appropriation*, nebo *forfeiture*, přičemž tyto pojmy jsou téměř totožné. Pojem *forfeiture* se používá více v kontextu odčerpávání výnosů z trestné činnosti v civilním řízení tzv. *civil forfeiture*.

²⁰ Na rozdíl např. od konfiskace nástrojů trestné činnosti.

²¹ V angličtině označováno zpravidla jako *freezing* nebo *seizure*, přičemž *freezing* spíše označuje omezení dispozice s věcmi a *seizure* zbavení dispozice s věcmi.

V práci budu používat také pojem **konfiskační metoda**. Tímto pojmem budu označovat určité od sebe navzájem odlišitelné teoretické koncepty, jejichž odrazy můžeme spatřovat v jednotlivých konkrétních konfiskačních nástrojích napříč právními řády. Jednotlivé metody mohou dobře sloužit k uchopení a pochopení jednotlivých vnitrostátních nástrojů. Metody označuji jako konfiskační, jelikož jejich hlavní odlišností je možné spatřovat především v podmínkách pro vydání konečného rozhodnutí, tedy v podmínkách konfiskaci. Zároveň se však znaky těchto metod přirozeně promítají také do ostatních kroků procesu odčerpávání výnosů. **Rozšířená konfiskace je jedna z konfiskačních metod. Ochranné opatření zabránění části majetku je pak konkrétní konfiskační nástroj, který je odrazem metody rozšířené konfiskace.**

1.2. Proces odčerpávání výnosů z trestné činnosti

Jak jsem již naznačil výše, proces odčerpávání výnosů z trestné činnosti má hned několik kroků a je zpravidla dlouhý jako trestní řízení samotné, za předpokladu, že je s ním spojen. Simonato²² a Schunke²³ zdůrazňují, že jedním z hlavních předpokladů pro nastavení efektivního systému odčerpávání výnosů je vnímání tohoto procesu v jeho celistvosti a neopomíjení jeho jednotlivých kroků.

Příklad: Rozšířením zajišťovacích a konfiskačních nástrojů nemusí dojít k efektivnějšímu odčerpávání výnosů, pokud nedojde také rozšíření nástrojů a prostředků k vyhledávání výnosů.

Vnímání propojenosti jednotlivých kroků procesu odčerpávání je také předpokladem pro správnou interpretaci a aplikaci konkrétních ustanovení týkajících se jednotlivých kroků procesu odčerpávání.

Příklad: Při vyhledávání a zajišťování výnosů musí státní orgány reflektovat, ve vztahu ke kterým konkrétním konfiskačním nástrojům výnosy vyhledávají a zajišťují, tedy zda a jak bude nalezené a zajištěné výnosy možné konfiskovat, příp. vrátit oprávněným osobám, pokud se nejedná o vyhledávání a zjišťování pouze pro účely dokazování.

Obecně je možné celý proces odčerpávání ohraničit dvěma stavy, počátečním a konečným. **Počáteční stav** nastává spácháním trestného činu, prostřednictvím kterého pachatel nebo jiná osoba nabyla výnosy. **Končený stav** nastává, když jsou na základě konfiskačního rozhodnutí výnosy odčerpány a je s nimi naloženo podle zákonné úpravy.

²² SIMONATO, Michele. *Directive 2014/42/EU and Non-Conviction Based Confiscation: A Step Forward on Asset Recovery?* Online. *New Journal of European Criminal Law*. 2015, roč. 6, č. 2, s. 213-228. ISSN 2032-2844. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/203228441500600205>. [cit. 2023-12-12]. s. 216.

²³ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 323.

Jednotlivé kroky procesu odčerpávání je možné vymezit různým způsobem. Boucht ve svém článku například dělí proces na pět kroků, přičemž za samostatný poslední krok považuje naložení s již pravomocně odčerpanými výnosy.²⁴ Schunke rozděluje proces na čtyři kroky a jako samostatný krok procesu označuje správu zajištěných výnosů, tedy krok mezi zajištěním a konfiskací.²⁵ Za nejvýstižnější považují syntézu obou představených dělení. Jednotlivé kroky schematicky znázorňuje obrázek č.1.

Obr. 1: Jednotlivé kroky procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti

1.2.1. Vyhledávání výnosů z trestného činu

Prvním krokem procesu odčerpávání je vyhledávání výnosů z trestné činnosti. Jedná se o krok značně komplexní, který se dotýká mnoha oborů a disciplín. V závislosti na metodě konfiskace pak mohou být v tomto kroku činné různé státní orgány.

Pokud je podmínkou konfiskace předchozí odsouzení pachatele, budou výnosy vyhledávat zpravidla stejné státní orgány, které budou vyšetřovat předmětný trestný čin. K vyhledávání výnosů pak může docházet jako reakce na vyšetřování trestného činu, kterým mohlo dojít k získání výnosů, nebo naopak vyhledávání výnosů může být první fází vyšetřování, kdy se budou státní orgány snažit přes podezřelé věci dopátrat ke zdrojovému trestnému činu, princip *follow the money*.

Naopak v případě metod konfiskace, které nejsou podmíněny předchozím odsouzením a proces odčerpávání tak může být veden zcela nezávisle na trestním řízení, může být vyhledávání výnosů svěřeno orgánům odlišným od orgánů činných v trestním řízení.²⁶

²⁴ BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. Online. Journal of Financial Crime. 2019, roč. 26, č. 2, s. 526-548. ISSN 1359-0790. Dostupné z: <https://doi.org/10.1108/JFC-04-2018-0043>. [cit. 2023-12-12]. s. 2–6.

²⁵ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 11.

²⁶ Například o konfiskaci podezřelého majetku bývá rozhodováno civilními soudy, přičemž vyhledávání, zajištění a správu výnosů v rámci této metody zajišťují státní orgány odlišné od orgánů činných v trestním řízení. Příkladem může být Irsko, kde v rámci *civil forfeiture* zajišťuje tyto kroky *Criminal Assets Bureau (CAB)*. Viz KING, Colin. *Civil Forfeiture in Ireland: Two Decades of the Proceeds of Crime Act and the Criminal Assets Bureau Civil*. Online. In: LIGETI, Katalin a SIMONATO, Michele (ed.). *Chasing Criminal Money: Challenges and Perspectives on Assets Recovery in the EU*. Hart, 2017, s. 77-101. ISBN 9781509931293. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/339137131_Civil_Forfeiture_in_Ireland_Two_Decades_of_the_Proceeds_of_Crime_Act_and_the_Criminal_Assets_Bureau_Civil_Forfeiture_in_Ireland_Two_Decades_of_the_Proceeds_of_Crime_Act_and_the_Criminal_Assets_Bureau. [cit. 2023-12-12].

Posílení důrazu na tento krok procesu odčerpávání můžeme spatřovat v návrhu směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku,²⁷ který věnuje vyhledávání výnosu samostatnou kapitolu II, která obsahuje sedm článků, zatímco směrnice 2014/42/EU se věnovala pouze krokům zajištění a konfiskaci výnosů. Podle čl. 5 návrhu směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku by každý členský stát měl zřídit *Úřad pro vyhledávání majetku z trestné činnosti*, přičemž další články návrhu upravují minimální pravomoci tohoto úřadů a jejich vzájemnou přeshraniční spolupráci. Právě přeshraniční spolupráce při vyhledávání výnosů je bezpochyby jedním z klíčových aspektů efektivního odčerpávání výnosů z nadnárodní trestné činnosti.

1.2.2. Zajištění výnosů z trestného činu

Druhým krokem procesu odčerpávání je zajištění výnosů, které byly při vyhledávání nalezeny. Jak jsem již výše nastínil, zajištění má prozatímní povahu na rozdíl od konečné povahy konfiskace. Účelem tohoto kroku je zajistit, že jednou nalezené výnosy se během procesu odčerpávání neztratí a bude je možné případně v závěru procesu konfiskovat. Podstatu zajištění v celé jeho šíři dobře vystihuje definice v čl. 2 směrnice 2014/42/EU. Zajištěním se podle čl. 2 rozumí „*dočasný zákaz převodu, zničení či přeměny majetku, nakládání s ním či jeho přemístění nebo jeho dočasné převzetí do úschovy či převzetí kontroly nad ním*“.

Definice ve směrnici zahrnuje obě teoretické podoby zajištění. Zajištění může mít podobu **právního omezení dispozice** s výnosem formou uložení zákazu, který v právní rovině omezí plně nebo částečně adresátova dispoziční práva k výnosu. Fakticky je tedy výnos ponechán adresátovi. S porušením takového zákazu pak právní řády zpravidla spojují určité sankce. Účelem těchto sankcí je zejména odrazení pachatele formou veřejnoprávního postihu a zachování možnosti konfiskace zajištěného výnosu formou stanovení neplatnosti nebo neúčinnosti jednání, které porušuje takový zákaz.

Příklad: Protože státní orgány pojalý podezření, že úředník Adam přijal živého bizona jako úplatek, rozhodly se tohoto bizona zajistit. Státní orgány se rozhodly ponechat bizona v Adamově péči. Následně tedy zakázaly Adamovi s bizonem jakkoliv nakládat kromě běžné péče o něj. Zároveň Adama poučili o neplatnosti jednání v rozporu se zákazem a možném trestním stíhání za porušení zákazu.

Zajištění ale může mít také podobu **faktického omezení dispozice** s výnosem. Tuto podobu směrnice označuje jako *převzetí do úschovy či převzetí kontroly*. Takové zajištění dává

²⁷ Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady COM/2022/245 zde dne 25. května 2022 o vymáhání a konfiskaci majetku; Návrh je dostupný z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=COM%3A2022%3A0245%3AFIN>. Legislativní proces je možné sledovat z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=COM%3A2022%3A0245%3AFIN>.

státním orgánům větší jistotu, že případná konfiskace nebude zmařena. Na druhou stranu takto zajištěné výnosy musí být následně po dobu jejich zajištění státními orgány spravovány.

Příklad: Státní orgány se rozhodly bizona z Adamovy péče odejmout. Následně tedy odejmuly bizona z Adamovy péče a zajistily péči o něj v blízké zoologické zahradě.

Určitou hybridní formou, která je ale stále spíše druhem faktického omezení, je často používané zajištění finančních prostředků na bankovním účtu formou tzv. zmrazení, tedy uložení povinnosti bance, aby znemožnila adresátovi jakékoliv nakládání s těmito prostředky.

1.2.3. Správa výnosů z trestného činu

Třetím krokem je správa zajištěných výnosů. V případě zajištění formou faktického omezení dispozice, tedy když je výnos státním orgánem osobě odejmout, vzniká danému orgánu povinnost spravovat tuto věc, dokud o její případné konfiskaci nebude rozhodnuto. Zároveň správa i samotné zajištění bude zpravidla trvat i po vydání konfiskačního rozhodnutí, a to do momentu, kdy dané rozhodnutí nabude právní moci. Správě výnosů se již okrajově věnovala směrnice 2014/42/EU v čl. 10. Zejména uložila členským státům uzákonit možnost prodeje nebo převedení zajištěného majetku před jeho konfiskací v případě potřeby. Podle návrhu směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku je pak stejně jako v případě vyhledávání výnosů uloženo členským státům zřídit nebo určit *Úřad pro správu zajištěného a konfiskovaného majetku*.

V českém právním řádu je vedle TŘ problematika zajišťování a správy výnosů podrobněji upravena zákonem č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů.

1.2.4. Konfiskace výnosů z trestné činnosti

Čtvrtým krokem je konfiskace výnosů, tedy konečné odnětí majetku na základě rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci. Jednotlivým metodám konfiskace a zejména metodě rozšířené konfiskace se budu věnovat podrobněji dále.

1.2.5. Naložení s konfiskovanými výnosy z trestné činnosti

Posledním, pátým, krokem je naložení s konfiskovanými výnosy. V obecné rovině je možné rozlišit tři způsoby, jak lze s konfiskovanými výnosy naložit. První způsob přichází v úvahu, pokud zdrojovým trestným činem byla způsobena určitá újma. Konfiskované výnosy pak mohou být určeny na uhrazení způsobené újmy. Pokud není z konfiskovaných výnosů hrazena újma, stanou se výnosy zpravidla majetkem státu. Třetím způsobem je pak účelové nakládání s těmito výnosy například užití částky získané zpeněžením výnosů jako příspěvku pro

oběti trestných činů, na financování potírání trestné činnosti nebo pro jiné veřejně prospěšné účely.²⁸

Směrnice 2014/42/EU mimo jiné ukládá členským státům v čl. 10 odst. 3 zvážít „přijetí opatření umožňujících, aby byl konfiskovaný majetek využit ve veřejném zájmu nebo pro sociální účely“. V českém právním řádu je tato problematika upravena zákonem. č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí a o změně některých zákonů.

1.3. Metody konfiskace výnosů z trestného činu

Klíčovým krokem celého procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti a moment, ke kterému celý proces směřuje, je konfiskační rozhodnutí. V rámci rozkvětu problematiky odčerpávání výnosů z trestné činnosti vzniklo na úrovni mezinárodních i vnitrostátních úprav mnoho různých konfiskačních nástrojů. Z jednotlivých konkrétních úprav je pak možné abstrahovat několik obecných konfiskačních metod.

1.3.1. Paleta konfiskačních metod podle Boistera, Bouchta a CARIN

Boister rozděluje konfiskační nástroje podle toho, zda je podmínkou konfiskace majetku předchozí odsouzení pachatele za trestný čin v trestním řízení. Konfiskaci tak v obecné rovině rozděluje na **konfiskaci založenou na odsouzení** (*conviction-based confiscation*) a **konfiskaci nezaloženou na odsouzení** (*non-conviction-based forfeiture*).²⁹ Boister v rámci těchto 2 skupin dále vymezuje jejich určité kategorie. Rozšířenou konfiskaci řadí mezi konfiskace založené na odsouzení společně s konfiskací náhradních hodnot a konfiskací majetku třetích osob.³⁰

Odlíšné rozdělení nabízí ve svém článku Boucht, který na základě analýzy právních úprav evropských států vymezuje čtyři generace konfiskačních modelů, a to podle vztahu konfiskace ke zdrojovému trestnému činu.³¹

První generací je podle Bouchta **prostá konfiskace v trestním řízení** (*regular criminal confiscation*), jejímž cílem je odčerpat výnosy, které je možné spojit s konkrétním zdrojovým trestným činem, za který byl pachatel odsouzen. Tyto konfiskační nástroje jsou již běžnou součástí právních řádů většiny členských států EU.³² Boucht zároveň v rámci této generace

²⁸ BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. op. cit. s. 6.

²⁹ BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. 2nd Edition. Oxford University Press, 2018. ISBN 9780198795995. s. 337 a násl.

³⁰ Tamtéž. s. 338–340.

³¹ BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. op. cit. s. 6 a násl.; SVOBODA, David, 2023. *Identifikace skutečného majitele právnických osob a jiných právních uspořádání orgány činnými v trestním řízení a související otázky*. op. cit. s. 204.

³² BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. op. cit. s. 7.

upozorňuje na problematiku konfiskace v případech, kdy není možné dosáhnout odsouzení vzhledem k nízkému věku nebo nepříčetnosti pachatele.³³

Druhou generací je **rozšířená konfiskace v trestním řízení** (*extended criminal confiscation*). Cílem těchto nástrojů je postihnout výnosy z trestné činnosti kariérních zločinců (*career criminals*), za kterou se však tyto zločince nepodařilo odsoudit. Předpokladem pro použití těchto nástrojů je, stejně jako v případě první generace, předchozí odsouzení pachatele za určitý trestný čin. Na rozdíl od první generace však v rámci rozšířené konfiskace nejsou odčerpávány výnosy z konkrétního trestného činu, za který byl odsouzen, ale z jiné zdrojové trestné činnosti, ze které je pachatel pouze podezřelý.

Třetí generací je podle Bouchta **konfiskace nezaložená na odsouzení** (*non-conviction based confiscation*). Tyto konfiskační nástroje mají doplnit předchozí dvě generace a umožnit konfiskaci výnosů i v případech, kdy nemůže dojít k odsouzení pachatele. Na rozdíl od prvních dvou generací totiž není předchozí odsouzení pachatele podmínkou konfiskace. Řízení o konfiskaci nezaložené na odsouzení tak nezdědka bývá oddělené od trestního řízení a probíhá v řízení civilním.

Za čtvrtou generaci pak Boucht označuje **postihování majetku bez objasněného původu** (*unexplained wealth mechanism*),³⁴ a zároveň upozorňuje, že se tato generace od předchozích tří podstatně liší.³⁵ Boucht vymezuje dvě možnosti, jak může být majetek bez objasněného původu postihován. První možností je kriminalizace držení majetku, jehož původ není držitel schopen prokázat. Přijetí takového trestného činu ve vztahu k veřejným činitelům například doporučuje čl. 20 Úmluvy OSN proti korupci. Druhou možností je pak metoda podobná konfiskaci nezaložené na odsouzení. Zatímco v rámci konfiskace nezaložené na odsouzení je odčerpáván majetek, u kterého bylo s určitou mírou pravděpodobnosti prokázáno, že je výnosem z trestné činnosti, u konfiskace majetku bez objasněného původu je odčerpáván majetek, u něhož se nepodařilo prokázat legitimní původ. Postihnout neobjasněný majetek tímto způsobem je možné například ve Velké Británii u politicky exponovaných osob nebo u závažné trestné činnosti.³⁶

Třetí možnost, jak konfiskační nástroje dělit, nabízí typologie konfiskace nezaložené na odsouzení (*non-conviction based confiscation*) zpracovaná Camden Asset Recovery Inter-

³³ Tamtéž. s. 7.

³⁴ Svoboda překládá jako „*mechanismy neobjasněného bohatství*“ viz SVOBODA, David, 2023. *Identifikace skutečného majitele právnických osob a jiných právních uspořádání orgány činnými v trestním řízení a související otázky*. op. cit. s. 205.

³⁵ BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. op. cit. s. 11.

³⁶ Tamtéž. s. 11–12.

Agency Network (CARIN) v roce 2015,³⁷ na kterou navazuje pracovní dokument útvarů Komise EU, týkající se konfiskace nezaložené na odsouzení v Evropské unii z roku 2019.³⁸ Typologie CARIN se zabývá pouze konfiskací nezaloženou na odsouzení, kterou dělí na čtyři modely, přičemž tři modely odpovídají druhé, třetí a čtvrté generaci konfiskací podle Bouchta. Nad rámec Buchtova dělení však typologie rozlišuje jako samostatný model **konfiskaci v případě, že není možné dosáhnout odsouzení z důvodu smrti pachatele, nebo jiné překážky jako například imunity, věku nebo zdravotního stavu pachatele.**³⁹ Tuto metodu Komise nazývá jako **klasickou konfiskaci nezaloženou na odsouzení** (*classic non-conviction based confiscation*).⁴⁰

1.3.2. Pojem konfiskace nezaložená na odsouzení (*non-conviction based confiscation*)

Klíčovým pojmem vymezení jednotlivých konfiskačních metod, ale zároveň skutečností, která v konfiskační teorii podle mého názoru působí nejvíce zmatků, je pojem *konfiskace nezaložená na odsouzení* (*non-conviction based confiscation*). Tento pojem totiž bývá používán v několika různých významech.⁴¹

Často je tímto pojmem označována konkrétní metoda konfiskace, kdy jsou odčerpávány výnosy z trestné činnosti, které s určitou mírou pravděpodobnosti pochází z trestné činnosti. Řízení o této metodě bývá označováno jako *in rem* řízení, jelikož se týká pouze věcí, nikoliv osob. Takové řízení je nezávislé na trestním řízení a nedochází při něm k odsouzení pachatele.⁴²

Pojem *konfiskace nezaložené na odsouzení* však bývá používán také jako označení celé skupiny konfiskačních metod.⁴³ Pak ale záleží, jakým způsobem je chápáno *nezaložení na odsouzení*. Při formálním pojetí *nezaložení na odsouzení* může pojem *konfiskace nezaložené na odsouzení* označovat všechny metody, u kterých je konfiskován majetek bez jakéhokoliv odsouzení. Naopak v případě materiálního pojetí označuje pojem pouze metody, u kterých je konfiskován majetek bez odsouzení za zdrojový trestný čin. Rozšířená konfiskace je pak konfiskací nezaloženou na odsouzení pouze v materiálním smyslu, nikoliv však ve smyslu

³⁷ CAMDEN ASSET RECOVERY INTER-AGENCY NETWORK (CARIN). *The CARIN Manual*. Online. 5th Edition. 2015. Dostupné také z: https://www.carin.network/_files/ugd/d54f05_4ccdfc507cb44d3588354132a68af289.pdf. [cit. 2023-12-12]. s. 22 a násl.

³⁸ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT *Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union*. Online. Brusel, 2019. Dostupné z: <https://db.eurocrim.org/db/en/doc/3205.pdf>. [cit. 2023-12-12]. s. 3; KING, Colin. *EU Developments in Non-Conviction-Based Confiscation*. Online. In: HEFFERNAN, Liz (ed.). *Criminal Law and Justice in the European Union*. Clarus Press, 2022, s. 105-120. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4361086#. [cit. 2023-12-15].

³⁹ CAMDEN ASSET RECOVERY INTER-AGENCY NETWORK (CARIN). *The CARIN Manual*. op. cit. s. 22.

⁴⁰ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT *Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union*. op. cit. s. 3.

⁴¹ Srovnaj typologii Boistera, Bouchta, CARIN a pracovního dokumentu útvarů Komise.

⁴² BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. op. cit. s. 9.

⁴³ CAMDEN ASSET RECOVERY INTER-AGENCY NETWORK (CARIN). *The CARIN Manual*. op. cit. s. 22.

formálním, jelikož podmínkou rozšířené konfiskace je odsouzení pachatele za trestný čin, ale ne za ten zdrojový.

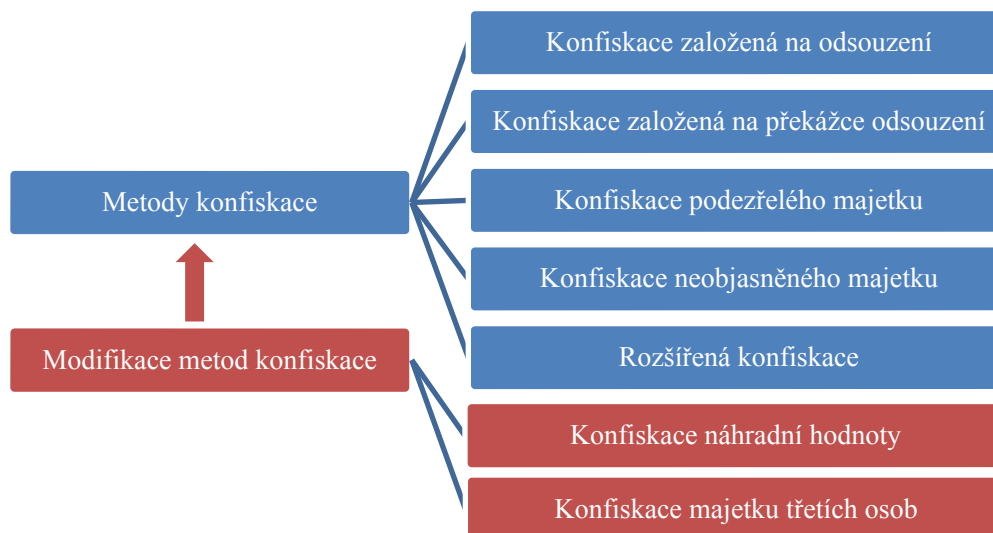
Používání tohoto pojmu ve vztahu k jedné konkrétní metodě považuji za matoucí, jelikož znak *nezaložení na odsouzení* sdílí více konfiskačních metod. Z výše uvedených možností, kterak je možné chápat pojem *konfiskace nezaložená na odsouzení*, považuji za nejlepší tímto pojmem označit skupiny metod, které vycházejí z materiálního pojetí *nezaložení na odsouzení*. Takové dělení jasně odlišuje **tradiční metodu** konfiskace výnosů z trestného činu, za který byl pachatel odsouzen, tedy **metodu konfiskace založené na odsouzení**, od všech ostatních metod, které překračují pomyslný Rubikon v podobě podmínky odsouzení za zdrojový trestný čin. Tyto metody je podle mého názoru na místě nazývat **metody nezaložené na odsouzení**.

1.3.3. Systém konfiskačních metod

Přestože se ani Boister ani Boucht nepokouší o vytvoření vyčerpávajícího a komplexního systému konfiskačních metod, jejich texty společně identifikují a rozebírají podstatné stavební kameny pro vytvoření takového systému. Typologie CARIN pak, na rozdíl od Boistera a Bouchta, podle mého názoru správně identifikuje konfiskaci v případě překážky bránící odsouzení, jako samostatnou konfiskační metodu.

Za ideální považuji syntézu výše představených kategorizací Bouchta a CARIN. Pro správné uchopení a pochopení konkrétních konfiskačních nástrojů, které jsou nezdárcem hybridy teoretických metod, je tak dobré vycházet z pěti teoretických konfiskačních metod. Jsou jimi *konfiskace založené na odsouzení*, *konfiskace založená na překážce odsouzení*, *konfiskace podezřelého majetku*, *konfiskace neobjasněného majetku* a *rozšířená konfiskace*.

Od těchto konfiskačních metod je pak podle mého názoru nezbytné odlišit *konfiskaci náhradní hodnoty* a *konfiskace majetku třetích osob*. Nejedná se totiž o svébytné konfiskační metody, ale o určité modifikace těchto metod, které rozšiřují dosah jednotlivých metod i na výnosy, jejichž konfiskaci se pachatelé pokusili zkomplikovat například jejich zničením, přeměnou, nebo převodem na třetí osobu. Jakým způsobem tyto modifikace fungují, představím na metodě konfiskace založené na odsouzení. Tyto modifikace však obdobným způsobem mohou rozšířit dosah ostatních metod. Jednotlivé metody konfiskace a modifikace těchto metod znázorňuje obrázek č. 2.

Obr. 2: Výčet konfiskačních metod a modifikací

V následující části vymezím jednotlivé konfiskační metody a jejich vzájemné vztahy. Zároveň vždy také uvedu, zda a v jakých nástrojích se tyto teoretické metody promítají do českého právního řádu.

1.3.3.1. Konfiskace založená na odsouzení

Situace: Pachatel byl odsouzen za trestný čin, kterým získal určité výnosy.

Konfiskace založená na odsouzení odpovídá první generaci podle Bouchta. Podmínkou konfiskace je předchozí odsouzení pachatele za zdrojový trestný čin. Tato podmínka odlišuje konfiskaci založenou na odsouzení od všech ostatních konfiskačních metod. Zároveň tato podmínka způsobuje, že řízení o konfiskaci má ze všech metod nejužší vazbu na trestní řízení.

Příklad: Úřednice Eva přijala zlaté hodinky jako úplatek. Přijetí úplatku bylo bez důvodných pochybností prokázáno a Eva byla odsouzena. Zlaté hodinky mohou být konfiskovány.

V českém právním řádu se tato metoda odráží v trestu propadnutí věci podle § 70 odst. 1 a odst. 2 písm. b) a ochranném opatření zabránění věci podle § 101 odst. 2 písm. a) a c) TZ.

Konfiskace náhradní hodnoty (*value confiscation*) modifikuje konfiskační metody tak, že umožňuje konfiskovat namísto konkrétního výnosu majetek obdobné hodnoty.⁴⁴ Cílem modifikace je umožnit konfiskaci také v případech, kdy pachatel zmaří konfiskaci konkrétního výnosu.

Příklad: Úředník Adam přijal zlaté hodinky, jejichž hodnota byla 50 000 Kč, jako úplatek. Když Adam zjistil, že státní orgány začaly vyšetřovat přijetí úplatku, rozhodnul se hodinky zničit, aby po činu zametl stopy. Přijetí úplatku bylo bez důvodných pochybností

⁴⁴ BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. op. cit. s. 338.

prokázáno a Adam byl odsouzen. Konfiskovány mohou být jakékoliv věci náležející Adamovi v celkové hodnotě zlatých hodinek, tedy 50 000 Kč.

Takovou modifikací konfiskace založené na odsouzení je pak trest propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 odst. 1 a ochranné opatření zabrání náhradní hodnoty podle § 102 TZ.

Konfiskace majetku třetích osob (*third party confiscation*) spočívá v možnosti konfiskovat výnosy třetí osobě, na kterou byly výnosy pachatelem převedeny nebo je jinak nabyla.⁴⁵ Vedle třetích osob se může tato modifikace týkat i jiných právních entit, např. svěřenských fondů. V rámci konfiskace majetku třetích osob je pak zpravidla chráněna dobrá víra třetích osob, a to zejména podmínkou, že konfiskace je možná pouze v případě, kdy třetí osoba věděla nebo musela vědět⁴⁶ o nezákonném původu věci.

Příklad: Úředník Adam přijal zlaté hodinky jako úplatek. Adam hodinky dal jako dárek Evě. Přijetí úplatku bylo bez důvodných pochybností prokázáno. Adam byl za přijetí úplatku odsouzen. Zlaté hodinky mohou být Evě konfiskovány.

Z českých konfiskačních nástrojů se jedná o ochranné opatření zabrání věci podle § 101 odst. 2 písm. e) a f) TZ.

Zároveň tyto dvě modifikace mohou být kombinovány. Konfiskovány pak mohou být náhradní hodnoty i z majetku třetích osob.

1.3.3.2. Konfiskace založená na překážce odsouzení

Situace: „Pachatel“ nebyl odsouzen za „trestný čin“, kterým získala určité výnosy, protože odsouzení bránila existence, nebo absence určité hmotněprávní, nebo procesněprávní skutečnosti.

Druhá metoda odpovídá modelu č. 1 typologie CARIN. Tato metoda je velmi blízká konfiskaci založené na odsouzení, jelikož, ač není odsouzení za zdrojový trestný čin podmínkou konfiskace, stále je vztah mezi touto metodou a zdrojovým *trestným činem* velmi úzký. Metoda reaguje na situace, kdy je zdrojový *trestný čin* objasněn, ale určité právní okolnosti v právním řádu dané země brání odsouzení osoby za tento čin.

Příklad: Úředník Adam přijal zlaté hodinky jako úplatek. Adam později vážně onemocněl a nebylo možné proti němu vést podle trestních předpisů daného státu trestní řízení. Eva získala jednorázovým prodejem nelegálních látek 100 000 Kč. Během trestního řízení bylo zjištěno, že byla Eva ve vztahu k prodeji nelegálních látek nepříčetná, a není jí tak možné odsoudit. Oba

⁴⁵ Tamtéž. s. 339.

⁴⁶ Tamtéž. s. 340. Například pokud se jednalo o pouze jednostranné plnění nebo vzájemná plnění byla v hrubém nepoměru.

skutky byly prokázány bez důvodných pochybností. Zlaté hodinky i částka 100 000 Kč mohou být konfiskovány.

Konfiskace založená na překážce odsouzení vychází z myšlenky, že některé okolnosti, které by měly být překážkou odsouzení osoby za zdrojový *trestný čin*, by zároveň neměly být překážkou pro odčerpávání výnosů z tohoto činu. Tyto okolnosti mohou být povahy hmotněprávní (např. nepřičetnost nebo nízký věk) nebo procesněprávní (např. imunita, vážná nemoc nebo smrt pachatele).

Pokud ospravedlnění této konfiskační metody spočívá v nemožnosti dosáhnout odsouzení pro určitou jednotlivou okolnost, musí být v řízení o konfiskaci zdrojový *trestný čin* prokázán bez důvodných pochybností. Tímto se konfiskace založená na překážce odsouzení odlišuje od konfiskace podezřelého majetku, u níž postačuje prokázání zdrojového trestného činu s určitou mírou pravděpodobnosti.

Konfiskační nástroje patřící do této kategorie pak musí vždy reflektovat specifika konkrétní právní úpravy, jelikož výše uvedené okolnosti a jejich vliv na trestní odpovědnost a trestní řízení se napříč právními řády liší. Směrnice 2014/42/EU požaduje v čl. 4 odst. 2 po členských státech, aby umožnily konfiskaci v případě nemoci nebo útěku osoby. Návrh směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku pak v čl. 15 odst. 1 přidává okolnosti smrti, imunity, amnestie a uplynutí lhůt.

Ke konfiskaci založené na překážce odsouzení je možné z českých konfiskačních nástrojů přiřadit ochranné opatření zabránění věci podle § 101 odst. 2 písm. b) a d) TZ. Modifikací této metody pak jsou také ochranná opatření podle § 102 (konfiskace náhradní hodnoty) a § 101 odst. 2 písm. e) a f) TZ (konfiskace majetku třetích osob).

1.3.3.3. Konfiskace podezřelého majetku

Situace: Je s určitou mírou pravděpodobnosti prokázáno, že určité věci jsou výnosy z trestné činnosti, kterou se ale bez důvodných pochybností nepodařilo prokázat a jejího pachatele odsoudit.

Třetí metoda otevírá možnost konfiskovat výnosy, u kterých, na rozdíl od předchozích dvou metod, není možné prokázat zdrojovou trestnou činnost bez důvodných pochybností, tedy tak, aby bylo možné dosáhnout odsouzení. V rámci této metody postačí veřejnému orgánu zdrojovou trestnou činnost prokázat pouze s určitou mírou pravděpodobnosti.

Tato metoda bývá často označována jako *konfiskace nezaložená na odsouzení (non-conviction based confiscation)*. Jak jsem ale již výše uvedl, tento pojem je vhodný spíše ke společnému označení metod, které nevyžadují předchozí odsouzení za zdrojový trestný čin.

Vhodnější považují označení *konfiskace podezřelého majetku*, které jasně deklaruje podstatu této metody. V mém pojetí je tedy konfiskace podezřelého majetku podmnožinou konfiskace nezaložené na odsouzení.

Příklad: Úředník Adam přijal od Evy během jednoho roku čtyřikrát úplatek 200 000 Kč. Adam i Eva byli za přijetí a poskytnutí úplatku odsouzeni a čtyřikrát 200 000 Kč bylo konfiskováno metodou konfiskace založené na odsouzení. Státní orgány také zjistily, že Eva během stejného roku převedla dvakrát 400 000 Kč na úředníka Martina. Státnímu orgánu se nepodařilo prokázat bez důvodných pochybností, že se i v tomto případě jednalo o úplatky. Orgány zahájily řízení o konfiskaci podezřelého majetku ve vztahu k částce dvakrát 200 000 Kč. V rámci dokazování bylo zjištěno, že tyto dvě platby byly Evou odeslány ve stejný den jako dva z úplatků pro Adama a že se před každou ze dvou plateb Martin, Adam a Eva setkali. Martin a Eva státním orgánům sdělili, že se v obou případech jednalo o ústně uzavřenou zápůjčku. Kromě jejich tvrzení nic nenasvědčovalo tomu, že by se jednalo o pouhou zápůjčku. Martin a Eva se prokazatelně vůbec neznali, a kromě dvou schůzek se ani nikdy neviděli. Soud na základě všech důkazů shledal variantu, že se jednalo o výnosy z trestné činnosti, jako nejpravděpodobnější. Částka dvakrát 200 000 Kč může být konfiskována.

Předpokladem konfiskace podezřelého majetku tedy není předchozí odsouzení osoby za zdrojový trestný čin, tedy ani předchozí trestní řízení. Zatímco řízení o konfiskaci založené na odsouzení a na překážce odsouzení jsou úzce spjata s trestním řízením, konfiskace podezřelého majetku je ze své podstaty na trestním řízení nezávislá. Řízení o konfiskaci tak zpravidla probíhá v rámci samostatného řízení, které nemá podobu trestního řízení a je založeno na odlišných zásadách.

Řízení o konfiskaci podezřelého majetku bývá občas označováno za řízení *in rem*, jelikož je vedeno proti určité věci, která je považována za výnos z trestné činnosti, nikoliv proti osobě, jako v případě trestního řízení, které naopak bývá označováno jako řízení *in personam*.⁴⁷ Subjekty řízení jsou pak zpravidla vlastník podezřelé věci a další osoby, jejichž práva se váží k této věci.⁴⁸

Jelikož se jedná o řízení *in rem*, rozhodnutí o konfiskaci spočívá pouze v závěru soudu, že určitá věc je nejpravděpodobněji výnosem z trestného činu, přičemž tento závěr nemá žádné trestněprávní důsledky. Na základě rozhodnutí tak není možné považovat zdrojový trestný čin za prokázaný ani vlastníka věci za pachatele trestného činu. Probíhající řízení tak nemůže zakládat

⁴⁷ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 68.

⁴⁸ SIMONATO, Michele. *Directive 2014/42/EU and Non-Conviction Based Confiscation: A Step Forward on Asset Recovery?* op. cit. s. 218.

překážku *litispendence* a konfiskační rozhodnutí překážku *res iudicata* pro případné trestní řízení o zdrojovém trestném činu.

Určitá interakce mezi trestním řízením a řízením o konfiskaci podezřelého majetku pak nastává, pokud státní orgány nashromáždily dostatek důkazů o zdrojové trestné činnosti a mohou tak zahájit trestní stíhání, v rámci kterého budou usilovat o odsouzení pachatele za zdrojovou trestnou činnost a následnou konfiskaci založenou na odsouzení. V takový moment by se totiž státní orgány mohly teoreticky vydat z důkazního hlediska jednodušší cestou a zahájit řízení o konfiskaci, které sice nemá žádné trestněprávní důsledky, ale mohou v rámci něj být odčerpány výnosy.

Zda budou mít státní orgány v takových situacích možnost volby, záleží zejména na zásadách, které ovládají trestní řízení v daném státě. Pokud je trestní řízení ovládáno *zásadou legality*, budou muset státní orgány v takové situaci zpravidla zahájit trestní stíhání. Naopak v případě *zásady oportunité* bude myslitelné, že pokud bude v určitých případech převažovat zájem na rychlém odčerpání výnosů, budou moci státní orgány zahájit řízení o konfiskaci před, v průběhu, nebo namísto trestního řízení o zdrojovém trestném činu.

Klíčovou součástí každé konkrétní právní úpravy konfiskace podezřelého majetku je pak úprava **dokazování**, a to zejména důkazního standardu a důkazních břemen.

Pojem *důkazní standard* (*standard of proof*) můžeme považovat za synonymum pojmu *míra důkazu*. Důkazní standard určuje „do jaké míry musí být soudce přesvědčen o pravdivosti skutkových tvrzení“.⁴⁹ Z podstaty konfiskace podezřelého majetku je zřejmé, že dokazování nemůže být založené na trestním důkazním standardu, tedy nutnosti prokázat rozhodné skutečnosti *bez důvodných pochybností* (*beyond reasonable doubt*). V případě uplatnění tohoto standardu by musela být prokázána bez důvodných pochybností i zdrojová trestná činnost. Pak by ale bylo možné pachatele za zdrojový trestný čin rovnou stíhat a odsoudit v trestním řízení a výnosy konfiskovat pomocí konfiskace založené na odsouzení, příp. konfiskací založenou na překážce odsouzení, pokud by bránila odsouzení určitá překážka. Vyžadováním trestního důkazního standardu by tak došlo k **vyprázdnění konfiskace podezřelého majetku**. Tento znak sdílí konfiskace podezřelého majetku s rozšířenou konfiskací.

Pokud nebude nutné dosažení důkazního standardu bez důvodných pochybností, *a contrario* bude konfiskace možná i v případě důvodných pochybností, tedy v případě existence jiných možných vysvětlení původu majetku. V obecné rovině je tedy možné uzavřít, že aby mohl být majetek odčerpán, bude muset být závěr, že se jedná o výnos z trestné činnosti,

⁴⁹ DUPÁK, Jan. *Míra důkazu v civilním řízení soudním*. Online, diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/balrt/>. [cit. 2023-12-15]. s. 29.

nejpravděpodobnější ze všech možných vysvětlení původu tohoto majetku. Například ve Spojeném království je konfiskace podezřelého majetku již po dvě dekády založena na angloamerickém civilním důkazním standardu (*on the balance of probabilities*).⁵⁰

Důkazní břemeno v subjektivním smyslu⁵¹ bude zpravidla ležet na státních orgánech, které budou muset prokázat, že je věc s určitou mírou pravděpodobnosti výnosem z trestné činnosti.

Jelikož je ale řízení o konfiskaci podezřelého majetku nezávislé na trestním řízení a jeho zásadách, v případě, kdy není skutkový stav dostatečně objasněn (*non liquet*), se nemusí jako při rozhodování o vině a trestu postupovat podle zásady *in dubio pro reo*, která vychází z principu *presumpce nevinny*,⁵² a je tedy na konkrétní právní úpravě, jak upraví řešení takové situace, tedy jak upraví *objektivní důkazní břemeno*.⁵³

V rámci konfiskace podezřelého majetku pak jsou nezřídka uplatňovány v konkrétních právních úpravách **zákonné domněnky** usnadňující státním orgánům dokazování.

Příklad: Má se za to, že každá částka nad 300 000 Kč přijatá v hotovosti je výnosem z trestné činnosti.

U zákonných domněnek je pak vždy nutné rozlišit, zda se jedná o domněnky **vyvratitelné, nebo nevyvratitelné**. Rozdíl spočívá zejména v tom, že zatímco v případě obou domněnek je možné bránit se **protidůkazem**, pouze v případě vyvratitelné je přístupný také **důkaz opaku**.⁵⁴

Příklad: V kontextu předchozího příkladu by protidůkazem bylo prokázání, že částka nebyla přijata v hotovosti nebo že byla nižší než 300 000 Kč, zatímco důkazem opaku by bylo prokázání, že předmětná částka pochází z legitimního zdroje.

Kromě zákonných domněnek je možné se setkat v rámci právních úprav s instituty nazývanými **obracení důkazního břemene**.

Příklad: Pokud státní orgán prokáže, že v prostorách určité osoby docházelo během určitého období k výrobě zakázaných látek, bude možné konfiskovat všechny zisky osoby v tomto období, u kterých osoba neprokáže jejich legitimní původ.

⁵⁰ ECONOMIC CRIME AND COOPERATION DIVISION (ECCD), COUNCIL OF EUROPE. *The Use of Non-Conviction Based Seizure and Confiscation*. Online. 2020. Dostupné z: <https://rm.coe.int/the-use-of-non-conviction-based-seizure-and-confiscation-2020/1680a0b9d3>. [cit. 2023-12-12]. s. 14.

⁵¹ Pojem *subjektivní důkazní břemeno* viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-203-5. s. 51.

⁵² PELC, Vladimír. *Důkazní břemeno v trestním řízení*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 115-127. ISBN 978-80-7502-287-5. s. 118.

⁵³ Pojem *objektivní důkazní břemeno* viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. op. cit. s. 37.

⁵⁴ Pojem *protidůkaz* a *důkaz opaku* viz Tamtéž. s. 220.

Obracení důkazního břemene však v takových případech není nic jiného než vyvratitelná zákonná domněnka.⁵⁵

Pokud ale celé řízení o konfiskaci podezřelého majetku bude postavené na zákonných domněnkách, přičemž fakticky nebude existovat žádné konkrétní podezření na zdrojový trestný čin, přemění se konfiskace podezřelého majetku v konfiskaci neobjasněného majetku. Znakem, který tak odděluje konfiskaci podezřelého majetku od konfiskace neobjasněného majetku, je existence alespoň základního podezření, že určitá věc pochází z trestné činnosti, přičemž toto podezření nevychází pouze ze zákonných domněnek.

Podle pracovního dokumentu útvarů Komise EU mělo v roce 2018 dohromady devět členských států účinné nebo alespoň v rámci legislativního procesu schvalované konfiskační nástroje, které je možné označit za konfiskaci podezřelého majetku.⁵⁶ Český právní řád v současnou chvíli neobsahuje žádný konfiskační nástroj, který by byl odrazem této metody. Změnu by však mohla přinést nová směrnice. Návrh směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku v čl. 16 totiž ukládá členským státům přijmout nástroje, které umožní konfiskaci podezřelého majetku v souvislosti s trestnými činy spáchanými v rámci zločineckého spolčení, které jsou vymezeny v čl. 2 návrhu a u kterých lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí sazby nejméně 4 roky. Ačkoliv je čl. 16 návrhu pojmenován *konfiskace majetku bez prokázaného původu souvisejícího s trestnou činností*, jedná se spíše o metodu konfiskace podezřelého majetku, nikoliv neobjasněného majetku, jelikož je konfiskace založena na spojení majetku s trestnou činností, ze které je osoba podezřelá.

1.3.3.4. Konfiskace neobjasněného majetku

Situace: Je s určitou mírou pravděpodobnosti prokázáno, že faktický majetek osoby neodpovídá poměrům této osoby.

Ačkoliv má konfiskace neobjasněného majetku zejména v praktické rovině mnohé společné s konfiskací podezřelého majetku, jejich samotná podstata je značně odlišná. Ke konfiskaci nedochází na základě závěru, že majetek je možné spojit s určitou mírou pravděpodobnosti se zdrojovou trestnou činností, tedy že byl prokázán nelegitimní původ majetku. Naopak ke konfiskaci dochází, protože nebyl prokázán legitimní původ majetku. Konfiskace neobjasněného majetku je tak zcela odtržena od zdrojové trestné činnosti.

Příklad: Úředník Adam přijal od Evy během jednoho roku čtyřikrát úplatek 200 000 Kč. Adam i Eva byli za přijetí a poskytnutí úplatku odsouzeni a čtyřikrát 200 000 Kč bylo

⁵⁵ Pojem *obracení důkazního břemene* viz Tamtéž. s. 221.

⁵⁶ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT *Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union*. op. cit. s. 18–19.

konfiskováno metodou konfiskace založené na odsouzení. Státní orgány při vyšetřování těchto úplatků také zjistily, že úředník Dalibor, který pracuje na stejném oddělení jako Adam, v posledním roce koupil tři nemovitosti, jejichž hodnota hrubě neodpovídala příjmům, které Dalibor v rámci daňových přiznání vykazoval. Zároveň orgány neobjevily žádné jiné legitimní zdroje, za které mohl Dalibor tyto nemovitosti koupit, ani se jim nepodařilo bez důvodných pochybností prokázat, že by byl majetek získán trestnou činností. Státní orgány zahájily řízení o konfiskaci neobjasněného majetku ve vztahu k hodnotě, o kterou neodpovídal Daliborův fakticky nabytý majetek jeho legitimním příjmům. Ani v rámci řízení nebyl původ Daliborova majetku přesvědčivě prokázán. Konfiskovaný mohou být jakékoliv věci, jejichž celková hodnota odpovídá hodnotě, o kterou Daliborův fakticky nabytý majetek (hrubě) neodpovídá jeho legitimním příjmům.

Stejně jako v případě konfiskace podezřelého majetku leží důkazní břemeno na počátku řízení zpravidla na státních orgánech. Orgány tak musí prokázat, že osoba vlastní majetek, který neodpovídá jejím příjmům. V řízení mohou být opět zapojeny zákonné domněnky nebo obrácení důkazního břemene. Samotná podstata řízení ale předpokládá větší aktivitu osoby, proti které je řízení vedeno. Pokud totiž státní orgány prokáží nesoulad majetku a příjmů, bude právě na dané osobě, aby se bránila, a to zejména prokázáním legitimního původu svého majetku. V rámci konfiskace neobjasněného majetku tedy vždy dochází k obrácení důkazního břemene, a to buď přímo v rovině právní, nebo alespoň faktické.

Jelikož je konfiskace neobjasněného majetku zcela odtržena od prokazování zdrojové trestné činnosti, nabízí se otázka, zda je na místě řadit tuto metodu mezi metody konfiskace výnosů z trestné činnosti. Jsem toho názoru, že ačkoliv se jedná o hraniční metodu, je vhodné ji mezi konfiskační metody zařadit. Přestože je podstatou metody postižení neobjasněného majetku, není jejím cílem postihovat osoby za to, že nedokáží prokázat původ svého majetku. Cílem metody je dosáhnout za určitých okolností na nelegitimní majetek, na který z důvodu absence důkazů není možné dosáhnout ani konfiskací podezřelého majetku.

Některé právní řády pak zakotvují nástroj nazvaný *unexplained wealth order (UWO)*.⁵⁷ Jedná se zpravidla o vyvratitelnou domněnku, resp. obrácení důkazního břemene, v rámci konfiskace podezřelého majetku, kdy na základě určité míry podezření mohou státní orgány požadovat po vlastníkově podezřelých věcí, aby prokázal jejich původu, jinak tyto věci budou konfiskovány.⁵⁸

⁵⁷ Např. Spojené království viz BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. op. cit. s. 160.

⁵⁸ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 45.

Metodu konfiskace neobjasněného majetku nenalezneme v českém právním řádu ani ji neobsahuje návrh směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku. Svojí podstatou je ale metodě velmi blízký institut prokazování původu majetku v daňovém řízení, který byl vložen s účinností od 1. 12. 2016 jako § 38x a násl. do zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. Na úrovni Evropské unie v roce 2018 mělo devět členských států účinné, nebo alespoň v rámci legislativního procesu schvalované konfiskační nástroje odpovídající této metodě.⁵⁹

1.3.3.5. Rozšířená konfiskace

Situace: Pachatel byl odsouzen za trestný čin, ze kterého vyplývá podezření, že páchal i další trestnou činnost. Zároveň je s určitou mírou pravděpodobnosti prokázáno, že určité věci jsou výnosy z této další trestné činnosti, kterou se ale pachateli nepodařilo prokázat bez důvodných pochybností.

Pátou metodou je rozšířená konfiskace, kterou jsem se rozhodl charakterizovat jako poslední, jelikož pro její řádné uchopení považuji za nezbytné vycházet z charakteristik ostatních metod, zejména metody konfiskace podezřelého majetku.

Podmínkou rozšířené konfiskace je stejně jako v případě konfiskace založené na odsouzení předchozí odsouzení pachatele za určitý trestný čin v standardním trestním řízení. Avšak při rozšířené konfiskaci nejsou postihovány výnosy z tohoto trestného činu, ale z jiné zdrojové trestné činnosti, ze které je pachatel pouze podezřelý. Postihován je tak majetek pachatele pouze na základě podezření, že se jedná o výnosy z trestné činnosti, stejně jako v případě konfiskace podezřelého majetku.

Příklad: Úředník Adam přijal od Evy během jednoho roku čtyřikrát úplatek 200 000 Kč. Státní orgány ještě v průběhu vyšetřování těchto úplatků zjistily, že Adam přijal během stejného roku také třikrát částku 100 000 Kč od Saši.

Ve vztahu k čtyřikrát částce 200 000 Kč byli Adam a Eva odsouzeni za přijetí a poskytnutí úplatku a tyto částky byly konfiskovány metodou konfiskace založené na odsouzení. Všechny skutečnosti týkající se těchto úplatků byly prokázány bez důvodných pochybností v trestním řízení při zachování všech procesních zásad.

Ve vztahu k třikrát částce 100 000 Kč se státním orgánům nepodařilo bez důvodných pochybností prokázat, že se jednalo o úplatky. Orgány tak zahájily řízení o rozšířené konfiskaci. Orgány zjistily, že zatímco Adama Saša vůbec neznala, s Evou byly obchodními partnery, přičemž v rámci jejich společných obchodů došlo k uplácení mezi Adamem a Evou. Zároveň se orgánům nepodařilo zjistit žádný legitimní důvod těchto transakcí. Ani Adam se Sašou žádné

⁵⁹ COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT *Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union*. op. cit. s. 18–19.

vysvětlení orgánům neposkytli. Soud na základě všech důkazů shledal variantu, že se jednalo o výnosy z trestné činnosti, jako (výrazně) nejpravděpodobnější. Částka třikrát 100 000 Kč může být konfiskována.

Konečnému rozhodnutí o rozšířené konfiskaci tedy předchází dvě samostatné řízení. Před rozhodnutím o konfiskaci musí vždy proběhnout **trestní řízení**, ve kterém je pachatel odsouzen za určitý trestný čin. **V rámci trestního řízení, souběžně s ním, nebo po jeho skončení** pak musí proběhnout také druhé řízení, a to **řízení o samotné rozšířené konfiskaci**. Rozhodnutí o rozšířené konfiskaci je přitom možné vydat nejdříve společně s rozhodnutím o vině v trestním řízení.

Ačkoliv vedení řízení o rozšířené konfiskaci **v rámci trestního řízení** má své nesporné výhody, např. v hospodárnosti a rychlosti, má také svá úskalí. **Řízení o rozšířené konfiskaci a trestní řízení totiž mají odlišnou povahu a uplatní se u nich poněkud odlišné procesní zásady**. Pokud je řízení o rozšířené konfiskaci vedeno v rámci trestního řízení, může dojít ke kolizi těchto zásad. Pro řízení o rozšířené konfiskaci je klíčové snížení důkazního standardu. Pokud pak probíhá toto řízení v rámci trestního řízení, musí být na skutečnosti týkající se viny uplatňován trestní důkazní standard, zatímco na skutečnosti týkající se rozšířené konfiskace snížený důkazní standard. Nerespektování těchto odlišností by pak mohlo vést k uplatňování buď příliš vysokého důkazního standardu u rozšířené konfiskace, nebo příliš nízkého standardu u otázek viny.

Přestože má tedy řízení o rozšířené konfiskaci stejně jako řízení o konfiskaci založené na odsouzení a překážce odsouzení vztah k trestnímu řízení, povaha řízení je značně odlišná. Svoji povahou je řízení o rozšířené konfiskaci velmi blízké konfiskaci podezřelého majetku. **Ve své podstatě je rozšířená konfiskace, pokud si odmyslíme předchozí trestní řízení a odsouzení za určitý trestný čin, totožná s konfiskací podezřelého majetku.**

Řízení o rozšířené konfiskaci je stejně jako řízení o konfiskaci podezřelého majetku vedeno primárně proti určité věci, která je považována za výnos z trestné činnosti, nikoliv proti osobě. Rozhodnutí o rozšířené konfiskaci spočívá v určení, že určitá věc je s určitou mírou pravděpodobnosti výnosem z trestné činnosti, přičemž tento závěr nemá žádné trestněprávní důsledky. Rovněž na základě rozhodnutí není možné považovat zdrojovou trestnou činnost za prokázanou a vlastníka věci za pachatele této činnosti. Řízení a rozhodnutí o zabránění části majetku tak ani nemůže zakládat překážku *ne bis in idem* ve vztahu k zdrojové trestné činnosti.

Nabízí se ale otázka, zda tedy rozšířená konfiskace není pouze konfiskací podezřelého majetku, která je modifikována podmínkou předchozího odsouzení.

Příklad: Právní řád státu obsahuje ustanovení, že pokud je pachatel uznán vinným za úmyslný trestný čin s trestem odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 4 roky, může soud konfiskovat majetek pachatele, který pravděpodobně pochází z trestné činnosti.

Adam úmyslně zmrzačil partnerku Evu. Adam byl odsouzen za těžké ublížení na zdraví. Těžké ublížení na zdraví patřilo mezi výše uvedené trestné činy. Adamovi tak byla následně konfiskována částka 500 000 Kč, u které bylo na základě shromážděných důkazů pravděpodobné, že ji Adam získal prodejem drog.

V popsaném konfiskačním nástroji hraje odsouzení v trestním řízení pouze roli podmínky následné konfiskace. Neexistuje žádný vztah mezi objasněným trestným činem a trestnou činností, ze které je pachatel dále podezřelý. Takový nástroj je podle mého názoru opravdu pouze modifikovanou konfiskací podezřelého majetku.

Odsouzení za trestný čin by tedy u rozšířené konfiskace nemělo být pouze podmínkou konfiskace. Boucht ve své práci uvádí, že rozšířená konfiskace je obecně založena na domněnce předchozí trestné činnosti (*presumption of prior criminality*).⁶⁰ Například ve Spojeném království je pak tato domněnka přímo vyjádřena v právním řádu. Podmínkou rozšířené konfiskace ve Spojeném království je přesvědčení soudu, že pachatel měl tzv. *criminal lifestyle*.⁶¹ Právě odsouzení za trestný čin je základem pro domněnku o předchozí trestné činnosti. **Odsouzení je tak kromě podmínky rozšířené konfiskace zároveň i zdrojem prvotního podezření, že se pachatel dopouštěl rovněž další trestné činnosti.** Tento specifický vztah mezi trestným činem a další trestnou činností odlišuje rozšířenou konfiskaci od ostatních metod, zejména od konfiskace podezřelého majetku.

Jedním ze základních znaků každé úpravy rozšířené konfiskace je tak **vymezení trestných činů, jejichž spáchání zakládá dostatečné podezření pro zahájení řízení o rozšířené konfiskaci.** Tyto trestné činy bývají označovány jako *triggering offences*,⁶² přičemž v této práci je budu označovat pojmem *spouštěcí trestné činy*. Právní řády vymezují *spouštěcí trestné činy* zpravidla **taxativně**, a to buď pomocí **jmenného výčtu** (*Příklad: praní špinavých peněz, přijetí úplatku*), nebo pomocí určité **obecné charakteristiky** (*Příklad: trestné činy kterými je možné získat / byl získán / měl být získán značný majetkový prospěch, trestné činy*

⁶⁰ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 29.

⁶¹ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 51.

⁶² Pojem *triggering offences* používá například SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 102; nebo BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 29; Krulcová tento pojem překládá jako „aktivující trestné činy“ viz KRULCOVÁ, Aneta. *Aktuální otázky legalizace výnosů z trestné činnosti*. op. cit. s. 92.

spáchané ve spojení s organizovanou zločineckou skupinou), příp. určitou kombinací těchto dvou způsobů.

U vymezení *spouštěcích trestných činů* také můžeme rozlišovat, zda vymezení zůstává pouze v **rovině obecné (formální)**, jako jsou jmenné výčty nebo obecné charakteristiky, nebo obsahuje určitý **konkrétní (materiální) znak**, který musí být přítomný u konkrétního trestného činu (*Příklad: trestný čin, kterými byl získán / měl být získán značný majetkový prospěch*).⁶³

Na základě výše uvedeného je možné rozšířenou konfiskaci definovat jako **konfiskaci pachatelem drženého majetku, který pochází s určitou mírou pravděpodobnosti z trestné činnosti, ze které je pachatel podezřelý na základě trestného činu, za který byl pachatel odsouzen, přičemž o konfiskaci je rozhodováno v řízení, které je závislé na trestním řízení, ale má odlišnou povahu.**

Také v případě rozšířené konfiskace je zásadní úprava dokazování. Zde je nutné opět upozornit, že řízení o rozšířené konfiskaci a trestní řízení jsou dvě povahou odlišná řízení. Dokazováním v řízení o rozšířené konfiskaci tak označují dokazování trestné činnosti, ze které je pachatel podezřelý a ze které mají pocházet výnosy. Naopak *spouštěcí trestný čin* musí být vždy dokazován v trestním řízení, a to bez důvodných pochybností a při zachování všech zásad trestního práva, např. *presumpce neviny*.

Jelikož je řízení o rozšířené konfiskaci téměř totožné s řízením o konfiskaci podezřelého majetku, je možné v otázce dokazování na rozšířenou konfiskaci vztáhnout vše výše uvedené o dokazování v řízení o konfiskaci podezřelého majetku.

Důkazní standard tedy bude z podstaty rozšířené konfiskace **nižší než důkazní standard v trestním řízení**. Jinak by totiž došlo k **vyprázdnění rozšířené konfiskace**, stejně jako u konfiskace podezřelého majetku. Například podle švédské úpravy rozšířené konfiskace musí státní orgány prokázat, že závěr, že určitý majetek je výnosem z trestné činnosti, je výrazně pravděpodobnější než závěr, že výnosem není (*clearly more probable than not*).⁶⁴ **Důkazní břemeno** v subjektivním smyslu bude v řízení zpravidla ležet **na státních orgánech**, stejně jako v případě švédské právní úpravy.

V řízení o rozšířené konfiskaci mohou být uplatňovány také **zákonné domněnky**. Například podle právní úpravy rozšířené konfiskace ve Spojeném království, pokud soud učiní

⁶³ Viz SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 25–188. Schunke zde popisuje úpravu rozšířené konfiskace v rámci práva Evropské unie, Anglie, Walesu, Německa, Švédska, Norska, Dánska a Finska.

⁶⁴ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 48.

závěr o tzv. *criminal lifestyle* pachatele, uplatní se zákonná domněnka, že všechny majetek nabytý pachatelem v období šesti let předcházejících zahájení řízení pochází z trestné činnosti.⁶⁵

Některé právní úpravy dokonce obsahují úpravu **obrácení důkazního břemene**. Příkladem může být norská právní úprava rozšířené konfiskace, podle které dochází ve vztahu k celému majetku pachatele k obrácení důkazního břemene a pachateli je, až na výjimky, konfiskován všechny majetek, u kterého neprokáže legitimní původ.⁶⁶

Také u rozšířené konfiskace vyvstává otázka, jak mají státní orgány postupovat, pokud shromáždily o další trestné činnosti dostatek důkazů, aby mohly zahájit samostatné trestní stíhání. Opět bude záležet na konkrétní právní úpravě a zásadách ovládajících trestní řízení. Švédská právní úprava například explicitně stanovuje, že rozšířená konfiskace je subsidiární ke konfiskaci založené na odsouzení.⁶⁷

V současné době je za rozšířenou konfiskaci v českém právním řádu možné považovat ochranné opatření zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 TZ. Modifikací tohoto nástroje jsou pak ochranná opatření zabránění části majetku podle § 102a odst. 2 (konfiskace majetku třetí osoby) a podle § 102a odst. 4 TZ (konfiskace náhradní hodnoty).

1.4. Rozšířená konfiskace v judikatuře ESLP

Jelikož je rozšířená konfiskace v podobě zabránění části majetku součástí českého právního řádu teprve od roku 2017, nebylo toto opatření doposud mnohokrát předmětem soudního přezkumu z hlediska jeho souladu se základními právy a svobodami zakotvenými v Listině základních práv a svobod.

Naopak nejen ve vztahu k rozšířené konfiskaci, ale i ve vztahu k ostatním konfiskačním metodám, existuje bohatá judikatura ESLP, který se musel v minulosti již opakovaně zabývat souladem mnoha rozdílných konfiskačních nástrojů napříč evropskými právními řády se základními právy a svobodami zakotvenými v EÚLP a dodatkových protokolech této úmluvy. Z hlediska rozšířené konfiskaci je klíčové zejména právo na spravedlivý proces podle čl. 6 EÚLP a právo pokojně užívat svůj majetek podle čl. 1 Protokolu č. 1 EÚLP.⁶⁸

⁶⁵ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 57.

⁶⁶ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 44.

⁶⁷ SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. op. cit. s. 136.

⁶⁸ Viz. *Výběr z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k řízení při zajištění a zabavení majetku ve vztahu k uplatňování institutu rozšířeného zabavení majetku*. Online. 2016. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=125715>. [cit. 2023-12-12]. Dokument je přílohou vládního návrhu zákona č. 55/2017 Sb.

Pokusím se nyní představit pomyslné mantinely metody rozšířené konfiskace, které vyplývají z judikatury ESLP. Kromě rozšířené konfiskace se v této části zaměřím také na konfiskaci podezřelého majetku, jelikož jsou si tyto metody svojí podstatou velmi blízké.

1.4.1. Čl. 1 Protokolu č. 1 EÚLP – právo pokojně užívat svůj majetek

Rozhodnutím o konfiskaci nesporně dochází k zásahu do pokojného užívání majetku. Ačkoliv se v teoretické rovině nabízí otázka, zda můžeme považovat výnosy z trestné činnosti za majetek osoby vzhledem k absenci právního titulu pro nabytí toho majetku, v rovině faktické k zásahu zcela jistě dochází. První mantinel konfiskace tak tvoří čl. 1 Protokolu č. 1 EÚLP, který zaručuje právo pokojně užívat svůj majetek.

Aby byl zásah do práva pokojně užívat svůj majetek přijatelný, musí být podle ustálené judikatury ESLP splněny tři podmínky. Zásah musí být proveden na základě zákona, ve veřejném zájmu a musí být v rámci něj zachována spravedlivá rovnováha mezi veřejným zájmem a právy dotčených osob.⁶⁹

První podmínka je splněna, pokud je právní úprava konfiskace dostatečně dostupná, přesná a její aplikace předvídatelná (*sufficiently accessible, precise and foreseeable in their application*),⁷⁰ přičemž tyto podmínky podle mého názoru nevyvolávají ve vztahu ke konfiskaci žádné specifické otázky. Vzhledem k nespornému veřejnému zájmu na zajištění, že pachatelé nebudou mít prospěch z trestné činnosti (*crime doesn't pay*), ani druhá podmínka nebude představovat překážku konfiskace. Zásadní je naopak třetí podmínka, tedy podmínka proporcionality zásahu do pokojného užívání majetku.

Ačkoliv v některých případech ESLP shledal určité konfiskační nástroje neproporcionální,⁷¹ obecně je možné shrnout, že **ESLP žádnou konfiskační metodu nebo její určitý znak nepovažuje za neproporcionální *per se*.**⁷² ESLP ve své judikatuře opakovaně připustil jako proporcionální konfiskace bez předchozího odsouzení za zdrojovou trestnou činnost,⁷³ a to jak konfiskaci podezřelého majetku (Todorov a ostatní proti Bulharsku,⁷⁴

⁶⁹ Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2021, ve věci Todorov a ostatní proti Bulharsku, stížnost č. 50705/11 a 6 dalších, bod 183.

⁷⁰ Rozsudek ESLP ze dne 11. 6. 2020, ve věci Markus proti Lotyšsku, stížnost č. 17483/10, bod 66.

⁷¹ FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. op. cit. s. 24.

⁷² Tamtéž. s. 25.

⁷³ Rozsudek ESLP ze dne 8. 10. 2019, ve věci Balsamo proti San Marinu, stížnosti č. 20319/17 a 21414/17, bod 90.

⁷⁴ Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2021, ve věci Todorov a ostatní proti Bulharsku, stížnost č. 50705/11 a 6 dalších.

Gogitidze a ostatní proti Gruzii,⁷⁵ a další), tak i rozšířenou konfiskaci (Telbis a Viziteu proti Rumunsku,⁷⁶ Phillips proti Spojenému království,⁷⁷ a další).

ESLP nepovažuje za neproporcionální ani ustoupení od trestního důkazního standardu. Podle ESLP v řízení o konfiskaci postačí, že kriminální původ majetku je prokázán v rovině pravděpodobnosti a vlastník majetku není schopen prokázat jeho legitimní původ („*proof on a balance of probabilities or a high probability of illicit origins, combined with the inability of the owner to prove the contrary*”).⁷⁸

Nezanedbatelnou roli při posouzení proporcionality hrají procesní záruky poskytované osobám, proti kterým je řízení vedeno.⁷⁹ Jednotlivé záruky stejně jako i další faktory, které mohou hrát při posouzení proporcionality zásahu významnou roli, shrnuje i s judikaturou Příručka k čl. 1 Protokolu č. 1 k EÚLP.⁸⁰

1.4.2. Čl. 6 EÚLP – právo na spravedlivý proces

Kromě zásahu do práva pokojně užívat majetek je u konfiskačních nástrojů zpravidla namítán také zásah do práva na spravedlivý proces v čl. 6 EÚLP. Základní a klíčová otázka spojená s čl. 6 EÚLP spočívá v určení, zda je při rozšířené konfiskaci, příp. konfiskaci podezřelého majetku, osoba *obviněna z trestného činu (charged with a criminal offence)* ve smyslu odst. 2 a 3 tohoto článku.⁸¹ Pokud nedochází k *obvinění z trestného činu (criminal charge)*, postačí, že jsou zajištěny práva z odst. 1, zatímco v opačném případě musí být zajištěny i práva v odst. 2 a 3, zejména musí být v řízení zachována podle odst. 2 zásada *presumpce nevinny*.⁸² Pokud by totiž v řízení o rozšířené konfiskaci, příp. konfiskaci podezřelého majetku, musela být zachována *presumpce nevinny*, nebyla by existence těchto metod v podstatě možná, resp. byly by tyto metody nepoužitelné.

Pojem *obvinění z trestného činu* je autonomním pojmem, který ESLP vykládá nezávisle na jednotlivých vnitrostátních právních úpravách.⁸³ ESLP ve své judikatuře vychází z testu, který

⁷⁵ Rozsudek ESLP ze dne 12. 5. 2015, ve věci Gogitidze a ostatní proti Gruzii, stížnost č. 36862/05.

⁷⁶ Rozsudek ESLP ze dne 26. 6. 2018, ve věci Telbis a Viziteu proti Rumunsku, stížnost č. 47911/15.

⁷⁷ Rozsudek ESLP ze dne 5. 7. 2001, ve věci Phillips proti Spojenému království, stížnost č. 41087/98.

⁷⁸ Rozsudek ESLP ze dne 8. 10. 2019, ve věci Balsamo proti San Marinu, stížnosti č. 20319/17 a 21414/17, bod 91.

⁷⁹ FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. op. cit. s. 25.

⁸⁰ *Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights: Protection of property*. Online. 2022. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG. [cit. 2023-12-14]. s. 73–74.

⁸¹ SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights across criminal and non-criminal domains*. Online. ERA Forum. Journal of the Academy of European Law. 2017, roč. 18, s. 365–379. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s12027-017-0485-0>. [cit. 2023-12-15]. s. 369.

⁸² Tamtéž. s. 369.

⁸³ Tamtéž. s. 369.

vymezil v roce 1976 v rozsudku Engel a ostatní proti Nizozemí.⁸⁴ Výchozím kritériem je zařazení řízení podle vnitrostátního práva (*classification of the proceedings under national law*). Následně ale ESLP vždy zkoumá povahu řízení (*essential nature*) a druh a závažnost sankce, která může být osobě uložena (*type and severity of the penalty that the applicant risks incurring*),⁸⁵ přičemž tyto dvě kritéria jsou alternativní.⁸⁶

Konfiskace jako taková není druh sankce, kterou by ESLP *per se* považoval za spojenou s obviněním z trestného činu,⁸⁷ na rozdíl od trestu odnětí svobody.⁸⁸ Rozhodující je tedy povaha řízení o konfiskaci.

Při podrobnějším studiu judikatury ESLP je možné dospět k podobnému závěru jako v případě proporcionality zásahu do pokojného užívání majetku. Ačkoliv vzhledem k některým znakům ESLP shledal určité konfiskační nástroje za *obvinění z trestného činu*, a tedy v rozporu s presumpcí nevinny (Geerings proti Nizozemsku,⁸⁹ Welch proti Spojenému království⁹⁰ a Varvara proti Itálii⁹¹ a další), obecně ESLP rozšířenou konfiskaci ani konfiskaci podezřelého majetku nepovažuje za *obvinění z trestného činu*.⁹²

Vlajkovou lodí judikatury týkající se **rozšířené konfiskace** je rozhodnutí ve věci Phillips proti Spojenému Království.⁹³ V tomto případě byl pachatel byl odsouzen za drogový trestný čin a následně proti němu bylo zahájeno řízení o rozšířené konfiskaci. Při posouzení povahy řízení o rozšířené konfiskaci dospěl ESLP k závěru, že účelem rozšířené konfiskace je stanovit výslednou výši majetku, která má být konfiskována, nikoliv vznesení obvinění z dalších trestných činů. Soud přirovnal řízení o rozšířené konfiskaci k rozhodování o výši pokuty nebo délce trestu odnětí svobody.⁹⁴ Jelikož se podle soudu na rozhodování o uložení trestu, za předpokladu, že v rámci něj není vzneseno nové obvinění, nevztahuje zásada *presumpce nevinny*, nevztahuje se ani na řízení rozšířené konfiskaci.⁹⁵

⁸⁴ Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976, ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku, stížnost č. 5100/71 a další.

⁸⁵ Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2021, ve věci Todorov a ostatní proti Bulharsku, stížnost č. 50705/11 a 6 dalších, bod 288; Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976, ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku, stížnost č. 5100/71 a další, s. 82.

⁸⁶ Rozsudek ESLP ze dne 25. srpna 1987, ve věci Lutz proti Německu, stížnost č. 9912/82, bod 55.

⁸⁷ Rozsudek ESLP ze dne 15. 4. 1991, ve věci M proti Itálii, stížnost č. 12386/86 a další, s. 98.

⁸⁸ Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976, ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku, stížnost č. 5100/71 a další, bod 82.

⁸⁹ Rozsudek ESLP ze dne 1. 3. 2007, ve věci Geerings proti Nizozemsku, stížnost č. 30810/03.

⁹⁰ Rozsudek ESLP ze dne 9. 2. 1995, ve věci Welch proti Spojenému království, stížnost č. 17440/90.

⁹¹ Rozsudek ESLP ze dne 29. 10. 2013, ve věci Varvara proti Itálii, stížnost č. 17475/09.

⁹² FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. op. cit. s. 27.

⁹³ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 124.

⁹⁴ Rozsudek ESLP ze dne 5. 7. 2001, ve věci Phillips proti Spojenému království, stížnost č. 41087/98, bod 34.

⁹⁵ Tamtéž, bod 35.

Ve vztahu ke **konfiskaci podezřelého majetku** ESLP také opakovaně rozhodl (Butler proti Spojenému království,⁹⁶ M proti Itálii,⁹⁷ Gogitidze a ostatní proti Gruzii,⁹⁸ a další), že konfiskace podezřelého majetku není *obvinění z trestného činu* a nevztahuje se tak na ni zásada *presumpce nevinny*. Avšak tento závěr na rozdíl od rozšířené konfiskace ESLP postavil zejména na argumentu, že konfiskace podezřelého majetku na základě *in rem* řízení není trestem, ale preventivním a kompenzačním opatřením.⁹⁹ Právě účel konfiskace byl pro ESLP při určení povahy celého řízení stěžejní. Pokud totiž není účelem konfiskace potrestat pachatele, ale pouze odčerpat majetek, u kterého existuje určité podezření, nepovažuje ESLP takové řízení za *obvinění z trestného činu*.¹⁰⁰

ESLP tak dochází ve vztahu k rozšířené konfiskaci a konfiskaci podezřelého majetku v podstatě ke stejnému závěru, a to, že tyto řízení nepředstavují *obvinění z trestného činu*. Odůvodnění tohoto závěr se však u každé z metod liší.

Jsem toho názoru, že odlišná argumentace pramení z nekoncepčního přístupu ESLP k jednotlivým konfiskačním nástrojům a absence komplexnějšího rozpracování této problematiky. Jak jsem již podrobně rozebral výše, **rozšířená konfiskace není nic jiného než konfiskace podezřelého majetku, která má navíc jeden znak, a to předchozí odsouzení pachatele za trestný čin, které slouží v rámci rozšířené konfiskace jako prvotní podezření, že pachatel páchal i další trestnou činnost.**

Zatímco u rozšířené konfiskace odsouzení zakládá podezření, které musí být doplněno dalšími důkazy, u konfiskace podezřelého majetku je prvotní podezření založeno až shromážděnými důkazy. Toto je jediný rozdíl v podstatě těchto dvou metod. Ve všem ostatním jsou pak tyto metody totožné. Zejména jsou totožné v principu, že je osobě odčerpán majetek, který je s určitou mírou pravděpodobnosti výnosem z trestné činnosti, přičemž však v rámci řízení nedochází k odsouzení osoby za tuto činnost ani k žádnému jinému rozhodnutí, které by mělo trestněprávní důsledky.

Jelikož jediný výše popsaný rozdílný znak považuji z hlediska čl. 6 EÚLP za marginální, jsem přesvědčen, že by nejen závěry, ale i argumenty ESLP měly být ve vztahu k rozšířené konfiskace a konfiskaci podezřelého majetku zpravidla totožné.

Nabízí se vysvětlení, že ESLP přistupuje k rozšířené konfiskaci odlišně, protože řízení navazuje na trestní řízení nebo probíhá přímo v rámci trestního řízení. Naopak konfiskace

⁹⁶ Rozsudek ESLP ze dne 27. 6. 2002, ve věci Butler proti Spojenému království, stížnost č. 41661/98.

⁹⁷ Rozsudek ESLP ze dne 15. 4. 1991, ve věci M proti Itálii, stížnost č. 12386/86 a další.

⁹⁸ Rozsudek ESLP ze dne 12. 5. 2015, ve věci Gogitidze a ostatní proti Gruzii, stížnost č. 36862/05.

⁹⁹ Tamtéž, bod 126.

¹⁰⁰ FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. op. cit. s. 21.

podezřelého majetku probíhá naprosto nezávisle na trestním řízení a v rámci právních úprav bývá často označováno jako civilní řízení vedené proti věci (*forfeiture of property ordered as a result of civil proceedings*).¹⁰¹ Rozlišování řízení na základě těchto znaků je však čistě formalistické a vede k odlišnému přístupu ke dvěma obdobným řízením, tedy je v rozporu se základním principem právního státu, že ve stejných věcech by mělo být rozhodováno stejně a v odlišných odlišně.

Argumentaci ESLP ve věci Phillips proti Spojenému království považuji za neudržitelnou. Případobnění rozšířené konfiskace k rozhodování o výši pokuty nebo délce odnětí svobody pokulhává, jelikož podstata těchto rozhodnutí je odlišná. Rozhodování o výši pokuty nebo délce odnětí svobody bude vždy alespoň částečně vycházet z povahy a závažnosti trestného činu, za který byl pachatel odsouzen.¹⁰² Naopak rozšířená konfiskace primárně nevychází z povahy a závažnosti trestného činu, ani se k němu nikterak zásadně nevztahuje. Trestný čin je pouze „*spouštěčem*“ a zdrojem prvotního podezření.

Tím však netvrdím, že by při ustoupení od této argumentace v rozhodnutí Phillips proti Spojenému Království měla být rozšířená konfiskace shledána svojí podstatou *obviněním z trestného činu*, a měla by tak u ní být uplatněna zásada *presumpce nevinny*. ESLP by se měl na prvním místě v budoucích rozhodnutích pokusit o komplexnější uchopení problematiky konfiskace, identifikovat jednotlivé teoretické konfiskační metody a pokusit se o obecnější vymezení přípustnosti těchto metod ve vztahu k EÚLP. Věřím, že by soud v takovém případě, stejně jako já v této práci, dospěl k závěru, že z hlediska čl. 6 EÚLP je rozšířená konfiskace a konfiskace podezřelého majetku v podstatě totožná.

Následně by ESLP mohl a měl opustit dosavadní argumentaci z rozhodnutí Phillips proti Spojenému království a na rozšířenou konfiskaci vztáhnout vlastní judikaturu týkající se konfiskace podezřelého majetku. Tedy, že podstatou rozšířené konfiskace není *obvinění z trestného činu*, jelikož rozšířená konfiskace není trestem, ale pouze preventivním a kompenzačním opatřením, jehož cílem není potrestat pachatele, ale pouze odčerpat výnosy. Na rozdíl od dosavadní argumentace ESLP u rozšířené konfiskace, ve vztahu ke konfiskaci podezřelého majetku považuji ustálenou judikaturu ESLP za dobře argumentačně podloženou a vycházející z komplexnějšího rozboru podstaty dané konfiskační metody.

Ačkoliv s argumentací ESLP v některých ohledech nesouhlasím, **vzhledem k dosavadním závěrům judikatury ESLP je možné uzavřít, že v rámci řízení o rozšířené konfiskaci ani konfiskaci podezřelého majetku nedochází k *obvinění z trestného činu* a není**

¹⁰¹ Rozsudek ESLP ze dne 12. 5. 2015, ve věci Gogitidze a ostatní proti Gruzii, stížnost č. 36862/05, bod 126.

¹⁰² Za předpokladu, že zcela neopustíme retributivní teorii trestání.

tak aktivován čl. 6 odst. 2 a odst. 3 EÚLP. V řízení se tak neuplatní zásada *presumpce nevinny*. Na tyto řízení se však vždy uplatní čl. 6 odst. 1 EÚLP, který upravuje minimální standard spravedlivého procesu bez ohledu na to, zda dochází k obvinění z trestného činu.¹⁰³

ESLP se také mnohokrát zabýval otázkou snížení důkazního standardu, uplatněním zákonných domněnek a obrácením důkazního břemene v řízení o konfiskaci, a to jak ve vztahu k čl. 6 EÚLP, tak čl. 1 Protokolu č. 1 k EÚLP. Otázka snížení důkazního standardu souvisí s již rozebranou zásadou *presumpce nevinny*. ESLP opakovaně rozhodl, že snížení důkazního standardu v řízení o konfiskaci, a to i na úroveň angloamerického civilního standardu (*on the balance of probabilities*), je v souladu s EÚLP.¹⁰⁴ Usnadnění dokazování pomocí zákonných domněnek a případné obrácení důkazního břemene pak ESLP také opakovaně akceptoval jako konformní s EÚLP, a to za podmínky, že se jedná o domněnky vyvratitelné a osoba, proti které je řízení vedeno, bude mít možnost efektivní obrany ve veřejném řízení.¹⁰⁵

¹⁰³ FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. op. cit. s. 27.

¹⁰⁴ Například rozsudek ESLP ze dne 10. 2. 2004, ve věci Webb proti Spojenému království, stížnost č. 56054/00.

¹⁰⁵ FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. op. cit. s. 27–28.

2. Vymezení klíčových právních pojmů a souvislostí

Tato část může na první pohled působit samoučelně a osamoceně mezi teoretickou částí, ve které jsem se věnoval metodě rozšířené konfiskace, a částí praktickou, ve které se budu věnovat úpravě zabránění části majetku. V této části však budu rozebírat právní pojmy a souvislosti, které jsou zcela klíčové pro následující část o zabránění části majetku.

Rozebírání těchto znaků v části o zabránění části majetku by narušilo srozumitelnost a přehlednost celé práce. Zároveň nebylo možné pouze odkázat na jejich vymezení v jiné práci. Proto jsem se rozhodl tyto znaky, matematicky vyjádřeno, *vytknout před závorku* a věnovat se jim v samostatné části.

Na pojmech *věc*, *věc náležející osobě*, *majetek osoby*, *výnos z trestné činnosti* a *náhradní hodnota* je vystavěna většina zajišťovacích a konfiskačních nástrojů, proto je nyní krátce jeden po druhém rozeberu. Jelikož jsou pojmy *věc náležející osobě* a *majetek osoby* neoddělitelně spojeny s *vlastnickým právem*, rozeberu také v závěru této části problematiku *nabývání vlastnického práva k výnosům z trestné činnosti*.

2.1. Věc v trestním právu

Ačkoliv normy trestního práva s pojmem *věc* nezřídka pracují,¹⁰⁶ nenajdeme v trestním právu samostatnou definici pojmu *věc*. Trestní právo vychází z občanskoprávní definice věci.¹⁰⁷ Výkladové ustanovení § 134 TZ, podle kterého „*Věcí se rozumí i ovladatelná přírodní síla. Ustanovení o věcech se vztahují i na živá zvířata a zpracované oddělené části lidského těla, nevyplývá-li z jednotlivých ustanovení trestního zákona něco jiného.*“, je pouze *lex specialis*,¹⁰⁸ který rozšiřuje pro účely trestního práva občanskoprávní definici na všechny ovladatelné přírodní síly, živá zvířata a zpracované oddělené části lidského těla, pokud nevyplývá z trestněprávních norem něco jiného. Obsah výkladového ustanovení není pro tuto práci příliš významný, proto pouze odkazuji na komentář.

Avšak, aby byly trestněprávní normy, které pracují s pojmem *věc*, správně interpretovány a aplikovány, bude nezbytné blíže rozebrat občanskoprávní úpravu. Takový rozbor se neobjede bez komplikací. První komplikací bude občasná pojmová nekompatibilitnost trestněprávních

¹⁰⁶ Například § 70 TZ propadnutí věci, § 101 TZ zabránění věci, § 135b TZ výnosy z trestné činnosti, § 173 TZ loupež, § 205 TZ krádež, 216 TZ legalizace výnosů z trestné činnosti, § 7a TŘ prohlášení o majetku osoby, § 47 TŘ zajištění nároku poškozeného, § 77b TŘ věc důležitá pro trestní řízení, § 79 TŘ odnětí věci a mnoho dalších.

¹⁰⁷ FRYŠTÁK, Marek. *§ 134 [Věc]*. Online. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. marg. č. 1.

¹⁰⁸ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-551-4. s. 37.

norem a OZ.¹⁰⁹ TZ i TŘ byly přijaty ještě za účinnosti OZ 1964. Zatímco OZ 1964 vycházel z úzkého pojetí věci, tedy že věci jsou pouze hmotné předměty, OZ vychází z širokého pojetí věci, tedy že věci jsou předměty hmotné i nehmotné.¹¹⁰ Tento významný posun v pojetí věci je nutné mít na paměti při interpretaci trestněprávních norem, protože způsobil částečnou obsolenci některých trestněprávních norem, jakož i judikatury a literatury, které se k nim vztahovaly. Druhou komplikací je právě široké pojetí věci v OZ, u kterého doposud nepanuje v odborné veřejnosti shoda na tom, jaké práva jsou, anebo nejsou nehmotnou věcí.

Podle § 489 OZ „*Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.*“, přičemž podle § 496 odst. 2 OZ „*Nehmotné věci jsou práva, jejichž povaha to připouští, a jiné věci bez hmotné podstaty.*“ Co se týče pojmu *jiných věcí bez hmotné podstaty* odkazují na komentáře, ve kterých nenajdeme mnoho kontroverzí. Co se týče pojmu *práv, jejichž povaha to připouští* je situace složitější. Napříč odbornou veřejností panuje shoda na tom, že věci mohou být pouze práva majetková.¹¹¹ Naopak na tom, u kterých majetkových práv připouští jejich povaha, aby byly nehmotnou věcí, shoda nepanuje. Typickým příkladem sporného majetkového práva je pohledávka, tedy relativní majetkové právo.¹¹²

Při posouzení, zda je možné považovat určité majetkové právo za věc ve smyslu trestněprávních norem, budou zásadní zejména logická a teleologická interpretační metoda. Logickou metodou je například možné dojít k závěru, že alespoň v kontextu ustanovení § 70 TZ upravujícího trest propadnutí věci je pohledávka věcí, jelikož ustanovení § 79b odst. 2 TŘ umožňuje zajistit pohledávku. Bylo by nelogické, aby TŘ umožňoval zajistit předmět, který by následně nebylo možné konfiskovat. V případech, kdy nepostačí metoda logická, je na místě zkoumat teleologickou perspektivou konkrétní trestní institut, zda je v souladu s jeho účelem a smyslem považovat konkrétní majetkové právo za věc. Například je zřejmé, že v souladu s účelem a smyslem ustanovení § 70 TZ bude umožnění propadnutí spoluvlastnického podílu, pokud jej pachatel získal trestnou činností.

Závěrem je také nutné připomenout, že v případech, kdy trestní právo pracuje s pojmem *věc*, je nezbytné vycházet z celé čtvrté hlavy OZ, která upravuje věci a jejich rozdělení.

¹⁰⁹ SVOBODA, Jan. *Zajištění věci v trestním řízení*. Online, rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2020. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/121718>. [cit. 2023-12-15]. s. 11.

¹¹⁰ MELZER, Filip a TĚGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1. s. 198.

¹¹¹ Srovnej Tamtéž. s. 242; HUBKOVÁ, Pavlína. *§ 496 [Věci hmotné a nehmotné]*. Online. In: PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. marg. č. 7; ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan a FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-656-6. s. 1107–1108; ŠÁMAL, Pavel. *§ 134 [Věc]*. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. marg. č. 1.

¹¹² Srovnej Tamtéž.

Například v rámci vymezení věci v rozhodnutí o zajištění nebo konfiskaci mohou hrát významnou roli ustanovení § 501 OZ o hromadné věci nebo § 505 a násl. OZ o součásti věci. V těchto otázkách i dalších otázkách spojených s pojmem *věc*, které nejsou pro tuto práci klíčové, odkazují na komentáře.

Pokud dále rozebírané trestněprávní normy pracují s **pojmem věc**, je nezbytné chápat tento pojem jako **jakýkoliv hmotný předmět, majetkové právo, u něhož je z textu, účelu a smyslu trestních předpisů odvoditelné, že jej za věc považují, nebo jinou věc bez hmotné podstaty**.

2.2. Věc náležející pachateli nebo jiné osobě

Trestní zákoník omezuje použití některých konfiskačních nástrojů pouze na věci náležející pachateli případně nepřičetné nebo jiné osobě.¹¹³ Vztah k věci označovaný jako *náležení* je upraven výkladovým ustanovením § 135 TZ „*Věc náleží pachateli, jestliže ji v době rozhodnutí o ní vlastní, je součástí jeho majetku nebo s ní fakticky jako vlastník nebo majitel nakládá, aniž je oprávněný vlastník, majitel nebo držitel takové věci znám.*“ Toto ustanovení lze použít obdobně pro *náležení* věci nepřičetné nebo jiné osobě.

Rovněž v tomto případě je nutné udělat krátký exkurz do občanského práva. Vlastnictví je upraveno ustanovením § 1011 OZ jako „*Vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je jeho vlastnictvím.*“ Také v případě vlastnictví zvolil zákonodárce na rozdíl od OZ 1964 široké pojetí zahrnující jak hmotné, tak nehmotné věci.¹¹⁴ Je tedy nutné rozlišovat vlastnictví v širším smyslu, které se týká všech hmotných i nehmotných věcí, které osobě patří, a vlastnictví v užším smyslu, které se týká pouze hmotných věcí a je upravené v § 1013 a násl. OZ.¹¹⁵ Pojem *vlastnictví* a vztah označovaný jako *vlastnění* je tak třeba interpretovat v širokém smyslu, tedy i ve vztahu k nehmotným věcem. Je však nutné mít vždy na paměti rozdílnou povahu hmotných nehmotných věcí, která se odráží i v právní úpravě. Například v úpravě převodu vlastnictví k hmotné a nehmotné věci.¹¹⁶

Jelikož je na základě účinného OZ možné vlastnit nehmotnou věc, stala se část ustanovení § 135 TZ „*je součástí jeho majetku*“ obsoletní. Původně tato část sloužila k zahrnutí vztahu mezi osobou a nehmotnými věcmi, který nebyl považován podle OZ 1964 za vlastnění. Z uvedeného vyplývá, že **pojem náleží zahrnuje dvě možné situace**.

1. Osoba věc vlastní

¹¹³ Například § 70 TZ propadnutí majetku, § 101 TZ zabránění věci a § 102a TZ zabránění části majetku.

¹¹⁴ SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-885-6. s. 62.

¹¹⁵ Tamtéž. s. 65.

¹¹⁶ Tamtéž. s. 65.

2. Osoba věc nevlastní, ale fakticky s ní jako vlastník nakládá, aniž je oprávněný vlastník nebo držitel takové věci znám¹¹⁷

A contrario tedy nemůže jít o *nálezení*, pokud osoba není vlastníkem a pravý vlastník nebo držitel je orgánům činným v trestním řízení znám. Zda věc osobě *náleží* musí orgány podle § 135 TZ posoudit vždy v momentě, kdy vydávají určité rozhodnutí,¹¹⁸ a to jako prejudiciální otázku podle § 9 TŘ.¹¹⁹ Je také možné, že se situace v průběhu trestní řízení změní, například se objeví pravý vlastník. Ve vztahu k obecnému rozboru vlastnického práva a držby odkazují na komentáře. Na konci této kapitoly se pouze zaměřím na otázky spojené s nabýváním vlastnického práva k výnosům z trestné činnosti, které jsou pro tuto práci stěžejní.

Ačkoliv je pojem *náleží* spojen pouze s konfiskačními nástroji, bude nezbytné posuzovat tento vztah i v rámci zajišťování věcí, jelikož je při zajišťování vždy nutné posoudit, k jakém finálnímu rozhodnutí může a má zajištění věci směřovat.¹²⁰

2.3. Majetek pachatele nebo jiné osoby

Stejně jako některé trestněprávní nástroje umožňují zajistit a případně i konfiskovat pouze věci *náležící* osobě, použití některých nástrojů je naopak omezeno na *majetek* osoby.¹²¹ Pro správnou aplikaci těchto nástrojů je tedy nezbytné jednak jasně vymezit samotný pojem *majetek* osoby, ale také jeho vztah k pojmu věci *náležící* osobě.

Na rozdíl od věci *náležících* osobě nemá *majetek* osoby ani částečnou definici v trestních předpisech. Pojem *majetek* je upraven v ustanovení § 495 OZ jako „*Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek.*“ Hubková v komentáři vymezuje majetek jako „*Soubor všech aktiv náležících¹²² konkrétní osobě (FO či PO). Osobě mohou náležet hodnoty z absolutního majetkového poměru (typicky věci ve vlastnictví), ale též hodnoty plynoucí ze závazkového právního vztahu (např. pohledávka).*“¹²³ a dále odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 902/2012, které ještě za účinnosti OZ 1964 a jeho úzkého pojetí věci dovodilo, že „*V majetku mohou být tedy všechny věci v právním smyslu, tedy hmotné věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné hodnoty.*“¹²⁴ Vzhledem k širokému pojetí věci

¹¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. § 135 [Věc náležící pachateli]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 1.

¹¹⁸ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 7. 1971, sp. zn. 6 Tz 21/71 (uveřejněné pod č. 29/1972 Sb. rozh. tr.).

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 135 [Věc náležící pachateli]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 2.

¹²⁰ VONDRUŠKA, František; ZÁRUBA, Jan a TREŠLOVÁ, Lenka. *Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky*. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-65-4. s. 48.

¹²¹ Například § 66 TZ propadnutí majetku a § 47 TŘ zajištění nároku poškozeného.

¹²² Pojem *náleží* používaný Hubkovou v komentáři k OZ je nutné odlišit od pojmu *náleží* v TZ.

¹²³ HUBKOVÁ, Pavlína. § 495 [Majetek a jmění]. Online. In: PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. op. cit. marg. č. 1.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 902/2012 (uveřejněné pod č. 19/2015 Sb. rozh. obč.).

i *vlastnictví* v OZ se z velké části smazává rozdíl mezi *majetkem* a *vlastnictvím*.¹²⁵ **Pojmem *majetek* osoby** tedy pro účely trestněprávních norem můžeme rozumět **soubor všech věcí, které daná osoba vlastní**, přičemž pojmy *věc* a *vlastnit* jsem již rozebral výše.

Z výše uvedeného také vyplývá, že **majetek osoby je podmnožinou věcí náležejících osobě** podle TZ. Přičemž nad rámec majetku osobě náležejí také věci, které nejsou jejím majetkem, protože je nevlastní, ale fakticky s nimi jako vlastník nakládá, přičemž vlastník nebo držitel takové věci není znám. **Pojem věc náležející osobě tak zahrnuje i věci, které naprosto zřejmě daná osoba nevlastní**, například kradené věci, **pokud vlastník těchto věcí není znám. Tyto věci ale není možné považovat za majetek osoby.**

Obecně budou v trestním řízení orgány považovat za majetek osoby všechny věci, se kterými daná osoba fakticky jako vlastník nakládá. Výjimkou jsou případy, kdy orgány budou mít důvodné pochybnosti o vlastnickém právu této osoby vzhledem k vlastním poznatkům nebo podnětům třetích osob.

Příklad: Orgány činné v trestním řízení chtějí v rámci prohlídky Adamova domu zajistit věci pro výkon peněžitého trestu podle § 344a TŘ, během prohlídky najdou horské kolo a notebook. Před týdnem obdržely orgány ohlášení krádeže identického kola, zároveň Adamův soused při prohlídce informoval orgány, že notebook patří jemu a doložil své tvrzení kupní smlouvou. V takovém případě není ani jednu z věcí možné považovat za Adamův majetek. Avšak horské kolo je možné považovat za věc náležející Adamovi, pokud ohlášení krádeže bylo anonymní nebo nebylo učiněno vlastníkem, tedy pokud vlastník horského kola není orgánům činným v trestním řízení znám.

2.4. Výnos z trestné činnosti

Souhrnnou legální definici pojmu *výnosy z trestné činnosti* upravuje výkladové ustanovení § 135b odst. 1 TZ, podle něhož „*Výnosem z trestné činnosti se rozumí jakákoli ekonomická výhoda pocházející z trestného činu.*“ Dále výkladové ustanovení upravuje v odst. 2 a odst. 3 dvě kategorie výnosů z trestné činnosti, a to *bezprostřední výnosy z trestné činnosti* a *zprostředkované výnosy z trestné činnosti*. V této práci se omezím pouze na ty definiční znaky výnosů z trestné činnosti, které jsou pro práci důležité a které nejsou odbornou literaturou doposud příliš rozpracované.

Ačkoliv souhrnná definice používá v souladu se směrnicí 2014/42/EU a AML zákonem pojem *ekonomická výhoda*, definice *bezprostředního výnosu*, *zprostředkovaného výnosu* i

¹²⁵ HUBKOVÁ, Pavlína. § 495 [Majetek a jmění]. Online. In: PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. op. cit. marg. č. 1.

nástroje sloužící k odčerpání výnosů z trestné činnosti¹²⁶ užívají pouze pojem *věc*. Situace, kdy by osoba získala trestným činem věc, která není ekonomickou výhodou, není příliš dobře myslitelná a nebyl by ani důvod se takovou věc snažit jako výnos odčerpat. Myslitelné jsou pak spíše situace, kdy osobě vznikne určitá ekonomická výhoda, která ale není věcí, například sociální nebo politické kontakty.¹²⁷ Takové ekonomické výhody by však stejně nebylo možné zajistit a konfiskovat, dokud by se nematerializovaly do podoby hmotné věci nebo získaly právní formu, kterou bude možné postihnout jako věc nehmotnou.

Přesto použití pojmu *ekonomické výhody* může hrát roli právě například při řešení již zmíněných sporných otázek o povaze nehmotných věcí. Vzhledem k tomu, že například pohledávka je nesporně *ekonomickou výhodou*, nemělo by být překážkou k jejímu zajištění a konfiskaci, kdyby se například časem civilistická odborná veřejnost ustálila v názoru, že nejde o věc v právním smyslu.

Interpretační potíže mohou také působit pojmy *získána* v odst. 2 a *nabyta* v odst. 3. Jsem přesvědčen, že tato ustanovení je třeba vykládat široce jako získání nebo nabytí faktické moci nad věcí. Pokud bychom vykládali tato ustanovení úzce, a to pouze jako získání nebo nabytí *vlastnictví* k věci, došli bychom takovou interpretací k absurdnímu závěru, že ukradené kolo není *výnosem z trestné činnosti*, protože krádeží nemůže pachatel získat *vlastnictví* ke kolu.

Od výše popisovaných situací, kdy trestnou činností osoba způsobí zlepšení své ekonomické situace, je nutné odlišit situace, kdy **osoba trestnou činností zamezí zákonem požadovanému zhoršení její ekonomické situace**, které jsou typické zejména u daňové trestné činnosti.¹²⁸ Vítková a další autoři se kloní k názoru, že nezhoršení ekonomické situace, v daňové trestné činnosti typicky neodvedená daň, je ekonomická výhoda pocházející z trestného činu, a je tedy možné ji považovat za *výnos z trestné činnosti*.¹²⁹ Vítková je pak ale přesvědčena, že neodvedenou daň nebude možné zajistit v řízení jako *výnos*.¹³⁰

Vzhledem k širokému pojetí *výnosu* v odst. 1 považuji za zcela správný závěr, že také neodvedená daň je *výnosem*. Nedovednou daň je tedy na místě považovat za *bezprostřední výnos*

¹²⁶ Například propadnutí věci podle § 70 TZ nebo zabránění věci podle § 101 TZ.

¹²⁷ DVORÁK, Vratislav, ŠUGÁR, Ján, MÁLEK, Pavel, HORAČEK, Petr. *Výnosy z trestné činnosti*. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-67-8. s. 123–124; skrze NAVRÁTIL, Vít. *Nástroj trestné činnosti a výnos z trestné činnosti v kontextu trestního práva hmotného a procesního*. Online, diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta., 2021. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/sa6v7/>. [cit. 2023-12-15]. s. 29.

¹²⁸ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. s.17.

¹²⁹ DVORÁK, Vratislav. *Výnosy z trestné činnosti, jejich odhalování, identifikace a možnosti jejich odčerpání: sborník studií*. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-66-1. s. 212; skrze VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. op. cit. s.17.

¹³⁰ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. op. cit. s. 18.

a věci, které za neodvedenou daň byly pořízeny, za *zprostředkované výnosy*. Zároveň se neztotožňuji se závěrem, že by neodvedenou daň nebylo možné jako výnos zajistit.¹³¹ V ustanoveních TZ a TŘ nevidím jedinou překážku, která by takovému postupu bránila. Naopak by bylo proti účelu a smyslu trestněprávních norem neodvedenou daň nezajistit, protože by jinak hrozilo zmaření možnosti konfiskovat tyto výnosy.

Jak vyplývá z § 135b odst. 2 a odst. 3 TZ, jsou výnosem z trestné činnosti také všechny plody a užitky,¹³² poskytované věcmi, které je možné označit jako výnosy z trestné činnosti.

Za výnos z trestné činnosti je tedy možné považovat jakoukoliv věc, která byla trestným činem přímo či nepřímo získána do faktické moci nebo v ní udržena, ačkoliv o ní měl vlastník podle zákona přijít, a to včetně jejích plodů a užitků.

Ustanovení § 102a TZ, které upravuje zabránění části majetku, nepracuje s pojmem *výnosy z trestné činnosti*, ale pouze s pojmem *majetek, který pochází z trestné činnosti*. Jedná se o pochopitelné pojmové odklonění, jelikož u výnosů z trestné činnosti se předpokládá prokázání zdrojového trestného činu bez důvodných pochybností, zatímco u zabránění části majetku je důkazní standard snížený. Nakládání s majetkem, který je předmětem zabránění části majetku, tak nemůže být podle mého názoru považováno za legalizaci výnosů z trestné činnosti ve smyslu § 216 a 217 TZ. Avšak pro účely zabránění části majetku, tedy při určení, jaké věci je možné považovat za majetek pocházející z trestné činnosti, je možné vycházet ze všech výše rozebraných aspektů ve vztahu k *výnosům z trestné činnosti*. Tímto majetkem je tak **jakákoliv věc, která byla trestnou činností přímo či nepřímo získána do faktické moci nebo v ní udržena**, přičemž § 102a odst. 5 TZ, že předmětem zabránění části majetku jsou **také plody a užitky**.

2.5. Náhradní hodnota

Pojem *náhradní hodnota* není trestními ani jinými předpisy přímo definován. Vzhledem k již výše vysvětlenému širokému pojetí věci je podle mého názoru možné ztotožnit pojem *hodnoty* s pojmem *věc*.

Další části definice můžeme dovodit z ustanovení TZ a TŘ, které s pojmem náhradní hodnota pracují,¹³³ a judikatury, která se k nim vztahuje. Podle Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 335/2015

¹³¹ Tamtéž. s. 18.

¹³² Definice *plodů a užitků* viz § 491 OZ a navazující komentáře.

¹³³ Například § 71 TZ propadnutí náhradní hodnoty, § 102 TZ zabránění náhradní hodnoty, § 102a odst. 4 TZ zabránění části majetku, § 79g TŘ zajištění náhradní hodnoty, latentně i v § 358b TŘ zajištění výkonu zabránění části majetku.

„I. Propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 odst. 1 TZ není vázáno na existenci vztahu věci, jichž se propadnutí týká, ke spáchanému trestnému činu, který se vyžaduje v případě uložení trestu propadnutí věci podle § 70 odst. 1 TZ zákoníku.

II. Uložit propadnutí náhradní hodnoty podle § 71 odst. 1 TZ lze jen ohledně věci, která náleží výlučně pachateli trestného činu (srov. přiměřeně č. 46/1967-11. a č. 12/1969-II. Sb. rozh. tr.).“¹³⁴

Pokud spojíme tyto právní věty s ustanovením TZ a TŘ, zejména s poslední větou ustanovení § 79g odst. 1 TŘ, podle kterého *„Náhradní hodnotu lze zajistit osobě, která měla povinnost strpět zajištění původní věci.“*, je možné dovodit, že za **náhradní hodnotu** je možné obecně považovat **jakoukoliv věc (náhradní věc), která náleží osobě, u jejíž jiné věci (původní věci), která osobě náleží/náležela, byly naplněny podmínky pro zajištění nebo konfiskaci, avšak zajištění nebo konfiskace původní věci není možná, přičemž náhradní věc nemusí mít žádný specifický vztah k původní věci, kterou nahrazuje, ani k důvodům zajištění nebo konfiskace.**

2.6. Nabývání vlastnického práva k výnosům z trestné činnosti

Přestože jednou ze základních zásad občanského zákoníku je podle § 6 odst. 2 OZ, že *„nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního jednání“*, stále může v rámci trestné činnosti dojít z hlediska občanskoprávních norem k převodu/přechodu vlastnictví na pachatele.¹³⁵ Vzhledem k rozsahu práce není možné provést vyčerpávající rozbor této problematiky. Alespoň se ale pokusím na několika příkladech demonstrovat, jaké otázky budou při posouzení nabytí vlastnictví trestnou činností zásadní.

Obecně je možné uzavřít, že **jednostranným jednáním, které je trestné, pachatel vlastnictví k věci nemůže nabýt.**¹³⁶

Příklad: Adam ukradne Evě kolo.

Komplikovanější jsou z právního pohledu situace **vícestranného jednání**. Je zde nutné odlišovat situace, kdy pouze některé ze stran jednají trestně, od situací, kdy všechny strany jednají trestně.

Příklad 1: Adam podvede Evu tím, že jí prodá kopii obrazu místo originálu. Příklad 2: Eva předá úplatek soudci Adamovi, který následně rozhodne v její prospěch.

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 335/2015 (uveřejněno pod č. 11/2016 Sb. rozh. tr.).

¹³⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 135 [Věc náležející pachateli]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 3.

¹³⁶ Viz rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 5. 1975, sp. zn. 6 To 9/75 (uveřejněno pod č. 3/1976 Sb. rozh. tr.).

Ani v jednom z příkladů nemůže dojít k zdánlivosti jednání podle § 551 a násl. OZ a nejde ani o případy, kdy by jiná zákonná norma o takových jednání stanovila, že se k nim nepřihlíží. Takové jednání tedy z pohledu práva existuje a bude nutné zkoumat jeho platnost, tedy zda vyvolává právní následky.¹³⁷ Jelikož je jednání v rozporu se zákonem, může v těchto případech dojít k relativní neplatnosti podle § 586 OZ nebo k absolutní neplatnosti podle § 588 OZ.

Relativně neplatné jednání se považuje za platné, dokud jeho neplatnost nenamítne oprávněná osoba podle § 586 OZ. Po uplatnění námitky neplatnosti se považuje jednání za neplatné od počátku. Námitka neplatnosti je „*hmotněprávní jednostranné právní jednání, které je adresované druhé straně*“.¹³⁸ Jedná se tedy o skutečnost, která se může uskutečnit i mimo jakékoliv řízení. Naproti tomu **absolutně neplatné právní jednání** je neplatné od počátku. Nevyvolává tedy žádné právní následky,¹³⁹ přičemž k neplatnosti podle § 588 odst. 1 OZ přihlédne soud i bez návrhu. Absolutní neplatnost tedy nemusí být nikým namítána.

Zda se jedná o absolutní nebo relativní neplatnost opět orgány činné v trestním řízení posoudí jako prejudiciální otázku, přičemž k absolutní neplatnosti mohou přihlédnout i bez návrhu¹⁴⁰ a v případě relativní neplatnosti musí zkoumat, zda byla učiněna oprávněnou osobou námitka neplatnosti.

Samotný rozpor jednání se zákonem však neplatnost jednání nezpůsobuje.¹⁴¹ Podle § 580 odst. 1 OZ je jednání neplatné, pouze pokud odporuje zákonu a zároveň smysl a účel zákon relativní nebo absolutní neplatnost v takovém případě vyžaduje.¹⁴² Aby jednání bylo absolutně neplatné, musí nad rámec výše uvedeného podle § 588 OZ také zjevně narušovat veřejný pořádek.

Přestože se jedná o velmi komplexní problematiku, je možné s drobným zjednodušením pro účely trestního práva shrnout, že z pohledu soukromého práva **bude vícestranné jednání, které je částečně nebo zcela trestné, relativně neplatné, pokud jeho následky dopadají pouze na některou ze stran tohoto jednání. Naopak absolutně neplatné je takové vícestranné jednání, která svými následky přesahuje strany jednání a dopadá na třetí**

¹³⁷ BERAN, Vladimír. § 574 [Preferenční platnosti]. Online. In: PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. op. cit. marg. č. 2.

¹³⁸ MELZER, Filip a TĚGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. s. 776.

¹³⁹ Tamtéž. s. 784.

¹⁴⁰ Srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 1. 2018, sp. zn. 4 Afs 203/2017, který se týkal správce daně.

¹⁴¹ Viz náleží Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16.

¹⁴² BERAN, Vladimír. § 580 [Důvody neplatnosti]. Online. In: PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. op. cit. marg. č. 9.

osoby nebo celou společnost.¹⁴³ Až na výjimky tak v případech, kdy všechny strany jednají trestně, půjde o absolutní neplatnost. Naproti tomu v případech, kdy jen některé strany jednají trestně, bude nutné posoudit, zda následky trestného jednání přesahují strany jednání či nikoliv.

Tento obecný závěr nyní aplikuji na dva výše uvedené příklady. V prvním příkladu se Adam dopustil podvodu v rámci kupní smlouvy. Jelikož se Adamův podvod dotýká pouze Evy, bude se jednat o neplatnost relativní.¹⁴⁴ Pokud orgány činné v trestním řízení nezjistí, že by Eva uplatnil vůči Adamovi námitku neplatnosti, budou muset na jednání pohlížet jako na platné. V takovém případě dochází k převodu vlastnictví, tedy kopie obrazu bude ve vlastnictví Evy a peněžní prostředky představující kupní cenu ve vlastnictví Adama. Řešení druhého příkladu již nebude tak jednoznačné. Šámal¹⁴⁵ i Ščerba¹⁴⁶ v komentáři uvádí, že k úplatku je možné nabýt vlastnické právo, aniž by ale tuto problematiku blíže rozebírali. Naopak Janoušek je přesvědčen, že uplácení je z pohledu soukromého práva absolutně neplatné.¹⁴⁷

Pro řešení příkladu bude stěžejní, jak budeme chápat uplácení. Pokud bychom se na uplácení dívali jako na určitou inomínatní smlouvu, jednalo by se o absolutní neplatnost, jelikož následky Evina uplácení přesahují strany jednání a zasahují nejen třetí osoby, kterých se rozhodnutí soudce Adama týká, ale také celou společnost. Orgány činné v trestním řízení by pak měly na takové jednání pohlížet jako na absolutně neplatné, a to i bez návrhu. V takovém případě by tedy nikdy nedošlo k převodu vlastnictví k úplatku na Adama, vlastníkem by zůstala Eva. Jednalo by se o velmi problematický závěr, jelikož by následně nebylo možné úplatek jako výnos z trestné činnosti konfiskovat, protože by nenáležel Adamovi ani jiné osobě, na kterou by bylo možné použít konfiskační nástroje. V takovém případě by bylo možné uvažovat pouze o konfiskování úplatku jako nástroje trestného činu.

Vhodnější vzhledem k smyslu a účelu úpravy odčerpávání výnosů by tedy bylo takovou situaci posoudit jako plně platnou darovací smlouvu, na základě, které dojde k převodu vlastnictví k úplatku na Adama, ke které přistupuje další oddělitelné jednání stran, jež společně s darovací smlouvou naplňuje znaky trestného činu.

¹⁴³ JANOUŠEK, Michal. *K pochybnosti o povaze neplatnosti pro rozpor se zákonem a o následcích, které působí trestný čin v občanském právu*. Online. Právní rozhledy. 2016, roč. 24, č. 6, s. 214-218. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

¹⁴⁴ Srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 (uveřejněno pod č. 36/2008 Sb. rozh. obč.) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010 (uveřejněno pod č. 70/2011 Sb. rozh. obč.).

¹⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel. § 135 [Věc náležející pachateli]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 3.

¹⁴⁶ ŠČERBA, Filip. § 66 [Propadnutí majetku] Online. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. marg. č. 22.

¹⁴⁷ JANOUŠEK, Michal. *K pochybnosti o povaze neplatnosti pro rozpor se zákonem a o následcích, které působí trestný čin v občanském právu*. op. cit.

Další komplikace v rámci určování, kdo je vlastníkem výnosu, případně komu výnos náleží, tedy zásadních otázek pro zvolení správného zajišťovacího a konfiskačního nástroje, souvisí s institutem **nabytí vlastnického práva od neoprávněného**, který upravují § 1109–1113 OZ. Jedná se o situace, kdy se osoba, která trestním činem získala nad výnosem faktickou moc a na kterou nepřešlo vlastnické právo k tomuto výnosu, pokusí tento výnos převést na jinou osobu.

Příklad: Adam ukradne Evě kolo. Adam následně prodá kolo Marii.

Přestože na Adama nepřejde vlastnické právo ke kolu, OZ za určitých podmínek připouští, že by Marie vlastnické právo ke kolu nabyla, a to v případě, že by došlo k naplnění buď generální skutkové podstaty podle § 1111 OZ, nebo speciální skutkové podstaty podle § 1109 OZ. Naopak pokud není naplněna ani jedna ze skutkových podstat nebo je zároveň naplněna jedna z výluk v § 1110, 1112 nebo 1113 OZ, k nabytí vlastnictví nedojde.¹⁴⁸ Ve výše uvedeném případě k nabytí vlastnictví nedošlo v rámci taxativně vymezených okolností ve speciální skutkové podstatě v § 1109 OZ, takže by připadalo v úvahu pouze nabytí podle generální skutkové podstaty v § 1111 OZ. Podmínkou nabytí by bylo, že Marie prokáže dobrou víru v oprávnění Adama, přičemž ani dobrá víra by nestačila, kdyby Eva prokázala, že pozbyla kolo činem povahy úmyslného trestného činu. Zde samozřejmě vyvstává otázka, jak toto ustanovení § 1111 OZ v kontextu trestního řízení vykládat. Zda došlo k nabytí si opět budou muset orgány činné v trestním řízení posoudit jako prejudiciální otázku. Domnívám se, že orgány by měly rozhodnout, že nedošlo k převodu vlastnictví podle § 1111 OZ, pokud vzhledem ke stádiu řízení je dostatečně prokázáno, že věc byla osobě odňata úmyslným trestným činem a poškozená osoba se orgánům přihlásila.

Obecně pak už jen upozorňuji na taxativní okolnosti v § 1109 OZ, kdy může dojít k převodu vlastnictví bez ohledu na to, že věc osoba pozbyla úmyslným trestným činem. Ve zbytku odkazuji zejména na komentářovou literaturu a judikaturu.

Na základě výše uvedeného jsem, na rozdíl od Kučery,¹⁴⁹ přesvědčen, že **na otázku, zda pachatelé mohou nabýt vlastnické právo k výnosům z trestné činnosti, a zda mohou třetí osoby následně nabýt vlastnické právo k výnosům od pachatele, neexistuje paušální odpověď**. Aby orgány činné v trestním řízení zvolily v rámci trestního řízení správný postup a aplikovali vhodné zajišťovací a konfiskační nástroje, musí si na tyto prejudiciální otázky vždy odpovědět, přičemž odpovědi se budou lišit případ od případu. **Zásadní budou vždy otázky**

¹⁴⁸ PETROV, Jan. § 1109 [Privilegované skutkové podstaty]. Online. In: PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. op. cit. marg. č. 1–3.

¹⁴⁹ KUČERA, Milan. *Vlastnické právo k výnosu z trestné činnosti*. Online. *Bulletin advokacie*. 2018, roč. 2018, č. 3, s. 37-39. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vlastnicke-pravo-k-vynosu-z-trestne-cinnosti?browser=full>. [cit. 2023-12-12].

spojené s neplatností právního jednání a nabytím vlastnického práva od neoprávněného, které jsem se pokusil v této kapitole více přiblížit.

Zároveň tato kapitola nevyčerpává všechny způsoby nabytí vlastnictví, které mohou být spojeny s trestnou činností. Pro vyčerpávání rozbor by bylo nutné zodpovědět také otázky spojené s možností nabytí vlastnického práva k výnosům vydržení nebo nabytí vlastnictví rozhodnutím orgánu veřejné moci, které zároveň naplňuje znaky trestného činu. Tyto otázky mi ale nepřipadaly natolik zásadní, abych se jim vzhledem k rozsahu práce věnoval.

3. Ochranné opatření zabrání části majetku

Ochranné opatření zabrání části majetku podle § 102a TZ je výsledkem transpozice čl. 5 směrnice 2014/42/EU. Směrnice tento nástroj nazývá *rozšířená konfiskace*. Přestože je § 102a TZ jádrem celé úpravy institutu zabrání části majetku, není jediným ustanovením, které tento institut upravuje. Institut dále rozvíjí zejména § 358b TŘ, který upravuje zajištění věcí pro výkon zabrání části majetku, a § 358a TŘ, který upravuje výkon zabrání části majetku. Na úpravu zabrání části majetku v trestním zákoníku se dále odkazují § 26a ZTOPO a § 21 odst. 1 ZSVM. Pokud v práci neuvedu jinak, je možné vztáhnout vše, co uvedu k zabrání části majetku podle § 102a TZ, také na zabrání části majetku právnické osobě nebo mladistvému.

3.1. Vývoj právní úpravy zabrání části majetku

3.1.1. Evropská směrnice

Problematicke odčerpávání výnosů z trestné činnosti je na úrovni Evropské unie věnována pozornosti již od 90. let. 20. století. Z počátku se této problematice věnovaly společné akce a rámcová rozhodnutí, jejichž cílem bylo zejména usnadnění evropské justiční spolupráce při jednotlivých krocích odčerpávání výnosů.¹⁵⁰

Z těchto právních aktů je ve vztahu k rozšířené konfiskaci nevýznamnější Rámcové rozhodnutí Rady 2005/212/SVV ze dne 24. února 2005, o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti, které jako první uložilo členským státům přijmout opatření blízké rozšířené konfiskaci. Rozhodnutí uložilo státům zvolit si jednu ze tří různých variant a následně ji implementovat. Tato metoda se ukázala jako nešťastná, jelikož rozdílné opatření bránily efektivní přeshraniční spolupráci.¹⁵¹

Milníkem evropské úpravy odčerpávání výnosů z trestné činnosti je přijetí směrnice 2014/42/EU, která v reakci na rozdílnost evropských právních řádů vytvořila jednotný minimální standard ve vztahu ke konfiskačním nástrojům napříč členskými státy. Směrnice konkrétně upravuje v čl. 4 odst. 1 konfiskaci založenou na odsouzení, odst. 2 konfiskaci při překážce odsouzení, v čl. 5 rozšířenou konfiskaci a čl. 6 konfiskaci majetku třetích osob, přičemž v rámci těchto článků je upravena také konfiskace náhradní hodnoty.¹⁵²

Ustanovení čl. 5 odst. 1 směrnice 2014/42/EU zní:

¹⁵⁰ PETERKA, Bohumil. *Transpozice směrnice o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii*. Online. In: PROVAZNÍK, Jan; ČEP, David; KANDOVÁ, Katarína a VALDHANS, Jirí (ed.). *Dny práva 2018. Zajišťovací instituty v trestním řízení*. Brno, 2019, s. 293-302. ISBN 978-80-210-9375-1. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/book?id=1531>. [cit. 2023-12-12]. s. 296.

¹⁵¹ viz recitál 19 směrnice 2014/42/EU.

¹⁵² Viz Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii.

„Členské státy přijmou nezbytná opatření umožňující úplnou nebo částečnou konfiskaci majetku ve vlastnictví osoby odsouzené za trestný čin, který může přímo či nepřímo vést k hospodářskému prospěchu, pokud soud na základě okolností případu včetně konkrétních skutečností a dostupných důkazů, jako například že hodnota tohoto majetku je neúměrná zákonnému příjmu odsouzené osoby, má za to, že daný majetek pochází z trestné činnosti.“

Pojem *trestný čin* je rozveden v odst. 2. Směrnice vymezuje minimální rozsah palety trestných činů, u kterých je možné *spustit* rozšířenou konfiskaci, tedy *spouštěcích trestných činů* (*triggering offences*).¹⁵³ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. uvádí kompletní výčet trestných činů z TZ, které odpovídají vymezení v odst. 2.

Zde je dobré upozornit na recitály 19–23 směrnice 2014/42/EU, které blíže představují nástroj rozšířené konfiskace podle čl. 5.

Klíčový je zejména recitál 21, který představuje příklady, jakým způsobem mohou členské státy upravit dokazování v řízení o rozšířené konfiskaci. Důkazní standard v řízení může podle recitálu spočívat v tom, že „soud bude považovat za pravděpodobnější nebo může důvodně předpokládat, že je podstatně pravděpodobnější, že dotyčný majetek pochází z trestné činnosti, než z jiných činností“. Poslední věta recitálu 21 pak připouští usnadnění dokazování v řízení pomocí zákonných domněnek: „Členské státy by rovněž mohly stanovit podmínku určitého časového období, během něhož by se o majetku mohlo předpokládat, že pochází z trestné činnosti.“

V teoretické části jsem upozornil na nový návrh směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku, který je v momentě odevzdání této práce v prvním čtení v Evropském parlamentu.¹⁵⁴ Navržená směrnice by měla navázat na směrnici 2014/42/EU a rozšířit paletu harmonizovaných hmotněprávních a procesních nástrojů. Ačkoliv tento návrh přináší mnoho nového, například revoluční konfiskaci podezřelého majetku v čl. 16, ve vztahu k rozšířené konfiskaci by se měla pouze nepatrně rozšířit paleta *spouštěcích trestných činů*.¹⁵⁵

3.1.2. Česká transpozice směrnice

České republice byl přijetím směrnice 2014/42/EU uložen nelehký úkol, a to transponovat do českého právního řádu do té doby téměř neznámou metodu rozšířené konfiskace, která se v mnohém vymykala tradičním konfiskačním nástrojům.

¹⁵³ Tento pojem rozebírám v části 1.3.3.5.

¹⁵⁴ Řádný legislativní postup návrhu směrnice je možné sledovat z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/HIS/?uri=COM:2022:0245:FIN>.

¹⁵⁵ Viz čl. 14 návrhu směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku.

Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. podrobně popisuje, jakými zásadními otázkami se musela vláda v rámci transpozice rozšířené konfiskace zabývat, jaké varianty zvažovala a kterou cestou se nakonec vydala. V následujících odstavcích krátce představím jednotlivé otázky a zvažované varianty.

3.1.2.1. Povaha právní úpravy rozšířené konfiskace

První transpoziční otázka se týkala povahy právního předpisu, který bude upravovat rozšířenou konfiskaci. Vláda zvažovala tři varianty, a to úpravu v trestněprávních předpisech a konfiskaci na návrh státního zástupce trestním soudem; úpravu ve zvláštním trestním zákoně se stejným způsobem konfiskace; nebo úpravu v samostatném zákoně, přičemž by konfiskace byla ukládána na návrh státního zástupce civilním soudem ve zvláštním řízení.¹⁵⁶ Vláda se nakonec rozhodla pro legislativně nejjednodušší první variantu, tedy vložení metody rozšířené konfiskace do již existujících trestněprávních předpisů.

Považuji za správné, že se vláda nerozhodla svěřit tuto agendu civilním soudům. Na rozdíl od konfiskace podezřelého majetku, u které by takové rozhodnutí bylo obhájitelné, je totiž rozšířená konfiskace stále úzce propojena s trestním řízením o *spouštěcím trestném činu* skrze podmínku prvotního odsouzení pachatele.¹⁵⁷ Naopak za správný nepovažuji závěr vlády, že nástroj zabrání části majetku „*nepředstavuje natolik výrazný zásah do zásad trestního práva, aby bylo nezbytné vydělovat jejich úpravu mimo rámec standardní úpravy v trestních předpisech*“,¹⁵⁸ který byl jedním z hlavních argumentů pro přijetí první varianty.

Shodně s Krulcovou¹⁵⁹ souhlasím s argumenty, které na schůzi Pracovní komise pro trestní právo Legislativní rady vlády k vládnímu návrhu zákona přednesl Šámal. Podle Šámala představuje snížení důkazního standardu natolik výrazný zásah do zásad trestního práva, že měla být zvolena druhá varianta. Zároveň Šámal na schůzi upozornil, že, pokud bude zvolena první varianta a rozšířená konfiskace bude vložena do běžných trestněprávních předpisů, nebude rozšířená konfiskace používána, jelikož na ni praxe uplatní základní zásady těchto předpisů, zejména zásadu materiální pravdy.¹⁶⁰ Dále Šámal na schůzi zpochybnil většinu dalších argumentů, které vláda uvedla ve prospěch první varianty.¹⁶¹

¹⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. s. 5.

¹⁵⁷ Tamtéž. s. 13.

¹⁵⁸ Tamtéž. s. 12.

¹⁵⁹ KRULCOVÁ, Aneta. *Rozšířená konfiskace ve smyslu § 102a TrZ*. Online. Trestněprávní revue. 2022, roč. 21, č. 4, s. 218-228. ISSN 1213-5313. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgjpxi4s7grpxgzszge4a&groupIndex=2&rowIndex=0>. [cit. 2023-12-12].

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž.

Metoda rozšířené konfiskace nesporně zasahuje do základních zásad trestního práva. Jak jsem rozebral v teoretické části, snížení důkazního standardu, tedy zásah do **zásady materiální pravdy**, je nedílnou součástí této metody. Uplatněním trestního důkazního standardu v řízení o konfiskaci by došlo k jejímu **vyprázdňení**. Souhlasím tedy zcela s Šámalem, že pokud by byla u rozšířené konfiskace uplatněna zásada materiální pravdy, nebude tento nástroj fakticky použitelný.

Kromě zásady materiální pravdy se ale rozšířená konfiskace dotýká i dalších základních zásad trestního práva, například **zásady zákazu sebeobviňování** a **zásady vyhledávací**, když je vlivem snížení důkazního standardu přirozeně vyžadována větší důkazní aktivita pachatele a orgánům činným v trestním řízení postačí prokázat pouhou pravděpodobnost; **zásady presumpce nevinny**, když je odčerpáván majetek pouze na základě důvodného podezření; nebo **zásady legality**, když orgány činné v trestním řízení stojí před rozhodnutím, zda mají ve vztahu k určité trestné činnosti zahájit trestní stíhání, nebo se pouze snažit odčerpat výnosy z této trestné činnosti pomocí nástroje, který vyžaduje nižší důkazní standard.¹⁶²

Vzhledem k výše uvedenému nesouhlasím s názorem vlády o *nevýrazném zásahu rozšířené konfiskace do zásad trestního práva*. Jsem toho názoru, že rozšířená konfiskace měla být upravena ve speciálním trestním zákoně, který by zároveň jednoznačně stanovil, do jaké míry se v řízení o rozšířené konfiskaci uplatní jednotlivé zásady trestního práva a jaký bude mít toto řízení vztah k trestnímu řízení o *spouštěcím trestném činu*.

3.1.2.2. Další otázky spojené s transpozicí směrnice

Druhá transpoziční otázka se týkala typu trestní sankce, jejímž prostřednictvím má být uplatňována rozšířená konfiskace. Vláda zvažovala mezi variantou modifikace trestu propadnutí majetku, kterou by doplňovala modifikace ochranného opatření zabránění věci ve vztahu k třetím osobám, a variantou speciálního ochranného opatření zabránění části majetku.¹⁶³ Vláda zvolila druhou variantu.¹⁶⁴ Za důležitý argument pro tento závěr považuji možnost vyhradit rozhodování o ochranném opatření zabránění části majetku do samostatného veřejného zasedání v případech, kdy by rozhodování zbytečně protahovalo hlavní líčení.¹⁶⁵ Takový postup by v případě pouhé modifikace trestu propadnutí majetku nebyl možný. Přesto i varianta pouhé modifikace trestu

¹⁶² Rozporu mezi základními zásadami se trestního práva a rozšířenou konfiskací viz také NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. Online. Právní rozhledy. 2019, roč. 27, č. 3, s. 99-105. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. a KRULCOVÁ, Aneta. *Rozšířená konfiskace ve smyslu § 102a TrZ. op. cit.*

¹⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. s. 13.

¹⁶⁴ Tamtéž. s. 15.

¹⁶⁵ Tamtéž. s. 15.

propadnutí majetku měla své zastánce. Pelc například navrhoval inspirovat se německou úpravou rozšířeného propadnutí majetku, která podle jeho názoru lépe odpovídá povaze sankce.¹⁶⁶

Třetí transpoziční otázka se týkala okruhu *spouštěcích trestných činů*, u kterých bude možné zabránit části majetku uložit.¹⁶⁷ Vláda se v této otázce rozhodla učinit krok nad rámec minimálního standardu nastaveného směrnicí. Kromě trestných činů podle směrnice je tak možné uložit zabránit části majetku také u všech ostatních úmyslných trestných činů s horní hranicí trestní sazby nejméně 4 roky.¹⁶⁸ Považuji za správný krok, že nebyla zvolena varianta umožňující ukládání opatření u všech trestných činů. Taková úprava by totiž mohla být ve vztahu k bagatelním trestným činům shledána v rozporu s čl. 1 Protokolu 1 EÚLP, který vyžaduje zachování proporcionality zásahů do vlastnického práva.

Čtvrtá transpoziční otázka se týkala okruhu osob, kterým bude možné zabránit části majetku uložit. Zvolená varianta umožňuje postihnout zabráním části majetku také majetek třetích osob.¹⁶⁹ Jelikož všechny ostatní české konfiskační nástroje umožňují postihnout majetek třetích osob,¹⁷⁰ považuji za správné, že i v případě zabránit části majetku je možné efektivně reagovat na situaci, kdy se pachatel pokusí konfiskaci vyhnout převodem výnosů na třetí osobu.

Poslední, pátá, otázka se týkala stanovení výše *nepoměr*, se kterým pracuje směrnici i česká právní úprava. Vláda se nakonec rozhodla *nepoměr* v zákonné úpravě nikterak blíže nespecifikovat, a ponechat tak jeho upřesnění na judikatuře. Výši (*hrubého*) *nepoměru* se budu věnovat dále v práci. Zde ale považuji za důležité uvést jednu poznámku. Jelikož je část ustanovení, která obsahuje pojem *nepoměr*, pouze prvkem demonstrativního výčtu skutečností, které mohou vést soud k závěru o kriminálním původu majetku, je na místě tento pojem v zákoně detailněji nespecifikovat. Výše *nepoměru* potřebná pro uložení zabránit části majetku se totiž bude měnit v závislosti na ostatních důkazech svědčících o kriminálním původu majetku. Naopak, kdyby tato část ustanovení byla zákonnou domněnkou, bylo by na místě specifikovat *nepoměr* buďto pomocí násobku, nebo pevné částky, aby bylo vždy zřejmé, zda je, nebo není zákonná domněnka naplněna.

3.1.3. Od vládního návrhu k současné právní úpravě

¹⁶⁶ PELC, Vladimír. *Důkazní břemeno v trestním řízení*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. op. cit. s. 123. a PELC, Vladimír. *Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti*. Online, disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/82423>. [cit. 2023-12-15]. s. 207.

¹⁶⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. s. 15.

¹⁶⁸ Tamtéž. s. 17.

¹⁶⁹ Tamtéž. s. 17.

¹⁷⁰ Viz § 101 odst. 2 písm. e) a f) TZ.

V rámci legislativního procesu vládní návrh ochranného opatření zabrání části majetku¹⁷¹ doznal několik nikoliv pouze kosmetických změn. Všechny tyto změny pochází z pera ústavně právního výboru, který je navrhl Poslanecké sněmovně v rámci svého usnesení č. 232 z 67. schůze konané dne 25. května 2016.¹⁷²

Ústavně právní výbor v ustanovení § 102a TZ navrhl tři změny. První změnou bylo přidání trestného činu *výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií* podle § 192 TZ do taxativního výčtu *spouštěcích trestných činů*. Druhou poněkud koncepčnější změnou bylo spojení odst. 2 a odst. 3 vládního návrhu, které se týkaly zabrání části majetku třetích osob, do jednoho odstavce. Nad rámec vládního návrhu byly přidány písm. b) a c) jako speciální ustanovení k písm. a). Písm. b) a c) upravují situace, kdy u zabrání části majetku třetích osob není chráněna jejich dobrá víra z důvodu kvalifikovaného vztahu k pachateli.¹⁷³ Třetí změnou bylo přidání přídavného jména *hrubý* před podstatné jméno *nepoměr*.¹⁷⁴ Zákodárce tak jasně deklaroval, že by zabrání části majetku na základě nepoměru fakticky a legitimně nabytého majetku mělo být možné pouze v případech, kdy je nepoměr výrazný.

Následně již nebyly navrženy žádné další změny ustanovení § 102a TZ. Do trestního zákoníku tak bylo zákonem č. 55/2017 Sb. ze dne 19. 1. 2017 s účinností od 18. 3. 2017 vloženo nové ochranné opatření zabrání části majetku.

Následně ustanovení § 102a TZ prošlo dvěma novelizacemi. Nejprve byl změněn zákonem č. 287/2018 Sb. ze dne 15. 11. 2018 s účinností od 1. 2. 2019 pojem *je výnosem z trestné činnosti na pochází z trestné činnosti*. Druhou změnu provedl zákon č. 130/2022 Sb. ze dne 11. května 2022 s účinností od 28. 6. 2022. Tímto zákonem došlo ke změně názvu trestného činu podle § 230 TZ z *Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací* na *Neoprávněný přístup k počítačovému systému a neoprávněný zásah do počítačového systému nebo nosiče informací*. Tato změna se promítla také do výčtu trestných činů v § 102a odst. 1 TZ.

3.1.4. Současná právní úprava

V okamžiku odevzdání této práce je znění § 102a TZ následující:¹⁷⁵

¹⁷¹ Znění vládního návrhu zákona dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=753&ct1=0>.

¹⁷² PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA, ÚSTAVNĚ PRÁVNÍ VÝBOR. *USNESENÍ ústavně právního výboru z 67. schůze dne 25. května 2016: č. 232*. Online. 2016. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=126850>. [cit. 2023-12-12].

¹⁷³ Viz část věnovaná zabrání části majetku třetích osob 3.3.

¹⁷⁴ PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA, ÚSTAVNĚ PRÁVNÍ VÝBOR. *USNESENÍ ústavně právního výboru z 67. schůze dne 25. května 2016: č. 232*. op. cit.

¹⁷⁵ Ustanovení § 102a TZ je svojí strukturou i obsahem velmi podobné slovenské úpravě rozšířené konfiskace, kterým je ochranné opatření zhabanie části majetku podle § 83a zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.

§ 102a

Zabrání části majetku

(1) Soud může uložit zabrání části majetku pachateli, který byl uznán vinným úmyslným trestným činem, na který trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři léta, nebo trestným činem výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií (§ 192) (...), pokud pachatel takovým trestným činem pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch a soud má za to, že určitá část jeho majetku pochází z trestné činnosti vzhledem k tomu, že hodnota majetku, který pachatel nabyt nebo převedl na jinou osobu nebo do majetku ve svěřenském fondu v době nejdéle 5 let před spácháním takového trestného činu, v době jeho páčání nebo po jeho spáchání, je v hrubém nepoměru k příjmům pachatele nabytým v souladu se zákonem nebo byly zjištěny jiné skutečnosti odůvodňující takový závěr.

(2) Soud může uložit zabrání části majetku ve vztahu k věci, která by jinak mohla být zabráná podle odstavce 1, pokud pachatel takovou věc

a) převedl na jinou osobu bezplatně nebo za nápadně výhodných podmínek a tato osoba věděla nebo mohla a měla vědět, že na ni takovou věc převedl z toho důvodu, aby se vyhnul jejímu zabrání, nebo že taková věc byla získána v rozporu se zákonem,

b) převedl na osobu blízkou,

c) převedl na právnickou osobu, ve které má sám nebo ve spojení s osobami blízkými většinou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech nebo rozhodující vliv na řízení, a takovou věc pachatel bezplatně nebo za nápadně výhodných podmínek užívá,

d) převedl do majetku ve svěřenském fondu, nebo

e) nabyt do společného jmění manželů.

(3) Soud při určení části majetku, jejíž zabrání ukládá, stanoví konkrétní věci podléhající zabrání. Pokud byl zjištěn hrubý nepoměr mezi hodnotou majetku a příjmy pachatele nabytými v souladu se zákonem ve sledovaném období, může takto určit jakékoli věci pachatele v hodnotě až do výše zjištěného hrubého nepoměru.

(4) Není-li známo, kde se věci, které by mohly být zabráný, nacházejí, nebo jejich zabrání není vhodné zejména s ohledem na práva třetích osob, anebo jestliže ten, komu mohla být věc zabráná, ji před rozhodnutím o zabrání zničí, poškodí, zcizí, nebo její zabrání jinak zmaří, může soud uložit zabrání náhradní hodnoty, včetně peněžité částky, až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci. Hodnotu věci, jejíž zabrání mohl soud uložit, soud stanoví na základě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku.

(5) Zabrání postihuje i plody a užítky věci, které náležejí osobě, již se taková věc zabírá. Zabrání se nevztahuje na věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb osoby, které se zabírá část majetku, nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je tato osoba podle zákona povinna pečovat.

3.2. Podmínky uložení zabrání části majetku podle § 102a odst. 1 TZ

Zabrání části majetku stejně jako metoda rozšířené konfiskace stojí na dvou základních kumulativních podmínkách, a to na odsouzení pachatele za určitý *spouštěcí trestný čin* a na závěru soudu, že určitá část majetku pachatele pochází z jiné trestné činnosti. Odlišení těchto

dvou podmínek a s nimi spojených znaků je zcela klíčové z hlediska uplatnění zásad trestního řízení.

Ze samotné podstaty rozšířené konfiskace vyplývá částečný **odklon od tradičních zásad trestního řízení**, zejména v rovině dokazování. Tento odklon se projevuje i v úpravě zabránění části majetku. **Odklon je však přípustný pouze u druhé podmínky, tedy závěru soudu, že určitá část majetku pachatele pochází z jiné trestné činnosti.** Naopak podmínka odsouzení za *spouštěcí trestný čin* musí být vždy naplněna při zachování všech zásad trestního řízení. Všechny rozhodné skutečnosti musí být prokázány bez důvodných pochybností.

Obrázek č. 3 schematicky znázorňuje dvě základní podmínky uložení zabránění části majetku a jejich jednotlivé znaky, které dále v práci rozeberu.

Obr. 3: Podmínky uložení zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 TZ

3.2.1. Odsouzení pachatele za spouštěcí trestný čin

První podmínkou je uznání pachatele vinným z určitého *spouštěcího trestného činu* odsuzujícím rozsudkem, tedy odsouzení pachatele. Nepostačí závěr soudu, že pachatel takový čin spáchal.¹⁷⁶

Zákonná úprava vymezuje skupinu *spouštěcích trestných činů* pomocí formálního a materiálního znaku. Jedná se o znaky kumulativní.

Formálním znakem je taxativní výčet trestných činů v § 102a odst. 1 TZ. Právní úprava obsahuje jmenný výčet konkrétních trestných činů. Zároveň tento výčet rozšiřuje generální

¹⁷⁶ PÚRY, František. § 26a [Zabránění části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISSN 978-80-7400-592-3. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. s. 535.

klauzulí o všechny další úmyslné trestné činy, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně čtyři léta.

Materiálním znakem je podmínka, že takovým trestným činem pachatel *pro sebe nebo pro jiného získal nebo se snažil získat majetkový prospěch*. Jedná se o znak materiální, jelikož jeho naplnění musí vyplývat z dokazování v rámci konkrétního případu. Materiální znak redukuje použitelnost zabránění části majetku ze všech taxativně vymezených trestných činů pouze na ty činy, u kterých byl konkrétně prokázán ziskuchtivý prvek. Majetkovým prospěch je v tomto případě myšlen jak jakýkoli přírůstek v majetkové sféře pachatele, tak skutečnost, že nenastal v této sféře úbytek, který by nebyl trestného činu nastal, například zkrácení daně.¹⁷⁷

Naplnění obou těchto znaků musí orgány činné v trestním řízení prokázat bez důvodných pochybností při zachování všech ostatních zásad trestního řízení. Zda je naplněn formální znak, je možné dovodit přímo z výroku o vině v odsuzujícím rozsudku. Naopak naplnění materiálního znaku se do výroků soudu nepromítne, proto musí být závěr o naplnění tohoto znaku dostatečně jasně, ideálně explicitně, obsažen v odůvodnění rozsudku.

3.2.2. Závěr soudu, že určitá část majetku pachatele pochází z jiné trestné činnosti

Druhá podmínka uložení zabránění části majetku je jádrem celého ustanovení, ale zároveň jeho nejproblematictější částí.

Prvním problematickým bodem je úprava důkazního standardu, tedy míry pravděpodobnosti s jakou musí být kriminální původ majetku prokázán, aby mohl soud o jeho zabránění rozhodnout.¹⁷⁸ Tento standard zákonná úprava shodně se směrnicí 2014/42/EU vymezuje slovy *soud má za to*. Nakolik se ale důkazní standard má odchýlit od tradičního trestního standardu není z ustanovení zcela zřejmé. Tento bod detailněji rozeberu v části věnované dokazování.¹⁷⁹

Druhým problematickým bodem je pak část ustanovení § 102a odst. 1 TZ *„vzhledem k tomu, že hodnota majetku, který pachatel nabytý [...] je v hrubém nepoměru k příjmům pachatele nabytým v souladu se zákonem nebo byly zjištěny jiné skutečnosti odůvodňující takový závěr“*.

Pelc se domnívá, že tato část ustanovení naborává zásadu volného hodnocení důkazů, když *„soudci de facto stanovuje skutečnost, která ho má vést k přesvědčení, že jde o věc*

¹⁷⁷ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. § 102a [Zabranění části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 4.

¹⁷⁸ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Snížený důkazní standard při ukládání ochranného opatření zabránění části majetku*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha, 2018, s. 424-440. ISBN 978-80-7502-287-5. s. 434.

¹⁷⁹ Viz část 3.9.

pocházející z trestné činnosti“.¹⁸⁰ Pelc podle mého názoru správně identifikuje poněkud dvouznačnou podstatu této části odst. 1. Tuto část je totiž možné vykládat dvojím způsobem.

První možný výkladu je, že část ustanovení „*je v hrubém nepoměru k příjmům pachatele nabytým v souladu se zákonem*“ představuje zákonnou domněnku. V takovém případě má prokázání existence hrubého nepoměru přímý vliv na rozhodnutí soudu. Pokud je v řízení prokázán hrubý nepoměr, je možné bez dalšího pohlížet na částku odpovídající hrubému nepoměru jako na majetek pocházející z trestné činnosti. K uložení zabrání části majetku tak zcela postačí prokázání hrubého nepoměru. Část ustanovení „*byly zjištěny jiné skutečnosti odůvodňující takový závěr*“ by při takovém výkladu představovala pouze sdělení, že soud může dospět k závěru o kriminálním původu části majetku také bez použití zákonné domněnky, tedy na základě běžného dokazování.

Druhý možný výklad je, že se jedná o demonstrativní výčet skutečností, které mohou soud vést k závěru, že určitá část majetku pochází z trestné činnosti. V takovém případě prokázání hrubého nepoměru nemá žádný přímý vliv na rozhodnutí soudu. Prokázání hrubého nepoměru se stane pouze jednou z mnoha dalších skutečností, které soud zváží v rámci volného hodnocení důkazů.

Za vhodnější považuji druhý představený výklad, ačkoliv se jedná o poměrně bizarní výčet, když nabízí pouze jeden podrobně popsany příklad, a dále jen odkazuje na *jiné skutečnosti*. Vykládat tuto část jako zákonnou domněnku by však bylo v rozporu z vůlí zákonodárce vyjádřenou v důvodové zprávě k zákonu č. 55/2017 Sb.: „*Implementační úprava nepřistupuje až na úroveň domněnky a obráceného důkazního břemene.*“¹⁸¹ Ani směrnice nevyžadovala implementaci takové zákonné domněnky, přestože její přijetí připouštěla.¹⁸²

3.2.3. Dvě podoby zabrání části majetku

Kromě výkladových komplikací má nešťastně pojatý demonstrativní výčet o jednom prvku ještě jednu nezanedbatelnou nevýhodu. Ve spojení s označením nástroje *zabraní části majetku* totiž působí zdání, že účelem nástroje je pouze zabrání podezřelé majetkové masy, resp. části majetku, a nikoliv také zabrání konkrétních podezřelých věcí. Přitom právě postižení konkrétních podezřelých věcí je základem toho nástroje i celé metody rozšířené konfiskace, jak jsem popsal v teoretické části. Postižení části majetku, resp. hrubého nepoměru, je pak pouze podpurným nástrojem pro případy, kdy konkrétní podezřelé věci není možné identifikovat.

¹⁸⁰ PELC, Vladimír. *Důkazní břemeno v trestním řízení*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. op. cit. s. 122.

¹⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. s. 64.

¹⁸² Viz rozbor znění směrnice v části 3.1.1.

Způsob, jakým je § 102a odst. 1 TZ formulován, štěpí zabránění části majetku do dvou poněkud odlišných konfiskačních nástrojů. Odlišnosti těchto dvou podob zabránění části majetku se projevují napříč všemi stádii procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti.¹⁸³ V následujících odstavcích se pokusím popsat tyto dvě podoby popsat.

První a základní podobou zabránění části majetku je **zabránění konkrétních věcí, u kterých je s určitou mírou pravděpodobnosti prokázáno, že pochází z trestné činnosti.**

Příklad 1: Úředník Adam přijal dvakrát úplatek 100 000 Kč od Evy. Skutek byl bez důvodných pochybností prokázán a Adam byl odsouzen za trestný čin přijetí úplatku. Orgány činné v trestním řízení při finančním šetření také zjistily, že Adam v posledních dvou letech obdržel na účet pětkrát částku 100 000 Kč ze zahraničního účtu. Adam orgánům pouze sdělil, že se jednalo o dary od přátel ze zahraničí. Orgány činné v trestním řízení prokázaly, že účet v zahraničí byl veden na bílého koně a prostřednictvím něj docházelo již v minulosti k uplácení v jiných státech. Soud uložil Adamovi zabránění části majetku ve vztahu k těmto pěti částkám.

Ustanovení § 102a odst. 3 věta první TZ přímo počítá s tím, že jsou v rámci rozhodnutí o zabránění části majetku určeny konkrétní věci, u kterých je s určitou mírou pravděpodobnosti prokázáno, že pochází z trestné činnosti (*a contrario* k odst. 3 větě druhé, která umožňuje v případě zabránění hrubého nepoměru určit *jakékoliv věci*).

Zabránění části majetku je tak možné uložit ve vztahu ke konkrétním věcem na základě konkrétního podezření, a to zcela nezávisle na prokázání hrubého nepoměru.

Skutečnosti, které mohou vést soud k závěru, že konkrétní věc pochází z jiné trestné činnosti, bohužel demonstrativní výčet o jednom prvku blíže neuvádí. Jsou jimi zmíněné *jiné skutečnosti*.

Příklad 2: Podnikatel Adam je odsouzen za trestný čin pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži, protože se za 800 000 Kč od Evy zdržel účasti v zadávacím řízení. Orgány činné v trestním řízení zjistily, že Adam již jednou před dvěma lety obdržel od Evy 1 000 000 Kč, přičemž v této době byl aktivní v podobných zadávacích řízeních jako Eva. Adam orgánům sdělil, že se jednalo o zaplacení dodaného zboží. Orgány ale při dokazování vyloučily, že by Adam Evě v dané době dodával jakékoliv zboží. Soud uložil Adamovi zabránění části majetku ve vztahu k částce 1 000 000 Kč.

Příklad 3: Adam byl odsouzen mimo jiné za pokračování v trestném činu krádeže jízdních kol. Orgány činné v trestním řízení při vyšetřování objevily skryš, ve kterých byly kola ukryta. Kromě kol, jejichž krádeže byly nahlášeny, objevily orgány ve skryši také množství dalších kol, jejichž původ Adam orgánům nesdělil. Orgánům se nepodařilo zjistit identity

¹⁸³ Viz další části této práce, zejména části 3.7.7., 3.9.3., 3.9.4., 3.9.5., 3.13.

případných okradených vlastníků těchto dalších kol. Soud uložil Adamovi zabrání části majetku ve vztahu k nalezeným kolům, u nichž nebyl znám vlastník.

Druhou podobou je pak **zabrání části majetku, o kterou fakticky nabytý majetek pachatele hrubě přesahuje majetek, který pachatel nabytá v souladu se zákonem.**¹⁸⁴

Příklad: Úředník Adam přijal úplatek 100 000 Kč od Evy. Skutek byl bez důvodných pochybností prokázán a Adam byl odsouzen za přijetí úplatku. Orgány činné při trestním řízení při finančním šetření zjistily, že majetek, který Adam fakticky nabytá v posledních pěti letech zhruba čtyřikrát převyšuje Adamovi příjmy ze zaměstnání. Orgány činné v trestním řízení prokázaly, že Adam nevyvíjel žádnou jinou výdělečnou aktivitu. Adam tento nepoměr nedokázal vysvětlit. Zároveň orgány prokázaly, že se Adam s Evou v posledních pěti letech opakovaně setkal, přičemž od ní při těchto setkáních opakovaně obdržel tašky s neznámým obsahem. Soud rozhodl o zabrání části majetku ve vztahu k věcem, jejichž hodnota odpovídala hodnotě, o kterou převyšoval Adamem fakticky nabytý majetek dvojnásobek majetku, který Adam prokazatelně nabytá v souladu se zákonem.

Tato podoba je explicitně popsána v rámci demonstrativního výčtu v § 102a odst. 1 TZ. Jelikož je podezření spojené s celkovou majetkovou situací, resp. s hrubým nepoměrem, postačí v rámci rozhodnutí o zabrání části majetku podle § 102a odst. 3 věty druhé TZ pouze určit věci, které v součtu svojí hodnotou odpovídají hrubému nepoměru. Tyto věci nemusí mít žádnou spojitost s trestnou činností, ze které je pachatel podezřelý.

Zároveň je zde dobré upozornit, že pokud by orgány činné v trestním řízení v konkrétním případě prokázaly jak hrubý nepoměr majetku pachatele, tak konkrétní podezření u konkrétních věcí pachatele, nic nebrání kombinované aplikaci obou podob zabrání části majetku. Je tedy možné současně zabrat jakékoliv věci v hodnotě hrubého nepoměru a zároveň konkrétních věcí, u kterých je prokázáno, že s určitou mírou pravděpodobnosti pochází z trestné činnosti.

3.2.4. Postavení zabrání části majetku v systému trestních sankcí

Pokud orgány činné v trestním řízení v konkrétním řízení zvažují uložení zabrání části majetku, musí pak kromě výše rozebraných podmínek, které vycházejí přímo z ustanovení § 102a TZ, pamatovat také na obecné podmínky spojené s ukládáním trestních sankcí a ochranných opatření. Rovněž musí reflektovat omezení, která vyplývají ze systému trestních sankcí.

Ve vztahu k obecným podmínkám ukládání trestní sankcí a ochranných opatření odkazují na odbornou literaturu a judikaturu zejména k § 37, 38, 96 a 97 TZ.

¹⁸⁴ Dále v práci označuji *příjmy nabyté/majetek nabytý v souladu se zákonem* pojmem *legitimní příjmy/majetek*.

Pokud je ukládáno zabrání části majetku právnické osobě nebo mladistvému, je také nutné pamatovat na specifická pravidla ukládání sankcí u těchto osob. Zde je dobré upozornit, že se u mladistvých při posuzování, zda je u daného provinění možné uložit zabrání části majetku, vychází z trestní sazby uvedené v TZ, nikoliv sazby snížené podle § 31 odst. 1 ZSVM.¹⁸⁵

Ze systému trestních sankcí pak vyplývá jediná podmínka. Ustanovení § 98 odst. 3 TZ výslovně vylučuje uložení zabrání části majetku vedle propadnutí téže části majetku. Ochranné opatření zabrání části majetku je tak neslučitelné s trestem propadnutí majetku ve vztahu k téže věci. Vzhledem k rozdílné povaze ostatních majetkových sankcí je vyloučeno, že by s některou jinou sankcí mohlo zabrání části majetku kolidovat.

3.3. Zabrání části majetku třetích osob podle odst. 2

Ustanovení § 102a odst. 2 TZ je možné prizmatem teoretického části této práce charakterizovat jako konfiskaci majetku třetích osob, která modifikuje zabrání části majetku tak, že rozšiřuje jeho dosah. Zabráním části majetku je tak podle odst. 2 možné postihnout i majetek postižitelný podle odst. 1, který pachatel před rozhodnutím o zabrání části majetku převedl na jinou osobu, do svěrenského fondu nebo nabyl do společného jmění manželů.

Zákonodárce zvolil poměrně přehlednou strukturu. Písmena a), b) a c) v odst. 2 vymezují situace, kdy je možné zabrat část majetku, který byl převeden na jinou fyzickou nebo právnickou osobu.

Písmeno a) je *lex generalis*, který se vztahuje na převod části majetku na jakoukoliv třetí osobu. Při konfiskaci majetku třetích osob je vždy důležitá ochrana dobré víry třetích osob.¹⁸⁶ Česká právní úprava pamatuje na ochranu dobré víry třetích osob. Proto je zabrání části majetku podle odst. 2 písm. a) možné pouze při naplnění tří kumulativních znaků, přičemž každý z nich má dvě alternativy. Pouze pokud převod byl proveden **bezplatně / za nápadně výhodných podmínek** a zároveň třetí osoba **věděla / mohla a měla vědět, že důvodem převodu je snaha vyhnout se zabrání / že věc byla získána v rozporu se zákonem**.

Písmena b) a c) jsou pak *lex specialis* k písmenu a). V rámci těchto písmen již není chráněna dobrá víra, vzhledem ke kvalifikovanému vztahu mezi pachatelem a třetí osobu.¹⁸⁷ Písmeno b) se vztahuje na převod části majetku na **osobu blízkou** ve smyslu § 125 TZ. Písmeno c) na převod na **právnickou osobou**, ke které má pachatel určitý **kvalifikovaný vztah**¹⁸⁸

¹⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. § 102a [Zabrání části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 3.

¹⁸⁶ BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. op. cit. s. 340.

¹⁸⁷ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabrání části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. op. cit.

¹⁸⁸ Pokud má pachatel sám nebo ve spojení s osobami blízkými většinou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech nebo rozhodující vliv na řízení. Viz § 102a odst. 2 písm. c) TZ.

a současně pachatel převedenou část majetku **bezplatně / za nápadně výhodných podmínek využívá**.

Písmena a), b) a c) je dobré porovnat s dalším projevem konfiskace majetku třetích osob v českém právním řádu, a to zabráním věci podle § 101 odst. 2 písm. e) TZ. Zabraní věci umožňuje zabrat věc třetí osobě, pokud pachatel věc na třetí osobu *převodl* nebo ji třetí osoba *jinak nabyla*.

Ve vztahu k *převodu* je úprava § 102a odst. 2 TZ detailnější a na rozdíl od § 101 odst. 2 písm. e) TZ pamatuje na ochranu dobré víry třetích osob. Naopak úprava *jiného nabytí* v § 102a odst. 2 TZ zcela absentuje.

Pod *jiným nabytím* si můžeme představit například „*nález věci či její koupě od osoby, na kterou pachatel věc již dříve převodl (tj. například od překupníka), anebo nabytí věci děděním*“.¹⁸⁹ Jedná se o zásadní slabinu odst. 2, jelikož zabráním části majetku není možné efektivně reagovat na situace, kdy třetí osoby získají část pachatelova majetku jinak než převodem od pachatele. Zejména palčivá a absurdní je nemožnost postihnout část majetku podle odst. 2, pokud ji třetí osoba převede dále na jinou osobu.

Ačkoliv některé situace bude možné vyřešit pomocí zabraní náhradní hodnoty za část majetku podle odst. 4, jsem toho názoru, že by v tomto bodě mělo dojít k legislativní změně, která by umožnila efektivně reagovat i na *jiné nabytí* části majetku, stejně jako v případě zabraní věci podle § 101 odst. 2 písm. e) TZ.

Příklad: Pachatel Adam dal dvě zlaté hodinky, které mohly být předmětem zabraní části majetku, své dceři Evě. Eva si jedny hodinky nechala a druhé dala bratrovi Tomášovi. Zabraním části majetku podle § 102a odst. 1 ve spojení s odst. 2 písm. b) TZ bude možné postihnout pouze hodinky, které si Eva nechala. Hodinky, které Eva dala Tomášovi, nebude možné takto postihnout, protože hodinky nebyly na Tomáše převedeny pachatelem Adamem. Avšak místo těchto hodinek bude možné alespoň zabrat náhradní hodnotu podle § 102a odst. 1 ve spojení s odst. 2 a odst. 4 TZ z věcí náležejících Evě, která zabraní zmařila (viz část 3.4.).

Písmena d) a e) v odst. 2 pak nezávisle na předchozích písmenech upravují situace, kdy část majetku není převedena na žádnou třetí osobu, ale její zabraní je zkomplikováno podle písm. d) převodem do **svěřenského fondu** nebo podle písm. e) tím, že se část majetku stala **společným jměním manželů**. V těchto případech rovněž není chráněna dobrá víra. U společného jmění manželů je to pochopitelné, jelikož dobrá víra není chráněna ani mezi převody u osob blízkých.

¹⁸⁹ KALVODOVÁ, Věra. § 101 [Zabraní věci]. Online. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. marg. č. 47.

Naopak v případě převodu majetku do svěřenského fondu by bylo vhodné poskytnout dobré víře třetích osob ochranu.

3.4. Zabrání náhradní hodnoty za část majetku podle odst. 4

Ustanovení § 102a odst. 4 TZ je možné charakterizovat jako konfiskaci náhradní hodnoty, která stejně jako odst. 2 modifikuje zabrání části majetku tak, že rozšiřuje jeho dosah. Tato modifikace umožňuje nad rámec odst. 1 a odst. 2 postihnou zabráním části majetku náhradní hodnotu za část majetku, a to ve třech případech:¹⁹⁰

1. *Není-li známo, kde se nacházejí věci, které by mohly být zabráný,*
2. *Zabrání těchto věcí není vhodné zejména s ohledem na práva třetích osob,*
3. *Ten, komu mohla být věc zabráná, ji před rozhodnutím o zabrání zničí, poškodí, zcizí nebo její zabrání jinak zmaří.*

Je evidentní, že odst. 4 je spojen spíše s první podobou zabrání části majetku (zabrání konkrétních věcí). Jelikož se druhá podoba (zabrání hrubého nepoměru) neváže na konkrétní věci, případy popsané v odst. 4 její uložení zpravidla nikterak neovlivní.

Také u odst. 4 je zajímavé srovnání s dalšími nástroji konfiskace náhradní hodnoty, tedy propadnutím a zabráním náhradní hodnoty podle § 71 a § 102 TZ. Tyto dva nástroje totiž na rozdíl od odst. 4 neumožňují konfiskaci při prvním a druhém výše uvedeném případě.

První případ, na který se odst. 4 vztahuje, usnadňuje aplikaci zabrání části majetku. Hlavním cílem všech konfiskačních nástrojů, tedy i zabrání části majetku, není konfiskovat konkrétní výnosy, ale zajistit, že pachatel z trestné činnosti nebude mít prospěch (*crime does not pay*). Pokud tak orgány činné v trestním řízení nedokáží konkrétní výnosy nalézt, umožňuje jim odst. 4 zabrat jiné věci, a to až do výše hodnoty věci původní.

Jelikož je zabrání části majetku ochranné opatření, neuplatní se při jeho ukládání zásada personality trestu.¹⁹¹ Druhý případ přesto vnáší do ukládání zabrání části majetku prvek personality. Vzhledem ke znění odst. 4 jsem toho názoru, že by se zabrání části majetku nemělo bezdůvodně a negativně dotknout práv třetích osob. Pokud tak orgány při zajišťování nebo zabírání zjistí, že by zajištěním nebo zabráním konkrétních věcí došlo k zásahu do práv třetích osob, měly by upřednostnit zajištění nebo zabrání náhradní hodnoty.

Příklad: Předmětem zabrání části majetku podle § 102a odst. 1 TZ má být nemovitost A pachatele Adama, jelikož je dostatečně prokázáno, že jí získal trestnou činností

¹⁹⁰ KALVODOVÁ, Věra. § 102a [Zabrání části majetku]. Online. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. op. cit. marg. č. 39.

¹⁹¹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0. s. 485.

Orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení zjistí, že k nemovitosti A má zástavní právo Eva. Jelikož Adam vlastní ještě další stejně hodnotnou nemovitost B, ke které se neváže žádné právo třetí osoby, měly by orgány zabrat nemovitost B zabráním části majetku podle § 102a odst. 1 ve spojení s odst. 4 TZ.

Třetí případ shodně postihuje i propadnutí a zabrání náhradní hodnoty podle § 71 a § 102 TZ. Jediným problematickým bodem třetího případu je zabrání v případě *zcizení* věci. Nabízí se totiž otázka, jak postupovat, když pachatel převede věc například na osobu blízkou. Teoreticky je pak možné dospět k poněkud absurdnímu závěru o **dvojitém zabrání**. Pachateli zabereme podle odst. 4 náhradní hodnotu za zcizenou věc a zároveň blízké osobě zabereme podle odst. 2 přímo zcizenou věc. Takový postup ale považuji za chybný, jelikož **zabraní náhradní hodnoty za část majetku podle odst. 4 je subsidiární k zabrání části majetku třetích osob podle odst. 2.**¹⁹² Podle odst. 4 by se tak mělo postupovat pouze v případech, kdy není možná aplikace odst. 2, například z důvodu ochrany dobré víry třetích osob (viz odst. 2 písm. a).

Za zmínku stojí poslední věta § 102 odst. 4 TZ, která omezuje volnost soudu v otázce stanovení hodnoty věci, za kterou je zabírána náhradní hodnota. Soud hodnotu této věci může stanovit pouze na základě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku ve smyslu § 105 a násl. TR.

3.5. Předměty zabrání části majetku

Předmětem zabrání části majetku bude vždy jedna nebo více věcí.¹⁹³ V případě první podoby zabrání části majetku (zabraní podezřelých věcí) budou předmětem zabrání podle § 102a odst. 3 věty první TZ konkrétní věci, u kterých je prokázáno, že pochází z jiné trestné činnosti. V případě druhé podoby (zabraní hrubého nepoměru) mohou být předmětem zabrání podle § 102a odst. 3 věty druhé TZ jakékoliv věci, jejichž hodnota odpovídá hrubému nepoměru. Rovněž v případě zabrání náhradní hodnoty za část majetku podle odst. 4 mohou být předmětem zabrání jakékoliv věci, jejichž hodnota odpovídá hodnotě věcí, které měly být původně zabráněny.

Z ustanovení § 102a TZ však není zcela zřejmé, zda je možné zabráním části majetku postihnout pouze věci, které pachatel *vlastní (majetek)*, nebo i další věci, které pachateli pouze

¹⁹² Viz „Zabraní náhradní hodnoty podle § 102a odst. 4 má v podstatě povahu náhradního ochranného opatření ve vztahu k zabrání části majetku podle § 102a odst. 1 nebo 2.“ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. § 102a [Zabraní části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 15; nebo „Zabraní náhradní hodnoty podle § 102a odst. 4 nastupuje v případě, kdy zabraní určitých věcí v rámci zabrání části majetku není možné, popřípadě vhodné.“ KALVODOVÁ, Věra. § 102a [Zabraní části majetku]. Online. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. op. cit. marg. č. 18.

¹⁹³ K pojmu věc viz část 2.1.

náležejí.¹⁹⁴ Z názvu ochranného opatření by se mohlo zdát, že zabráním bude možné postihnout pouze *majetek*. Avšak, jak už jsem výše rozebral, název tohoto opatření je poněkud zavádějící. Napříč ustanovením § 102a TZ není nikde zmíněno postihování *majetku* (na rozdíl od propadnutí majetku podle § 66 TZ). Naopak v § 102a odst. 5 TZ jsou zmiňovány plody a užitky, které *náležejí* osobě. Navíc s pojmem *náleží* pracují všechny ostatní základní konfiskační nástroje (propadnutí věci podle § 70 a zabránění věci podle § 101 TZ). Jsem tak toho názoru, že by zabráním části majetku mělo být možné postihnout všechny věci *náležející* pachateli, nikoliv pouze věci, které pachatel *vlastní*. Podle § 102a TZ by tak mělo být možné postihnout **všechny věci, které pachatel vlastní (majetek), jakož i věci, které naprosto zřejmě pachatel nevlastní**, například kradené věci, **pokud vlastník těchto věcí není znám**. V případě zabránění části majetku třetích osob podle odst. 2 pak bude možné postihnout všechny věci, které *náležejí* těmto třetím osobám.

Již zmíněný § 102a odst. 5 TZ modifikuje množinu věcí, které mohou být zabráněny. První věta ustanovení rozšiřuje množinu o plody (viz § 491 odst. 1 OZ) a užitky (viz § 491 odst. 2 OZ) věcí, které *náležejí* osobě, již se taková věc zabírá. Postižení plodů a užitků se opět týká spíše první podoby zabránění části majetku. Druhá věta naopak množinu redukuje o „*věci, jichž je nezbytně třeba k uspokojení životních potřeb osoby, které se zabírá část majetku, nebo osob, o jejichž výživu nebo výchovu je tato osoba podle zákona povinna pečovat*“. Ve vztahu k těmto pojmům odkazují na komentář.¹⁹⁵

3.6. Subjekty zabránění části majetku

Subjekty zabránění části majetku můžeme dělit na pachatele (§ 102a odst. 1 a odst. 4 TZ), který je originární subjekt, a na třetí osoby (§ 102a odst. 2 a odst. 4 TZ), u nichž je zabránění části majetku odvozováno od pachatele.

Z hlediska TŘ má pachatel v trestním řízení postavení obviněného, příp. obžalovaného. Pokud má být subjektem zabránění části majetku třetí osoba, stává se z pohledu TŘ zúčastněnou osobou ve smyslu § 42 TŘ. Třetí osoba je tak stejně jako pachatel subjektem i stranou trestního řízení.¹⁹⁶

Zde je dobré upozornit, že podle § 239a odst. 4 TŘ se v případě zabránění části majetku užije obdobně odst. 1 tohoto ustanovení: „*Nelze-li v řízení o zabránění věci spolehlivě zjistit vlastníka věci, jež má být zabráněna, nebo není-li jeho pobyt znám, ustanoví mu předseda senátu*

¹⁹⁴ K pojmům *majetek* osoby a *věc náležející* osobě viz části 2.2. a 2.3.

¹⁹⁵ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAJN, Petr. *§ 102a [Zabranění části majetku]*. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. op. cit. marg. č. 17.

¹⁹⁶ K pojmům *subjekt* a *strana trestního řízení* viz FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0. s. 120 a násl.

opatrovníka. Opatrovník má v řízení o zabrání věci stejná práva jako její vlastník.“ Avšak platí, že „v návrhu státního zástupce na zabrání části majetku podle § 102a musí být výslovně označena osoba, které se zabrání týká a která má mít postavení zúčastněné osoby, nebo je třeba uvést, že jde o osobu neznámou“, jak Kalvodová dovozuje z usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. 12 Tmo 46/2007.¹⁹⁷ Skutečnost, že se orgánům nepodaří zjistit totožnost nebo pobyt třetí osoby, tak nebrání zabrání části majetku této třetí osoby. Tato skutečnost však musí být v návrhu uvedena.¹⁹⁸

Subjekty zabrání části majetku také můžeme dělit podle toho, zda se jedná o právnickou osobu, dospělou fyzickou osobu nebo mladistvého. Jelikož pouze TZ obsahuje konkrétní úpravu podmínek uložení zabrání části majetku, mělo by být právnickým osobám ukládáno zabrání části majetku podle § 26a ZTOPO vždy ve spojení s příslušným odstavcem § 102a TZ. Osobám mladistvým pak podle § 21 odst. 2 ZSVM opět ve spojení s § 102a TZ.

3.7. Zajištění výkonu zabrání části majetku

Pokud orgány činné v trestním řízení během přípravného řízení dospějí k závěru, že ve vztahu ke konkrétním věcem nebo části majetku bude možné později v řízení uložit zabrání části majetku, měly by tyto věci nebo část majetku co nejdříve zajistit. Česká právní úprava tradičně řadí zajišťování mezi procesní úkony, přičemž rozlišuje mezi zajištěním osob a zajištěním věcí.¹⁹⁹ Úprava zajišťování věcí v trestním řízení je značně fragmentovaná. Jednotlivé zajišťovací nástroje nalezneme rozptýlené napříč TR.²⁰⁰

3.7.1. Podstata zajištění a obecný a speciální účel zajišťovacích nástrojů

Podstatu všech zajišťovacích nástrojů dobře vystihuje již zmíněná definice pojmu *zajištění* v čl. 2 odst. 5 směrnice 2014/42/EU: „Dočasný zákaz převodu, zničení či přeměny majetku, nakládání s ním či jeho přemístění nebo jeho dočasné převzetí do úschovy či převzetí kontroly nad ním.“

Všechny zajišťovací nástroje také sdílejí společný **obecný účel**, kterým je zachování určitých věcí v takovém stavu, v jakém se nacházely v okamžiku zajištění, a zabránění nežádoucí dispozici s nimi.²⁰¹ Zajišťovací nástroje je tedy v obecné rovině možné vymezit jako nástroje,

¹⁹⁷ KALVODOVÁ, Věra. § 102a [Zabrání části majetku]. Online. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. op. cit. marg. č. 45.

¹⁹⁸ Viz odůvodnění usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. 12 Tmo 46/2007 (uveřejněné pod č. 23/2009 Sb. rozh. tr.).

¹⁹⁹ K pojmům *subjekt* a *strana trestního řízení* viz FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. op. cit. s. 283.

²⁰⁰ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. op. cit. s. 23.

²⁰¹ Tamtéž. s. 107.

kterými se dočasně omezuje dispozice s určitou věcí za účelem zachování této věci v určitém stavu.

Jednotlivé zajišťovací nástroje se pak jeden od druhého odlišují **speciálním účelem**. Až na zajištění věci pro důkazní účely podle § 78 a násl. TŘ je speciálním účelem všech ostatních zajišťovacích nástrojů v TŘ zajištění výkonu určitého hmotněprávního finálního rozhodnutí (např. účelem zajištění věci podle § 344a TŘ je zajistit výkon případného peněžitého trestu).

Vazba zajišťovacích nástrojů na finální rozhodnutí je zcela zásadní v interpretační a aplikační rovině. Orgány činné v trestním řízení by měly v rámci zajišťování reflektovat, k jakému finálnímu rozhodnutí zajištění může a má směřovat. Před použitím zajišťovacího nástroje musí orgány vždy vyhodnotit, zda je vzhledem ke stavu dokazování možné očekávat vydání finálního rozhodnutí, ke kterému zajištění směřuje.²⁰² Možnost očekávat vydání daného finálního rozhodnutí pak musí trvat po celou dobu zajištění. Orgány činné v trestním řízení tak musí reflektovat i následně změny ve stavu dokazování.²⁰³

Příklad: Orgány činné v trestním řízení můžou zajistit Adamovy věci pro výkon zabrání části majetku podle § 358b TŘ, pouze pokud je v daný moment možné očekávat uložení zabrání části majetku, tedy pokud je Adam stihán pro určitý spouštěcí trestný čin a existuje podezření, že určité věci, které mu náležejí, pochází z jiné trestné činnosti. Pokud později orgány překvalifikují jednání Adama na jiný trestný čin, u kterého již není možné uložit zabrání části majetku, měly by neprodleně zrušit zajištění podle § 358b TŘ.

V podmínkách aplikace zajišťovacího nástroje se tak skrze jeho speciální účel odráží podmínky pro vydání hmotněprávního rozhodnutí, ke kterému zajištění směřuje.

3.7.2. Vztah § 358b TŘ a § 102a TZ a základní podmínky zajištění

Odras speciálního účelu v podmínkách zajištění podle § 358b TŘ je explicitně vyjádřen také v poslední části ustanovení § 358b odst. 1 TŘ: „... *nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jsou splněny podmínky pro jejich zabrání podle § 102a trestního zákoníku.*“ Orgány činné v trestním řízení by tak měly před zajištěním určité věci podle § 358b odst. 1 TŘ vždy zvážit, zda důkazní situace v momentě zajištění nasvědčuje tomu, že jsou splněny podmínky pro uložení zabrání části majetku podle § 102a TZ.

Pojem *nasvědčuje*, který vyjadřuje důkazní standard ve vztahu k rozhodnutí o zajištění, rozebírá podrobně Vítková²⁰⁴ ve vztahu k zajišťování výnosů z trestné činnosti, nástrojů trestné

²⁰² VONDRUŠKA, František, Jan ZÁRUBA a Lenka TREŠLOVÁ. *Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky.*, op. cit. s. 48.

²⁰³ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu.* op. cit. s. 107.

²⁰⁴ Tamtéž. s. 45 a násl.

činnosti a náhradní hodnoty. Její závěry je možné vztáhnout i na zajištění výkonu zabránění části majetku. Tedy „požadovanou míru pravděpodobnosti není možné kvantitativně vyjádřit a rovněž ji není možné, zejména v počáteční fázi přípravného řízení, přeceňovat. Zároveň je ale s poukázáním na důsledky zajištění (tj. omezení jednoho ze základních lidských práv) nutné zdůraznit, že předmětné podezření musí být již od počátku rozhodovacího procesu alespoň základním způsobem důkazně podloženo.“²⁰⁵ Zároveň „požadovaná míra pravděpodobnosti se mění, resp. zvyšuje s postupujícím časem, je vlastně ve své podstatě odrazem zvyšujících se nároků na stupeň pravděpodobnosti v dokazování obecně, vzájemně odlišujícím jednotlivá stadia trestního řízení“.²⁰⁶

Na základě výše uvedeného je možné uzavřít, že **základní podmínkou zjištění věci podle § 358b odst. 1 TŘ je, že důkazní situace přiměřeně stádiu trestního řízení nasvědčuje naplnění podmínek pro uložení zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 TZ.** Podmínky uložení zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 TZ jsem již rozebral výše v práci.

3.7.3. Procesní situace, kdy dochází k zajištění výkonu zabránění části majetku

Z části ustanovení § 358b odst. 1 TŘ „je-li obviněný stíhán pro trestný čin“ a důvodové zprávy k zákonu č. 55/2017 Sb. jednoznačně vyplývá, že **zajistit věci podle § 358b odst. 1 TŘ je možné pouze po zahájení trestního stíhání.**

Toto ustanovení dále upravuje dvě možné situace, kdy po zahájení trestního stíhání přichází v úvahu zajištění výkonu zabránění části majetku.

- 1. Před rozhodnutím o zabránění části majetku, pokud z důkazní situace vyplývá, že o zabránění může a má být v budoucnu rozhodnuto, aby byl zajištěn jeho případný výkon.**
- 2. Po rozhodnutí nebo v rámci rozhodnutí o zabránění části majetku, aby byl zajištěn jeho výkon**

Zatímco první situace byla součástí ustanovení § 358b TŘ již od jeho vložení do TŘ s účinností od 18. 3. 2017, druhá situace byla do TŘ přidána teprve novelou s účinností od 1. 1. 2023.²⁰⁷ Přestože znění ustanovení před novelou nebránilo zajištění i v období mezi vydáním rozhodnutím o zabránění části majetku a vykonáním tohoto rozhodnutí, považuji rozšíření ustanovení za pozitivní krok pro odstranění interpretačních nejasností. Zároveň explicitní vyjádření možnosti zajistit věci i po rozhodnutí o zabránění části majetku je vhodným mementem

²⁰⁵ Tamtéž. s. 48.

²⁰⁶ Tamtéž. s. 46.

²⁰⁷ Zákon, kterým se mění zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

orgánům činným v trestním řízení, aby v takových procesních situacích doposud nezajištěné věci nezapomněly „dozajistit“.

Stran úpravy procesních situací je vhodné upozornit, že znění § 358b TŘ je shodné s úpravou zajištění výkonu peněžitého trestu podle § 344a TŘ a zajištění výkonu trestu propadnutí majetku podle § 347 TŘ. Jedinou odchylkou je obligatorní zajištění výkonu trestu propadnutí majetku podle § 347 odst. 1 věty druhé TŘ v případech, kdy soud uloží trest propadnutí majetku rozsudkem, který doposud nenabyl právní moci.²⁰⁸ Považuji za správný krok, že úprava zajištění výkonu zabrání části majetku podle § 358b TŘ nepřevzala úpravu obligatorního zajištění a soudce tak má vždy možnosti reflektovat konkrétní okolnosti případu.

3.7.4. Předměty a subjekty zajištění

Přestože je zajištění vázáno na zahájení trestního stíhání proti obviněnému, z ustanovení § 358b odst. 1 TŘ vyplývá, že **zajistit je možné jak věci obviněného, tak věci jiné osoby.**

Aby mohl být řádně zajištěn výkon zabrání části majetku třetích osob podle § 102a odst. 2 TZ, umožňuje TŘ zajistit majetek i těmto třetím osobám. Stejně jako je zabrání části majetku třetích osob podmíněno odsouzením pachatele, **je i zajištění části majetku třetích osob podmíněno zahájením trestního stíhání proti obviněnému.**

V části věnované předmětům zabrání části majetku jsem dovodil, že zabráním části majetku podle § 102a TZ je možné postihnout všechny věci *náležící* pachateli nebo třetí osobě podle odst. 2. Pokud je možné zabrat všechny věci *náležící*, mělo by být ustanovení § 358b TŘ vykládáno tak, že je jím možné **zajistit všechny věci, které pachateli / třetí osobě náležejí, tedy, které vlastní (majetek), jakož i věci, které naprosto zřejmě nevlastní**, například kradené věci, **pokud vlastník těchto věcí není znám.**

Podle § 358b odst. 2 TŘ „*K zajištění nelze užít majetek, který je podle zvláštního právního předpisu vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění.*“ Stejně jako v případě zajištění nároku poškozeného podle § 47 TŘ, zajištění výkonu peněžitého trestu podle § 344a TŘ a zajištění výkonu propadnutí majetku podle § 347 TŘ nebude možné zajistit podle § 358b TŘ věci uvedené v § 3 zákona č. 279/2003 Sb., zákon o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, který je zmíněným zvláštním právním předpisem.²⁰⁹ Jednotlivé věci obsažené v negativním výčtu v § 3 nebudí mnoho kontroverzí, proto zde pouze odkazují na znění zákona.

²⁰⁸ ŠKVAJN, Petr. § 347 [Zajištění majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISSN 978-80-7400-465-0. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. bod 3.

²⁰⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 86/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Pokud jsou zajištěny věci náležející třetí osobě, vyvstává ještě jedna otázka, a to **od jakého momentu je možné tuto osobu považovat za zúčastněnou osobu ve smyslu § 42 TŘ.** Podle § 42 TŘ je zúčastněnou osobou ten, „*jehož věc nebo část majetku byla zabráná nebo podle návrhu má být zabráná*“. Vítková ve své práci poukazuje na úskalí takového vymezení.²¹⁰ Jazykový výklad naznačuje, že se osoba může stát zúčastněnou osobou až podáním obžaloby nebo návrhu na uložení ochranného opatření. K zajištění věci ale může dojít dlouho před těmito úkony v rámci přípravného řízení.²¹¹ Vzhledem k výše popsanému úzkému vztahu mezi zajišťovacím a konfiskačním nástrojem souhlasím s Vítkovou, že „*je tedy na osobu, již je věc zajišťována, vhodné pohlížet jako na zúčastněnou osobu ve smyslu § 42 TŘ již od okamžiku rozhodování o zajištění její věci*“,²¹² jelikož **každé zajištění věci třetí osobě, kromě zajištění pro důkazní účely, v sobě obsahuje latentní návrh na zabrání této věci.**

3.7.5. Rozhodnutí o zajištění

Zajistit věci obviněného nebo jiné osoby pro výkon zabrání části majetku mohou podle § 358b odst. 1 TŘ v přípravném řízení státní zástupce, avšak pouze po zahájení trestního stíhání,²¹³ nebo v řízení před soudem senát soudu, u něhož byla podána obžaloba, příp. senát soudu druhé stupně, pokud bylo podáno odvolání. Vzhledem k § 119 odst. 1 a 2 TŘ budou v obou případech rozhodovat orgány činné v trestním řízení usnesením.

Rozhodnout o zajištění věci pro výkon zabrání části majetku mohou orgány činné v trestním řízení buď **ve vztahu k věcem, které doposud nebyly zajištěny**, nebo naopak **ve vztahu k věcem, které již byly zajištěny**, avšak došlo ke změně důvodů, pro které mají být zajištěny.

Kromě obecných zákonných náležitostí, které rozhodnutí ve formě usnesení musí splňovat,²¹⁴ je nezbytné upozornit na určitá specifika v jeho výroku, odůvodnění a poučení. Ve výroku usnesení je nezbytné zejména přesně vymezit komu a jaké věci jsou zajištěny. Způsob vymezení subjektů a předmětů zajištění bude totožný jako v případě finálního rozhodnutí o zabrání části majetku. Proto zde odkazuji na části věnované předmětu, subjektu a rozhodnutí o zabrání části majetku. Pouze upozorním, že dvojí podoba zabrání části majetku se projevuje také v rámci zajištění. Zajištění výkonu zabrání části majetku se tedy může týkat buď konkrétních podezřelých věcí, nebo jakýchkoliv věcí, jejichž hodnota odpovídá hrubému nepoměru.

²¹⁰ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty*, s. 52.

²¹¹ Tamtéž. s. 52.

²¹² Tamtéž. s. 52.

²¹³ viz část 3.7.3.

²¹⁴ Viz FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš a kol., 2019. *Trestní právo procesní*. op. cit. s. 449–450.

V odůvodnění usnesení musí orgány činné v trestním řízení doložit naplnění všech výše popsaných podmínek pro zajištění výkonu zabránění části majetku. Zejména musí zdůvodnit, na základě kterých důkazů dospěly k závěru, že situace *nasvědčuje* budoucímu uložení zabránění části majetku.

V poučení pak nesmí orgány vynechat kromě poučení o obecné stížnosti i poučení o dalších prostředcích obrany, které TŘ přiznává osobám dotčeným zajištěním.²¹⁵ Tyto prostředky obrany se liší u jednotlivých zjišťovacích nástrojů, proto je o nich nutné poučit osoby také v rámci případného usnesení o „přezajištění“ podle § 77b odst. 3 TŘ.²¹⁶

3.7.6. Stížnost a jiné prostředky obrany proti rozhodnutí o zajištění

Proti usnesením státního zástupce nebo soudu o zajištění části majetku je možné podat **stížnost podle § 358b odst. 3 TŘ ve spojení s § 141 odst. 2 TŘ**. Stížnost je možné podat také proti usnesení o změně důvodů zajištění **podle § 77b odst. 3 TŘ**. Tyto stížnosti nebudou mít vzhledem k § 141 odst. 4 TŘ odkladný účinek.

Podle § 142 odst. 1 TŘ *„Nestanoví-li zákon něco jiného, může stížnost podat osoba, které se usnesení přímo dotýká nebo která k usnesení dala podnět svým návrhem, k němuž ji zákon opravňuje...“* Stížnost proti zajištění výkonu zabránění části majetku tak nesporně bude moci podat osoba, které byla věc zajištěna. Je ale otázkou, které další osoby patří mezi *osoby, kterých se usnesení přímo dotýká*.

V úvahu přichází dvě skupiny osob. První skupinou jsou osoby, kterým náleží určitá práva ve vztahu k zajištěné věci (např. zástavní právo nebo právo věc užívat na základě nájemní smlouvy). Druhou skupinou jsou osoby, kterým náleží práva ve vztahu k osobě, jejíž věc byla zajištěna, přičemž zajištění má vliv na jejich postavení (např. vlastník zajištěné věci je jejich dlužníkem a z důvodu zajištění není schopen splácet svůj dluh řádně a včas).

Považuji za vhodné spíše úzké pojetí, které zastává i komentář *„osobou, které se usnesení přímo dotýká, se tu rozumí ten, o jehož právech nebo povinnostech nebo o jehož svobodě bylo právě v napadeném usnesení rozhodnuto“*.²¹⁷ Na základě tohoto pojetí by stížnost mohly podat pouze osoby z první představené skupiny, tedy osoby, kterým náleží určitá práva spojená se zajištěnou věcí (např. osoba oprávněná z nájemní smlouvy užívat zajištěné osobní vozidlo).

²¹⁵ Viz část 3.7.6 a VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. op. cit. 68 a násl.

²¹⁶ Tamtéž. s. 109.

²¹⁷ GRIVNA, Tomáš. *§ 142 [Oprávněné osoby]*. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. op. cit. bod 2.

Kromě stížností TŘ upravuje další dva prostředky, kterými se osoby mohou bránit, a to **žádost o omezení nebo zrušení zajištění a návrh na povolení provedení úkonu**. Tyto prostředky jsou upraveny v § 344b TŘ v rámci zajištění výkonu peněžitého trestu. Jejich úprava se podle § 358b odst. 4 TŘ použije obdobně také na zajištění výkonu zabránění části majetku. Přestože podle § 344b TŘ náleží pouze obviněnému, jelikož se tato úprava má na zajištění výkonu zabránění části majetku použít *obdobně*, je zřejmé, že tyto prostředky může použít také osoba odlišná od obviněného, pokud její věc byla zajištěna podle § 358b TŘ.

3.7.7. Souběh více důvodů pro zajištění věci

Ponechám-li, stejně jako Vítková,²¹⁸ stranou právní styk s cizinou,²¹⁹ orgány činné v trestním řízení mají na výběr ze sedmi zajišťovacích nástrojů:

1. Zajištění nároku poškozeného podle § 47 TŘ,
2. Zajištění věci pro důkazní účely podle § 78 a násl. TŘ,
3. Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti podle § 79a TŘ,
4. Zajištění náhradní hodnoty podle § 79g TŘ,
5. Zajištění výkonu peněžitého trestu podle § 344a TŘ,
6. Zajištění trestu propadnutí majetku podle § 347 TŘ a
7. Zajištění výkonu zabránění části majetku podle § 358b TŘ.

V průběhu trestní řízení pak mohou nastat okamžiky, kdy přichází v úvahu použití více zajišťovacích nástrojů současně.

Příklad: Během vyšetřování trestného činu se orgánům činným v trestním řízení přihlásí poškozená osoba. Na základě její přesvědčivé výpovědi se změní důkazní situace a vznikne současně důvod pro zajištění nároku poškozeného podle § 47 TŘ a zároveň zajištění některých konkrétních věcí podle § 358b TŘ pro výkon zabránění části majetku.

Z rozšířené právní úpravy přitom není až na výjimku v podobě § 77b odst. 3 TŘ zřejmé, jak by měly orgány činné v trestním řízení v takovém případě postupovat. Přitom volba zajišťovacího nástroje má významný dopad na práva osob, kterých se zajištění dotýká.

Příklad: Pokud orgány činné v trestním řízení zajistí věc podle § 47 TŘ jako zajištění nároku poškozeného, může podle § 47a TŘ obviněný nebo s jeho souhlasem jiná osoba složit peněžitou jistotu a dosáhnout tak zrušení zajištění. Naopak pokud orgány činné v trestním řízení zajistí věc podle § 358b TŘ pro výkon zabránění části majetku, obviněný nemá možnost složit

²¹⁸ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu*. op. cit. s. 23.

²¹⁹ K zajišťování v rámci mezinárodní justiční spolupráce viz SVOBODA, Jan. *Zajištění věci v trestním řízení*. op. cit. s. 97-107.

jistotu. Může pouze podat stížnost, navrhnou povolení určitého úkonu nebo žádat o zrušení nebo omezení zajištění.

Podle § 77b odst. 3 TŘ „*Zajištění věci pro důkazní účely má přednost před jinými důvody zajištění věci.*“ Není tedy pochyb, že na vrcholu hierarchie zajišťovacích nástrojů stojí zajištění věci pro důkazní účely podle § 78 a násl. TŘ. **Pokud tedy určitá věc může sloužit jako důkaz, orgány činné v trestním řízení musí zajistit věc podle § 78 a násl. TŘ,** a to nehledě na další důvody zajištění, které mohou v daný moment existovat. Demonstrovat tuto situaci je možné na příkladu, který uvádí Vítková.²²⁰

Příklad: Orgány činné v trestním řízení zadrží Adama poté, co prodal Evě drogy. Peníze, které Adam prodejem získal, mohou sloužit jako důkaz, např. vzhledem k daktyloskopickým stopám. Zároveň se jedná o výnosy z trestné činnosti. Orgány musí podle § 77b odst. 3 TŘ zajistit peníze podle § 78 a násl. TŘ.

Zbývá tedy vyřešit otázku, jak postupovat, pokud se v určitý okamžik nabízí současně více zajišťovacích nástrojů, přičemž žádný z nich není zajištěním pro důkazní účely.

Pro zodpovězení této otázky je dobré rozdělit zajišťovací nástroje do dvou skupin. První skupinu tvoří **nástroje, kterými jsou zajišťovány konkrétní věci kvůli jejich specifické povaze.** Těmito nástroji jsou kromě zajištění věci pro důkazní účely také zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a zajištění výkonu první podoby zabrání části majetku (zabraní konkrétní věci).

Druhou skupinu tvoří **nástroje, kterými jsou zajišťovány jakékoliv věci kvůli zajištění určité majetkové hodnoty.** Jedná se o zbylé zajišťovací nástroje, tedy zajištění nároku poškozeného, zajištění náhradní hodnoty, zajištění výkonu peněžitého trestu, zajištění trestu propadnutí majetku a zajištění výkonu druhé podoby zabrání části majetku (zabraní hrubého nepoměru).

Souběh nástrojů z první skupiny nemůže z podstaty těchto nástrojů nastat, jelikož se tyto nástroje týkají procesně rozdílných věcí. Komplikace může působit pouze zdánlivý souběh zajištění výnosů z trestné činnosti podle § 79a TŘ, jehož speciálním účelem je zajistit výkon propadnutí věci podle § 70 nebo zabrání věci podle § 101 TZ, a zajištění výkonu první podoby zabrání části majetku. Oba tyto nástroje totiž v přípravném řízení cílí na věci, u kterých panuje podezření, že pochází z trestné činnosti. Orgány činné v trestním řízení proto musí vždy rozlišit, zda je určitá věc výnosem z trestného činu, pro který je obviněný trestně stíhán, pak je na místě

²²⁰ VÍTKOVÁ, Petra. *Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti a náhradní hodnoty: podle § 79a až 79g trestního řádu.* op. cit. s. 26.

zajistit věc podle § 79a TŘ, nebo je věc výnosem z jiné trestné činnosti, pak je na místě zajistit věc podle § 358b TŘ.

Pokud dojde k souběhu zajišťovacích nástrojů z druhé skupiny, je rozhodující, jak velký je majetek osoby. Pokud je majetek osoby dostatečně velký, je na místě uložit zajišťovací nástroje z druhé skupiny vedle sebe ve vztahu k rozdílnému majetku. Pokud majetek není dostatečně velký, mohou být tyto nástroje uloženy společně ke stejnému majetku.²²¹

Příklad: Důkazní situace v průběhu vyšetřování odůvodňuje zajištění věci podle § 47 TŘ jako zajištění nároku poškozeného a současně podle § 344a TŘ pro výkon peněžitého trestu. Důkazně podložený nárok poškozeného je ve výši 100 000 Kč. Předpokládaný peněžitý trest by měl být uložen ve výši 100 000 Kč. Pokud bude mít Adam na účtu 300 000 Kč, je na místě uložit tyto nástroje vedle sebe. Orgány by tak měly zajistit na účtu celkem 200 000 Kč, a to 100 000 Kč podle § 47 TŘ a 100 000 Kč podle § 344a TŘ.

Pokud ale bude mít Adam na účtu pouze 50 000 Kč, je na místě uložit oba nástroje společně, tedy zajistit 50 000 Kč podle § 47 a 344a TŘ.

Pokud pak dojde k souběhu zajišťovacích nástrojů z první a druhé skupiny, měly by orgány činné v trestním řízení podle mého názoru postupovat obdobně.

Příklad: Důkazní situace v průběhu vyšetřování odůvodňuje zajištění čtyři částek, každá ve výši 100 000 Kč, které Adam obdržel na účet, jelikož jsou pravděpodobně výnosy z trestné činnosti podle § 79a TŘ. Zároveň důkazní situace odůvodňuje zajistit částku 100 000 Kč podle § 344a TŘ pro výkon peněžitého trestu. Pokud by měl Adam kromě čtyř částek ve výši 100 000 Kč na účtu také dalších 300 000 Kč, je postup jednoduchý. Orgány činné v trestním řízení by měly zajistit 400 000 Kč jako výnosy z trestné činnosti podle § 79a TŘ a 100 000 Kč podle § 344a TŘ pro výkon peněžitého trestu.

Pokud ale má Adam na účtu pouze 400 000 Kč, je podle mého názoru na místě zajistit 300 000 Kč pouze podle § 79a TŘ a zbylých 100 000 Kč zajistit společně podle § 79a a 344a TŘ.

3.8.Řízení o zabrání části majetku

Podle současné právní úpravy může řízení o uložení zabrání části majetku probíhat buď v rámci hlavního líčení o *spouštěcím trestném činu* ve smyslu § 196 a násl. TŘ, nebo v rámci veřejného zasedání ve smyslu § 232 a násl. TŘ.

²²¹ Příkladem může být usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 1 Nt 2107/2022, kterým byl zajištěn osobní automobil současně podle § 344a odst. 1 a § 358b odst. 1 TŘ. Viz bod 2 nálezu Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2023, sp. zn. III. ÚS 711/23.

Jelikož je ochranné opatření zabrání části majetku podmíněno odsouzením pachatele za *spouštěcí trestný čin*, je zřejmé, že **řízení o zabrání části majetku bude zpravidla součástí hlavního líčení a rozhodnutí o zabrání části majetku bude jedním z výroků rozsudku**. Mohou ale nastat situace, kdy bude vhodné nebo nezbytné, aby řízení o zabrání části majetku probíhalo ve veřejném zasedání. Veřejné zasedání o uložení zabrání části majetku může mít dvě podoby.

První podobou je řízení o zabrání části majetku na základě **vyhrazení rozhodnutí o ochranném opatření do samostatného veřejného zasedání** podle § 230 odst. 2 TR. Smyslem tohoto institutu je zejména, „*aby soud mohl uzavřít hlavní líčení rozhodnutím o vině a trestu a nemusel je odročovat jen za účelem opatření dalších podkladů, jichž je třeba pouze k rozhodnutí o ochranném opatření*“.²²²

Jedním z důvodů k vyhrazení je tedy hospodárnost a rychlosti řízení. Druhý důvodem k vyhrazení může být respektování procesních práv pachatelů nebo zúčastněných osob. Jedná se o situace, kdy byl návrh na zabrání části majetku vznesen státním zástupcem až během hlavního líčení nebo kdy se soudce rozhodl uložit zabrání části majetku bez návrhu.²²³ Pak je nezbytné, aby byl pachatelům nebo zúčastněným osobám poskytnut přiměřený čas a možnosti k přípravě obhajoby. Zejména zúčastněné osoby se totiž o konání hlavního líčení nemusí vůbec dozvědět, pokud nebylo před jeho zahájením zabrání části majetku navrženo.²²⁴

Vyhrazení rozhodnutí o ochranném opatření do samostatného veřejného zasedání má ještě jednu nespornou výhodu. Při rozhodování v hlavním líčení totiž soud musí rozlišovat mezi rozhodováním o vině, při kterém musí být zachovány všechny zásady trestního řízení, a rozhodováním o zabrání části majetku, v rámci kterého dochází k částečnému odklonu od některých zásad a k snížení důkazního standardu. Naopak v případě samostatného veřejného zasedání o zabrání části majetku je celé řízení stran zásad a důkazního standardu jednotné.

Druhou podobou je uložení zabrání části majetku na návrh státního zástupce podle § 239 odst. 1 TR v **dodatečném veřejném zasedání**. Jedná se o případy, kdy soud v hlavním líčení rozhodl o *spouštěcím trestném činu*, aniž by vyhradil rozhodnutí o zabrání části majetku do samostatného veřejného zasedání podle § 230 odst. 2 TR.

3.9. Dokazování

²²² PÚRY, František. § 230 [Rozhodnutí o ochranném opatření]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. op. cit. bod 4.

²²³ Podle § 230 odst. 1 TR „*Shledal-li soud u obžalovaného důvod k uložení ochranného opatření, může je uložit i bez návrhu státního zástupce.*“

²²⁴ Na tento problém upozorňuje například usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2022, sp. zn. 1 To 62/2021.

Dokazování je nedílným tématem každé úpravy rozšířené konfiskace. Klíčové jsou zejména otázky spojené s výší důkazního standardu a rozložením důkazních břemen.²²⁵

Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. k těmto otázkám uvádí: „*Nezavádí se úplný civilní standard dokazování, důkazní břemeno se zcela nepřenáší na povinnou osobu, ale nejde ani o trestní standard dokazování (nade vši pochybnost – beyond all reasonable doubt), jde o cosi mezi – orgán činný v trestním řízení musí předložit konkrétní důkazy a uvést skutečnosti odůvodňující závěr, že majetek pochází pravděpodobně z trestné činnosti, dotčená osoba pak může uvádět důkazy pro opačné tvrzení.*“

3.9.1. Důkazní standard

Jak jsem již uvedl v teoretické části, důkazní standard (míra důkazu) určuje, „*do jaké míry musí být soudce přesvědčen o pravdivosti skutkových tvrzení*“,²²⁶ případně „*požadovaný stupeň pravděpodobnosti, který musí být prokázán, tak aby mohl soudce rozhodnout o pravdivosti prokazované skutečnosti*“.²²⁷ Důkazní standard v řízení o zabránění části majetku je vyjádřen slovním spojením „*soud má za to*“. Nabízí se tedy otázka, jaký stupeň pravděpodobnosti je v řízení vyžadován.

Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. uvádí, že navrhovaný zákon nezavádí „*úplný civilní standard dokazování [...] ale nejde ani o trestní standard dokazování (nade vši pochybnost – beyond all reasonable doubt), jde o cosi mezi*“. Bohužel není pouze záhadou, co je to „*cosi mezi*“, ale rovněž, co je to samotný „*civilní standard dokazování*“, na který důvodová zpráva odkazuje. Zatímco angloamerické právních řády jsou vystavěny na tradiční dichotomii důkazního standardu trestního (*beyond all reasonable doubt*) a civilního (*on the balance of probabilities*), český právní řád nevychází z této tradice.

Český civilní standard dokazování není nikde v právním řádu upraven. Zároveň v doktríně²²⁸ ani judikatuře²²⁹ není možné nalézt takové vymezení civilního standardu, na kterém by panovala široká shoda. Jedinou výjimkou je shoda na tom, že český civilní standard je jistě vyšší než civilní standard angloamerický.²³⁰

²²⁵ Viz podbod 1.3.3.5.

²²⁶ DUPÁK, Jan. *Míra důkazu v civilním řízení soudním*. op. cit. s. 29.

²²⁷ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Snížený důkazní standard při ukládání ochranného opatření zabránění části majetku*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. op. cit. s. 434.

²²⁸ GAZDA, Viktor. *Míra důkazu a úloha pravděpodobnosti v důkazním právu*. Online. Právní rozhledy. 2019, roč. 27, č. 3, s. 77-83. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12]. s. 77-84.

²²⁹ BALARIN, Jan. *Míra důkazu a důkazní břemeno v kontextu hodnocení důkazů v soudní praxi*. Online. Bulletin advokacie. 2019, roč. 2019, č. 1, s. 25-33. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-14].

²³⁰ KANDOVÁ, Katarína. *Pojem pravdy (nejen) v trestním řízení a některé související instituty*. Online. Právník. 2017, roč. 56, č. 10, s. 842-857. ISSN 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2017/10/2.Kandová_10_2017.pdf. [cit. 2023-12-15]. s. 846.

Jelikož neexistuje jednoznačné vymezení českého civilního standardu dokazování a důvodová zpráva pracuje s pojmem „*beyond all reasonable doubt*“, jsem toho názoru, že vláda omylem, nebo záměrně odkazuje v textu důvodové zprávy na angloamerický civilní standard (*on the balance of probabilities*). Text důvodové zprávy by proto měl být vykládán tak, že **důkazní standard v řízení o zabránění části majetku by měl být „*cosi mezi*“ český trestním standardem a angloamerickým civilním standardem (*on the balance of probabilities*), nikoliv českým civilním standardem.**

Český trestní standard dokazování je explicitně vyjádřen v § 2 odst. 5 TŘ „*Orgány činné v trestním řízení postupují [...] tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí*“, přičemž tato část ustanovení je označována rovněž jako *zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností* nebo *zásada materiální pravdy*.²³¹ *Zásada materiální pravdy* ve spojení se *zásadou presumpce nevinny* pak zaručuje, že „*odsuzující rozsudek může být tedy vynesena, až když byly odstraněny všechny důvodné pochybnosti o vině obžalovaného*“.²³² Důvodné jsou ty pochybnosti, které mají určitý důkazní základ. Nejsou jimi naopak pochybnosti založené na „*rozmaru nebo určité náhodě či na domněnce nebo na dohadu*“.²³³

K důkaznímu standardu v řízení o zabránění části majetku se vyjádřil také Ústavní soud v nálezu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 1026/21. V bodě 20 nálezu nejprve uvádí „*formulace § 102a odst. 1 trestního zákoníku ‚soud má za to‘ neznamená, že by šlo o konstrukci domněnky nabytí majetku při bližší nezjištěné minulé trestné činnosti*“, a poté bez jakýchkoliv výhrad pouze cituje výše uvedenou část důvodové zprávy a odkazuje na článek od Náhlovské²³⁴ a prameny v něm citované.

Dále pak v bodě 25 nálezu konstatuje, že „*je nutno základní zásady dokazování v trestním řízení aplikovat i na řízení o zabránění části majetku podle § 102a trestního zákoníku*“, ale hned v následujícím bodě 26 uvádí, že „*Jakkoli nelze na řízení podle § 102a trestního zákoníku veškeré důkazní standardy včetně judikatury beze zbytku vztáhnout, nelze ani rezignovat na ústavněprávní konformitu řešení každého konkrétního případu. [...] Musí se předpokládat řádné dokazování původu potenciálně zabíraného majetku; snížení důkazního standardu na tom nic nemění.*“

²³¹ ŠÁMAL, Pavel. § 2 [Základní zásady trestního řízení]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. op. cit. bod 20.

²³² Tamtéž. bod 7.

²³³ Tamtéž. bod 20.

²³⁴ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. op. cit.

Zde je ale nutné upozornit, že zatímco bod 20 nálezu popisuje obecnou podstatu řízení o zabránění části majetku, body 25 a 26 nálezu se vztahují konkrétně k zásadě kontradiktornosti v řízení o zabránění části majetku. Porušení této zásady vedlo v daném případě Ústavní soud k závěru o porušení čl. 36 odst. 1, čl. 38 odst. 2 a čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Porušení zásady kontradiktornosti spočívalo v tom, že obecné soudy neakceptovaly stěžovatelem navržený důkaz, aniž nastal jeden z judikaturou aprobovaných důvodů (viz bod 35 nálezu).²³⁵

Jak z důvodové zprávy, tak z nálezu Ústavního soudu, který na důvodovou zprávu bez výhrad odkazuje, je zřejmé, že **v rámci řízení o zabránění části majetku dochází k upuštění od trestního standardu dokazování.** Pokud je upuštěno od trestního důkazního standardu, tedy nutnosti prokázat rozhodné skutečnosti bez důvodných pochybností, ***a contrario* může být rozhodnuto o zabránění části majetku, i pokud nebyly všechny důvodné pochybnosti odstraněny.**

Zároveň ale důkazní standard v řízení o zabránění části majetku musí být vyšší, než angloamerický civilní standard (*on the balance of probabilities*). K uložení zabránění části majetku tak nepostačí, když závěr, že část majetku pochází z trestné činnosti, bude pouze pravděpodobnější než závěr opačný.²³⁶

Na základě výše uvedeného je možné uzavřít, že **soud může uložit zabránění části majetku, pokud závěr, že část majetku pochází z trestné činnosti, je výrazně pravděpodobnější než závěr opačný, přičemž ale v rámci dokazování nemusí být odstraněny všechny důvodné pochybnosti.**

Jak jsem dovedl v teoretické části,²³⁷ uplatněním příliš vysokého důkazního standardu dochází k vyprázdnění rozšířené konfiskace. Pokud bychom požadovali v řízení o zabránění části majetku prokázání všech skutečností bez důvodných pochybností, znamenalo by to rovněž prokázání zdrojové trestné činnosti bez důvodných pochybností. V takovém případě by však měly orgány činné v trestním řízení zahájit trestní stíhání proti těmto trestným činům a výnosy z nich zabrat pomocí propadnutí nebo zabránění věci. Smyslem zabránění části majetku je však postihnout právě ty případy, kdy ostatní trestnou činností orgány činné v trestním řízení nejsou schopny prokázat bez důvodných pochybností.

3.9.2. Důkazní břemeno

²³⁵ Tento nálezn podrobněji popisuje BLAŽEK, Jiří. *Zabránění věci a zabránění části majetku v platné právní úpravě*. Online, diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/186424>. [cit. 2023-12-15]. s. 46–47.

²³⁶ Více k angloamerickému civilnímu standardu, který je možné přeložit jako *rozhodování podle převažující pravděpodobnosti*, viz DUPÁK, Jan. *Míra důkazu v civilním řízení soudním*. op. cit. s. 46.

²³⁷ Viz bod 1.3.3.5.

Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. k důkaznímu břemenu v řízení o zabránění části majetku uvádí „*důkazní břemeno se zcela nepřenáší na povinnou osobu [...] orgán činný v trestním řízení musí předložit konkrétní důkazy a uvést skutečnosti odůvodňující závěr, že majetek pochází pravděpodobně z trestné činnosti, dotčená osoba pak může uvádět důkazy pro opačné tvrzení*“.²³⁸

Nález Ústavního soudu se k důkaznímu břemenu nikterak nevyjadřoval, nicméně Náhlovská se v článku, na který náleží odkazuje, přiklání k názoru, že důkazní břemeno zůstává na straně orgánů činných v trestním řízení.²³⁹ Stejný postoj zastává i Jelínek.²⁴⁰ Zároveň Náhlovská správně uvádí, že *otočení důkazního břemene* by bylo velkým zásahem do práv osob, proti kterým se řízení vede, a že zavedení takového institutu by muselo být zcela explicitní, a nikoliv dovozované výkladem z neurčitého ustanovení.²⁴¹

Obecně je nutné upozornit, že pojem *důkazního břemene* je zejména institutem sporného civilního řízení, nicméně souhlasím s Pelcem, že tento institut má v současnosti svůj význam i v trestním právu.²⁴²

Z textu zákona ani důvodové zprávy nevyplývá, že by v řízení o zabránění části majetku mělo docházet oproti trestnímu řízení k jakýmkoliv změnám v subjektivním důkazním břemenu.²⁴³ Důvodová zpráva explicitně uvádí, že jsou to orgány činné v trestním řízení, kdo „*musí předložit konkrétní důkazy a uvést skutečnosti odůvodňující závěr, že majetek pochází pravděpodobně z trestné činnosti*“.²⁴⁴ Pokud orgány nedokáží prokázat výraznou pravděpodobnost kriminálního původu části majetku, nebude možné tuto část majetku zabrat.

Dotčená osoba tak nemá povinnost prokazovat legitimní původ svého majetku a důkazní nečinnost jí nemůže být přičítána k tíži. Důvodová zpráva pouze uvádí, že „*dotčená osoba pak může uvádět důkazy pro opačné tvrzení*“.²⁴⁵ Ačkoliv tedy na dotčené osobě neleží důkazní břemeno, Náhlovská správně upozorňuje, že vzhledem k snížení důkazního standardu v řízení vzniká výrazně větší tlak na aktivitu dotčené osoby, na rozdíl od klasického trestního řízení.²⁴⁶

²³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017.

²³⁹ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. Op. cit.

²⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-637-8. s. 176.

²⁴¹ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Snížený důkazní standard při ukládání ochranného opatření zabránění části majetku*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Op. cit. S. 438.

²⁴² PELC, Vladimír. *Důkazní břemeno v trestním řízení*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. S. 116.

²⁴³ Pojem *subjektivní důkazní břemeno* viz LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Op. cit. S. 51.

²⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Snížený důkazní standard při ukládání ochranného opatření zabránění části majetku*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Op. cit. S.

Kromě otázek spojených s důkazním standardem a břemenem se ve vztahu k dokazování v řízení o zabránění části majetku nabízí další dvě otázky, přičemž každá je spojena s jednou z podob zabránění části majetku.

3.9.3. První podoba zabránění části majetku (zabránění konkrétních věcí) a zásada legality

První podoba zabránění části majetku není z hlediska rozložení důkazního břemene nikterak problematická. Orgány činné v trestním řízení musí prokázat splnění všech podmínek pro uložení zabránění části majetku. Musí tedy zejména prokázat u konkrétních věcí, že pochází z trestné činnosti. Pokud jsou předložené důkazy dostatečně přesvědčivé, soud může uložit zabránění části majetku ve vztahu k těmto věcem. Dotčená osoba se může bránit zejména prokazováním legitimního původu daných věcí.

Nabízí se ale zásadní otázka, jak mají orgány činné v trestním řízení postupovat ve vztahu ke zdrojové trestné činnosti, ze které je pachatel podezřelý.

Příklad: Úředník Adam přijal úplatek ve výši 300 000 Kč od Evy. Orgány činné v trestním řízení shromáždily dostatek důkazů prokazujících bez důvodných pochybností přijetí tohoto úplatku. Zároveň při finančním šetření zjistily, že Adam od Evy pravidelně dostával 100 000 Kč každé čtvrtletí poslední dva roky. Orgány také zjistily další skutečnosti zakládající podezření, že i v případě částek ve výši 100 000 Kč se jednalo o úplatky. Adam předložil orgánům smlouvou o zápůjčce, kterou s Evou v minulosti údajně uzavřel. Orgány však zjistily, že smlouva byla uzavřena pouze „na oko“, a to až po zahájení trestního stíhání.

Je zřejmé, že Adama je v takový moment možné odsoudit za přijetí úplatku ve výši 300 000 Kč. V takovém případě by byly rovněž naplněny podmínky pro uložení zabránění části majetku ve vztahu k ostatním částkám ve výši 100 000 Kč.

Nakolik se ale nejprve musí orgány činné v trestním řízení pokusit objasnit zdrojovou trestnou činnost, která se za těmito částkami skrývá, a v jakém stádiu trestního řízení se mohou rozhodnout postihnou tyto částky pouze zabráněním části majetku, není zřejmé. Hlavní otázkou tedy je, **jaký je vztah mezi první podobou zabránění části majetku a zahájením trestního stíhání, resp. podáním obžaloby, pro zdrojovou trestnou činnost, ze které je pachatel podezřelý.**

České trestní právo procesní je ovládáno **zásadou procesní legality**²⁴⁷ vyjádřené v § 2 odst. 3 TŘ „*Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.*“ V trestním řádu je pak možné najít ustanovení, která zasahují do zásady procesní legality a vnáší do trestního řízení **prvky oportunity**.²⁴⁸

Pokud je podmínkou první podoby zabránění části majetku prokázání, že konkrétní věci vysoce pravděpodobně pochází z trestné činnosti, musí orgány činné v trestním řízení disponovat s dostatkem důkazů minimálně pro zahájení trestního stíhání. Zákonná úprava nepamatuje na tuto situaci v rámci ustanovení § 159a odst. 3 a 4, příp. § 159b a násl. TŘ, které zakotvujících prvky oportunity v rámci zahájení trestního stíhání. **Orgány činné v trestním řízení tak podle mého názoru nebudou mít jinou možnost, než zahájit trestní stíhání pro zdrojovou trestnou činnost, ze které je pachatel podezřelý.**

Vzhledem k výši důkazního standardu v řízení o zabránění části majetku budou muset orgány činné v trestním řízení zpravidla disponovat s takovými důkazy, se kterými bude možné zároveň ve vztahu k zdrojové trestné činnosti nejen zahájit trestní stíhání, ale také podat obžalobu. Jelikož ani ustanovení § 172 TŘ, které zakotvuje prvky oportunity ve vztahu k zastavení trestního stíhání, nepamatuje na zabránění části majetku, jsem toho názoru, že **ani v této fázi trestního řízení nebude mít státní zástupce zpravidla jinou možnost, než podat obžalobu pro zdrojovou trestnou činnost.**

Pokud následně v hlavním líčení nebude zdrojová trestná činnost prokázána bez důvodných pochybností a pachatel bude ve vztahu k této činnosti zproštěn obžaloby, mělo by být stále možné výnosy z této činnosti odčerpat zabráněním části majetku. Jelikož se v rámci rozhodování o zabránění části majetku uplatní nižší důkazní standard, důkazní situace, která nebude stačit k odsouzení, stále může stačit k uložení zabránění části majetku.

Pokračování předchozího příkladu: Orgány prověří původ částek ve výši 100 000 Kč. Pokud mají důvodné podezření, že se jednalo také o úplatky, zahájí ve vztahu k tomuto jednání trestní stíhání. Pokud se v rámci trestního stíhání důvodné podezření nerozptýlí, měl by státní zástupce podat ve vztahu k tomuto jednání rovněž obžalobu.

Pokud je v hlavním líčení prokázáno bez důvodných pochybností, že částka 300 000 Kč i částky ve výši 100 000 Kč byly úplatky, soud pachatele odsoudí za přijetí úplatku a odčerpá všechny částky propadnutím věci podle § 70 TZ.

²⁴⁷ MULÁK, Jiří. *K otázce zásady procesní legality a oportunity v trestním řízení*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/k-otazce-zasady-procesni-legality-oportunity-v-trestnim-rizeni>. [cit. 2023-12-15].

²⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3. s. 158.

Pokud není v hlavním líčení prokázáno bez důvodných pochybností, že částky ve výši 100 000 Kč byly úplatky, nemůže být pachatel za toto jednání odsouzen. Soud pachatele odsoudí pouze za přijetí úplatku 300 000 Kč a tuto částku odčerpá podle § 70 TZ. Současně ale soud stále může uložit také zabránění části majetku podle § 102a TZ ve vztahu k částkám ve výši 100 000 Kč, pokud má na základě důkazů za to, že pochází z trestné činnosti.

Vzhledem k absenci prvků opportunity a výšce důkazního standardu v řízení o zabránění části majetku tak orgány činné v trestním řízení ve vztahu k první podobě zabránění části majetku zpravidla nejprve budou muset usilovat o odsouzení pachatele za zdrojovou trestnou činnost zahájením trestního stíhání a podáním obžaloby.

První podoba zabránění části majetku (zabránění konkrétních věcí) tak bude ukládána téměř výhradně v situacích, kdy soud v hlavním líčení pachatele ve vztahu k některým skutkům odsoudí (musí se jednat o *spouštěcí trestný čin*) a ve vztahu k některým zprostití, přičemž ale bude považovat tyto skutky za dostatečně prokázané na to, aby bylo možné uložit zabránění části majetku.

3.9.4. Zabránění části majetku pouze na základě hrubého nepoměru

Druhá podoba zabránění části majetku (zabránění hrubého nepoměru) je založena na nesouladu fakticky nabytého majetku pachatele a jeho legitimních příjmů, aniž by musel být jakýkoliv konkrétní příjem spojován s trestnou činností. Vazba mezi zabráněním části majetku a konkrétní trestnou činností je tak u druhé podoby výrazně volnější než u podoby první. Proto také u druhé podoby zabránění části majetku nevzniká výše popsáný problém se zahájením trestního stíhání a podáním obžaloby.

Jak jsem již dovedl výše, část ustanovení § 102a odst. 1 TZ, jež se věnuje zabránění hrubého nepoměru, není možné vykládat jako zákonnou domněnku. Jedná se pouze o jeden prvek demonstrativního výčtu skutečností, které mohou vést soud k závěru o kriminálním původu části majetku.²⁴⁹

Skutečnost, že mezi faktickými a legitimními příjmy pachatele panuje hrubý nepoměr, musí prokázat orgány činné v trestním řízení. Z hlediska důkazního břemene se oproti první podobě nic nemění. Klíčovou součástí a předpokladem uložení druhé podoby zabránění části majetku tak vždy bude sestavení podrobného majetkového profilu pachatele.²⁵⁰

²⁴⁹ Viz bod 3.2.2. a Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb.

²⁵⁰ Způsob, jakým může být majetkový profil pachatele ve vztahu k zabránění části majetku sestaven a hrubý nepoměr určen, popisuje například ČÁP, Jan; DVOŘÁK, Vratislav a BLAŠKOVÁ, Martina. *Zabránění části majetku – kriminalisticko-taktický pohled*. Online. In: BLATNICKÝ, Jaroslav a KRÁSNÁ, Patricia (ed.). *Aktuálně otázky Teorie a praxe vyšetřování. Zborník vedeckých prác*. 2022, s. 51-63. ISBN 978-80-8054-981-7. Dostupné z: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2023-01/Zbornik%C3%ADk%202022_1.pdf. [cit. 2023-12-15].

Nabízí se ale otázka, zda je možné uložit druhou podobu zabránění části majetku pouze na základě hrubého nepoměru, nebo musí být vždy prokázány i další podezřelé skutečnosti.

V této otázce se přikláním k názoru Náhlovské, že **soud nemůže uložit zabránění části majetku pouze na základě hrubého nepoměru.**²⁵¹ Jelikož se nejedná o zákonnou domněnku, existence hrubého nepoměru je pouze jednou ze skutečností, kterou soud musí v rámci volného hodnocení důkazů posoudit. **K existenci hrubého nepoměru by tak měly vždy přistoupit i další skutečnosti, které odůvodní závěr, že tento nepoměr pochází právě z trestné činnosti.**²⁵² Takové skutečnosti je možné rozdělit do dvou skupiny.

První skupinou jsou **skutečnosti spojené přímo se spouštěcím trestným činem**, za který je pachatel odsouzen. Zabránění části majetku tak může být založeno na hrubém nepoměru v příjmech ve spojení například se způsobem, jakým byl čin proveden; nástroji a postupy, které byly při spáchání použity; a dalšími znaky, které prokazují zkušenosti pachatele s trestnou činností.

Příklad: Úředník Adam přijal úplatek ve výši 300 000 Kč od Evy. Přijetí úplatku bylo prokázáno bez důvodných pochybností. Orgány činné v trestním řízení také zjistily, že Adamovi faktické příjmy převyšují pětinasobně jeho legitimní příjmy. Zároveň orgány při objasňování přijetí úplatku zjistily, že Adam výslovně instruoval Evu, jak pomocí několika účtů vedených na bílé koně převést úplatek, aby bylo náročnější ho vysledovat. Jelikož si Adam o úplatek sám řekl, k přijetí úplatku měl připravený sofistikovaný systém k jeho zastření a jeho příjmy byly v hrubém nepoměru, soud uložil zabránění části majetku.

Druhou skupinou jsou **skutečnosti, které nejsou spojené přímo s spouštěcím trestným činem**, za který je pachatel odsouzen. Některé takové skutečnosti uvádí v komentáři Púry: „... pachatel opakovaně páchá ziskově orientovanou trestnou činností, že má styky s jinými osobami páchajícími takovou trestnou činností, že se účastní trestné činnosti v organizované skupině zaměřené na zisk, že prováděl převody peněžních prostředků zásadně v hotovosti atd. U právnické osoby pak může mít význam i to, že zkreslovala své účetnictví či jiné doklady týkající se finančních toků nebo majetkových dispozic apod.“²⁵³

V komentářích a člancích je také často skloňovanou **otázkou výše hrubého nepoměru**. Jak jsem popsal výše, vláda se rozhodla *nepoměr* nekonkretizovat.²⁵⁴ V rámci legislativního procesu pak došlo k přidání přídatného jména *hrubý*.²⁵⁵ V bodě 22 nálezu Ústavního soudu ze

²⁵¹ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. op. cit.

²⁵² Tamtéž.

²⁵³ PÚRY, František. § 26a [Zabránění části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Op. cit. S. 537–538.

²⁵⁴ Viz bod 3.1.2.2.

²⁵⁵ Změny vládního návrhu v průběhu legislativního procesu popisují v části 3.1.3.

dne 28. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 1026/21, k hrubému nepoměru Ústavní soud uvedl, že „i když zákon výši nepoměru mezi hodnotou nabytého majetku a legálními příjmy nespécifikuje a ponechává bližší vymezení na judikatuře, v souladu se zásadou přiměřenosti nepostačí k uložení tohoto ochranného opatření jakýkoli nepoměr. Musí jít o nepoměr výrazný („hrubý“), ospravedlňující citelný zásah do majetkové sféry dotčené osoby.“²⁵⁶ Pojem hrubý nepoměr pak poněkud více prakticky vymezují Šámal se Škvainem tak, že „hrubý nepoměr bude zpravidla zřejmý na ‚první pohled‘ a v podstatě vylučuje, aby pachatel tento majetek nabyl zákonným způsobem“.²⁵⁷

Je tedy možné uzavřít, že **hrubý nepoměr by neměl spočívat v sebemenší odchylce mezi faktickými a legitimními příjmy**²⁵⁸ a že by se mělo vždy jednat o nepoměr, který bude zřejmý, tedy očividný, při pohledu na faktické příjmy osoby a jeho pravidelnou výdělečnou činnost. Zároveň se domnívám, že výši hrubého nepoměru není možné určit paušálně. Soudy by měly výši hrubého nepoměru určovat vždy s přihlédnutím ke skutečnostem svědčícím o páčání další trestné činnosti, přičemž by mělo platit, že **čím více skutečností svědčí o další trestné činnosti pachatele, tím méně hrubý nepoměr postačí k uložení zabránění části majetku.**

3.9.5. Hranice pěti let v zabránění hrubého nepoměru

Ustanovení § 102a odst. 1 TZ obsahuje ve vztahu k druhé podobě zabránění části majetku ještě jeden znak, který je nezbytné krátce rozebrat. Podle odst. 1 je období posuzování hrubého nepoměru mezi faktickými a legitimními příjmy omezeno na období pěti let před spácháním *spouštěcího trestného činu*.

Považuji za správný krok, že druhá podoba zabránění části majetku je tímto způsobem časově limitována. Plně se ztotožňuji s odůvodněním této limitace v důvodové zprávě k zákonu č. 55/2017 Sb.: „*Takové období je v úzké časové souvislosti se spáchaným trestným činem, zohledňuje dobu uchovávání potřebných informací jinými orgány a osobami a není nepřiměřeně zatěžující vůči dotčené osobě, pokud jde o uchovávání dokladů o původu majetku.*“²⁵⁹

Je však nutné zdůraznit, že se časová limitace vztahuje pouze na posuzování hrubého nepoměru, nikoliv k *jiným skutečnostem* podle odst. 1. Limitace se tak uplatní pouze u druhé podoby zabránění části majetku (zabránění hrubého nepoměru). První podobou zabránění části majetku (zabráněním konkrétních věcí) tak mohou být postiženy i podezřelé věci, které pachatel získal více jak 5 let před spácháním *spouštěcího trestného činu*.

²⁵⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 1026/21.

²⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAIN, Petr. § 102a [Zabránění části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. Op. cit. Marg. č. 6.

²⁵⁸ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. Op. cit.

²⁵⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb.

Púry v komentáři k § 26a ZTOPO zastává opačný názor a vztahuje časovou limitaci pěti let také k *jiným skutečnostem* podle odst. 1.²⁶⁰ Takový závěr ale podle mého názoru nemá žádnou oporu v textu zákona. Časová limitace se jasně vztahuje pouze k posuzování hrubého nepoměru.

Posuzování hrubého nepoměru je zároveň omezeno přechodným ustanovením čl. 2 zákona č. 55/2017 Sb., kterým bylo do trestního zákoníku vloženo ochranné opatření zabránění části majetku. Článek 2 dále omezuje posuzování hrubého nepoměru pouze na příjmy nabyté ode dne účinnosti tohoto zákona, tedy od 18. 3. 2017. Také v tomto případě se časová limitace vztahuje pouze na posuzování hrubého nepoměru, tedy pouze na druhou podobu zabránění části majetku.

3.10. Rozhodnutí o zabránění části majetku

Rozhodnutí o zabránění části majetku může mít formu rozsudku, zejména pokud o něm soud rozhoduje v hlavním líčení, nebo usnesení, a to zejména v případech vyhrazení rozhodnutí do veřejného zasedání nebo dodatečného rozhodnutí ve veřejném zasedání. Zabránění části majetku však nikdy nemůže být uloženo trestním příkazem vzhledem k § 314e odst. 1 (*a contrario*) a odst. 7 písm. b) TR.

Obsah rozsudku, příp. usnesení, o zabránění části majetku musí splňovat všechny obecné náležitosti.²⁶¹ Z hlediska výroku může být zabránění části majetku uloženo těmito způsoby:

1. Zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 TZ – zabránění části majetku pachatele;
2. Zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 ve spojení s odst. 2 TZ – zabránění části majetku třetích osob;
3. Zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 ve spojení s odst. 4 TZ – zabránění náhradní hodnoty pachateli nebo
4. Zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 ve spojení s odst. 2 a odst. 4 TZ – zabránění náhradní hodnoty třetí osobě.

Pokud se jedná o první podobu zabránění části majetku, musí být ve výroku vždy podle § 102a odst. 3 věty první TZ určeny všechny **konkrétní věci, u kterých je prokázáno, že pocházejí z trestné činnosti**. Rovněž v případě zabránění části majetku třetích osob podle odst. 2 musí být ve výroku rozhodnutí určeny **konkrétní věci**.

²⁶⁰ PÚRY, František. § 26a [Zabránění části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Op. cit. S. 538.

²⁶¹ Obecné náležitosti rozsudku viz FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. Op. cit. S. 435–7; Obecné náležitosti usnesení viz tamtéž s. 449–450.

Naopak v případě zabrání náhradních hodnot podle odst. 4 postačí ve výroku určit **jakékoliv věci**, které náležejí pachateli nebo třetí osobě a v součtu svojí hodnotou nepřevyšují celkovou hodnotu věcí, jež nemohly být zabráný podle odst. 1 nebo 2.

Jakékoliv věci náležející pachateli se může týkat také druhá podoba zabrání části majetku. U této podoby zabrání části majetku může soud ve výroku určit jakékoliv věci, které náležejí pachateli a jejichž hodnota v součtu nepřevyšuje zjištěný hrubý nepoměr.

Druhá podoba zabrání části majetku se blíže podobá propadnutí majetku podle § 66 TZ. Pokud je propadnutím majetku podle § 66 TZ postihována jenom část majetku, nemusí soud ve výroku určovat konkrétní věci, které část majetku představují, ale postačí, když rozsah propadlého majetku vymezí poměrným dílem (např. dvě sedminy). Určení konkrétních věcí, které budou postiženy, je pak ponecháno až na vykonávací řízení.²⁶² Jsem přesvědčen, že ačkoliv § 102 odst. 3 věta druhá TZ v případě zabrání hrubého nepoměru hovoří o určení jakýchkoliv věcí, a nikoliv části majetku, **je možné ve výroku o druhé podobě zabrání části majetku stejně jako v případě propadnutí majetku určit pouze výši hrubého nepoměru a určení konkrétních věcí ponechat na vykonávací řízení.** Pro tento závěr svědčí i úprava výkonu zabrání části majetku, kterou rozeberu vzápětí.

3.11. Opravné prostředky proti zabrání části majetku

Proti rozhodnutí o zabrání části majetku je následně možné do právní moci rozhodnutí podat odvolání ve smyslu § 245 a násl. TŘ, pokud bylo rozhodnuto rozsudkem, nebo stížnost ve smyslu § 141 a násl. TŘ, pokud bylo rozhodnuto usnesením. V rámci řádných a mimořádných prostředků proti rozhodnutí o zabrání části majetku nedochází k žádným zásadním odchylkám oproti ostatním trestním sankcím. Proto pouze odkazuji na komentáře.

3.12. Účinky rozhodnutí o zabrání části majetku

Podle § 104 odst. 2 TZ se při uložení zabrání části majetku užije přiměřeně § 70 odst. 5 TZ, podle kterého *„Před právní mocí rozhodnutí platí zákaz zcizení propadlé věci, který zahrnuje i zákaz jiných dispozic směřujících ke zmaření trestu propadnutí věci.“*

Platí tedy, že rozhodnutí o zabrání části majetku působí právní účinky již před nabytím právní moci. Od vydání rozhodnutí platí zákaz jakéhokoliv nakládání s věcmi, kterých se zabrání části majetku týká, jenž by mohlo zmařit jejich zabrání.

Pokud osoba, které bylo uloženo zabrání části majetku, zcizením nebo jinou dispozicí s věcí zmaří výkon zabrání části majetku, může státní zástupce podat soudu dodatečný návrh na uložení **zabrání náhradní hodnoty podle § 102 TZ**. Zabrání je možné uložit ve vztahu

²⁶² PÚRY, František. § 66 [Propadnutí majetku]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. Op. cit. Marg. č. 5.

k jakýmkoliv věcem, které náležejí dané osobě a jejichž celková hodnota nepřesahuje celkovou hodnotu věcí, u nichž bylo zabrání části majetku zmařeno. Jedná se však pouze o případy, kdy **ke zmaření dojde až po vydání rozhodnutí o zabrání části majetku. Pokud ke zmaření dojde před vydáním rozhodnutí, mělo by být uloženo zabrání části majetku podle § 102a odst. 2 nebo odst. 4 TZ.**

Maření rozhodnutí o zabrání části majetku by však mělo být vždy předcházeno včasným zajištěním tohoto majetku, ke kterému by mělo dojít nejpozději v rámci nepravomocného rozhodnutí o uložení zabrání části majetku.

Zde je dobré upozornit, že zmařením nebo podstatným ztížením výkonu rozhodnutí o zabrání části majetku se osoba dopouští přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 odst. 3 písm. a) TZ.²⁶³ Zároveň je jednání v rozporu se zákonným zákazem absolutně neplatné ve smyslu § 588 odst. 1 OZ.

Podle § 104 odst. 1 TZ věci postižené zabráním části majetku připadají státu, přičemž zástavní práva k nim nezanikají.

3.13. Výkon rozhodnutí o zabrání části majetku

Podle § 358a TŘ se „*na výkon zabrání části majetku [...] přiměřeně použijí § 345 a 346*“ TŘ, které upravují výkon trestu propadnutí majetku. Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb. tuto úpravu zdůvodňuje tím, že výkon bude probíhat podobně. Tento závěr je však v rozporu s ustanovením § 102a odst. 3 TZ. Jelikož v rozhodnutí o zabrání části majetku mají být podle odst. 3 určeny konkrétní věci podléhající zabrání, je naopak výkon zabrání části majetku podobný výkonu trestu propadnutí věci nebo výkonu propadnutí náhradní hodnoty podle § 349b TŘ nebo výkonu zabrání věci nebo zabrání náhradní hodnoty, na který se podle § 358 TŘ přiměřeně užije § 349b TŘ.

Výkon zabrání části majetku je podobný výkonu propadnutí majetku pouze v případě druhé podoby zabrání části majetku (zabrání hrubého nepoměru) a to za předpokladu, že je v rozhodnutí o zabrání části majetku vymezen hrubý nepoměr pouze poměrným dílem (např. dvě sedminy), a nikoliv skrze konkrétní věci. Jak jsem již uvedl výše, zda soud může tímto způsobem vymezit část majetku v rozhodnutí o zabrání části majetku není z právní úpravy zcela zřejmé. Jelikož ale úprava výkonu zabrání části majetku odkazuje na výkon propadnutí majetku, jsem toho názoru, že by mělo být možné v rozhodnutí o druhé podobě zabrání části majetku

²⁶³ PÚRY, František. § 70 [Propadnutí věci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. Op. cit. Marg. č. 8.

pouze vymezit část majetku poměrným dílem a určení konkrétních věcí ponechat až na vykonávací řízení. Na tuto věc má ale například Púry odlišný názor.²⁶⁴

Postup soudu bude v případě § 345 i § 349b TŘ obdobný. Poté, co se stane rozsudek nebo usnesení vykonatelným, zašle předseda senátu soudu, který rozhodl o věci v prvním stupni (viz § 315 odst. 3 TŘ) opis rozhodnutí bez odůvodnění, tzv. *rozsudečný výrok*, opatřený „*doložkou právní moci a vykonatelnosti organizační složce státu, které podle [...] zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích [...] přísluší hospodaření s majetkem státu*“.²⁶⁵ Organizační složkou bude podle § 10 odst. 2 tohoto zákona zpravidla Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, a to až na případy upravené v odst. 1 tohoto zákona, kdy budou příslušné speciální organizační složky státu.

Pokud byla v předchozím řízení již část majetku zajištěna, zašle předseda senátu opis rozsudečného výroku také organizační složce státu, která má zajištěný majetek ve své správě.²⁶⁶

3.14. Uspokojení nároků poškozených

Česká právní úprava neumožňuje soudci určit, jakým způsobem bude s částí majetku, kterou zabrání postihuje, naloženo. Podle § 104 odst. 1 TZ věci postižené zabráním části majetku připadají státu. Zákon č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí uložených v trestním řízení a o změně některých zákonů, jakým způsobem následně stát se zabraným majetkem nakládá.

Pokud jsou zabráním části majetku po účinnosti tohoto zákona (1. 1. 2018) postiženy peněžní prostředky, zašle je příslušná organizační složka státu (viz výše) podle § 5 neprodleně na zvláštní účet státu zřízený Ministerstvem spravedlnosti podle § 3. Pokud jsou postiženy jiné věci, nejprve je příslušná organizační složka podle § 6 zpeněží postupem upraveným v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, a poté zašle získané peněžní prostředky na zvláštní účet.

Ze zvláštního účtu pak mohou být hrazeny majetkové nároky poškozených osob, které splňují podmínky v § 2 odst. 4 a podaly ministerstvu žádost o uspokojení majetkového nároku podle § 8.²⁶⁷

²⁶⁴ PÚRY, František. § 26a [Zabraní části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. Op. cit. S. 539.

²⁶⁵ ŠKVAJN, Petr. § 345 [Opatření k výkonu]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. op. cit. bod 3.

²⁶⁶ Tamtéž. marg. č. 3.

²⁶⁷ PÚRY, František. § 26a [Zabraní části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. op. cit. s. 540–541.

Závěr

Cílem této práce bylo prozkoumat metodu *rozšířené konfiskace*. V první části práce jsem se věnoval konfiskační teorii, které doposud nebylo v českém právním prostředí věnováno mnoho pozornosti a ani na mezinárodní úrovni nenajdeme ustálené systémy a definice.²⁶⁸

Nejprve jsem představil proces odčerpávání výnosů z trestné činnosti a jeho jednotlivé kroky, přičemž jsem upozornil, že je vždy nezbytné jednotlivé kroky vnímat v jejich vzájemných souvislostech a celý proces vnímat jako jeden celek. Jedním z těchto kroků je i samotná konfiskace, tedy konečné odnětí majetku na základě rozhodnutí příslušného orgánu veřejné moci.

Následně jsem zaostřil objektiv právě na krok konfiskace. Na základě analýzy a syntézy děl zahraničních odborníků a institucí²⁶⁹ jsem v tomto oddíle nabídl ucelený systém konfiskačních metod, který spočívá v rozlišení pěti teoretických metod (*konfiskace založená na odsouzení, konfiskace založená na překážce odsouzení, konfiskace podezřelého majetku, konfiskace neobjasněného majetku* a *rozšířená konfiskace*) a dvou modifikací (*konfiskace náhradní hodnoty* a *konfiskace majetku třetích osob*).

Soustředil jsem se zejména na vymezení *rozšířené konfiskace* a jejího vztahu k ostatním metodám. Popsal jsem jednotlivé stavební kameny *rozšířené konfiskace* a poté z nich složil její definici: *konfiskace pachatelem drženého majetku, který pochází s určitou mírou pravděpodobnosti z trestné činnosti, ze které je pachatel podezřelý na základě trestného činu, za který byl pachatel odsouzen, přičemž o konfiskaci je rozhodován v řízení, které je závislé na trestním řízení, ale má odlišnou povahu*. Mezi definiční znaky tak patří zejména snížený důkazní standard a odlišná povaha řízení o konfiskaci a trestního řízení. Bez naplnění těchto znaků dojde k vyprázdňení metody *rozšířené konfiskace*.

Z hlediska postavení *rozšířené konfiskace* v systému metod jsem dospěl k závěru o výrazné podobnosti *rozšířené konfiskace* a *konfiskace podezřelého majetku*, které odlišuje jediný znak, a to *předchází odsouzení za trestný čin, které zakládá podezření o páčání další trestné činnosti*. Povaha řízení o těchto metodách je téměř totožná. Jako významný se tento závěr ukázal v navazujícím oddíle, ve kterém jsem demonstroval, jak neúměrně rozdílná je argumentace ESLP v porovnání s podobností těchto dvou metod.

Přesto je možné uzavřít, že podle ESLP *rozšířená konfiskace* ani *konfiskace podezřelého majetku* nepředstavují *per se* porušení EÚLP, za předpokladu, že jsou zachovány zásada

²⁶⁸ BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. op. cit. s. 13.

²⁶⁹ Neil Boister, Johan Boucht, Michele Simonato, CARIN, Komise EU.

spravedlivého procesu podle čl. 6 odst. 1 a proporcionalita zásahu do práva pokojně užívat majetek podle čl. 1 Protokolu č. 1 EÚLP.

Po vymezení metody *rozšířené konfiskace*, jejího vztahu k ostatním metodám, krokům procesu odčerpávání a jejích limitů plynoucích z EÚLP a judikatury ESLP, jsem obrátil svoji pozornost k české právní úpravě.

V nedlouhé druhé části jsem popsal klíčové právní pojmy spojené se zabráním části majetku a zároveň upozornil, jak složité může být určení, zda v rámci trestné činnosti došlo k převodu vlastnických práv, což je klíčová otázka pro správné určení osoby, které jsou věci zajištěny, příp. zabráněny.

Robustní třetí část pak nabízí odpovědi na otázky, které jsem si v úvodu práce položil ve vztahu k českému odrazu *rozšířené konfiskace*, tedy *zabrání části majetku*. Nejprve jsem vzal čtenáře zpět v čas a představil mu genezi ochranného opatření *zabrání části majetku* od jeho předlohy ve směrnici až po současné znění. Za klíčovou považuji část věnovanou transpozici směrnice 2014/42/EU. Vyvracím závěr vlády, že by tato metoda *rozšířené konfiskace* představovala pouze nepatrný zásah do zásad trestního práva.²⁷⁰ Shodně s Šámalem²⁷¹ a Krulcovou²⁷² argumentuji ve prospěch varianty upravit metodu *rozšířené konfiskace* v komplexním zvláštním předpise. Nekoncepční vložení značně nesourodého nástroje do trestního zákoníku je totiž, jak v práci ukazují, jádrem mnoha interpretačních a aplikačních úskalí.

Po představení cesty k současné právní úpravě jsem se pustil do její analýzy. Rozebral jsem jednotlivé podmínky uložení *zabrání části majetku* podle § 102a odst. 1 TZ, a následně také odst. 2, který představuje *konfiskaci majetku třetích osob*, a odst. 4, které představuje *konfiskaci náhradní hodnoty*. V tomto oddíle poukazují zejména na nešťastné a těžko uchopitelné znění ustanovení § 102a odst. 1 TZ.

Za zcela zásadní považuji v rámci zkoumání podstaty a podmínek uložení současné úpravy *zabrání části majetku* závěr o dvojí podobě *zabrání části majetku*. Ustanovení § 102a odst. 1 TZ totiž v sobě ukrývá dvě odlišné podoby *zabrání části majetku*. První podoba (*zabrání konkrétních věcí*) spočívá v zabránění věcí, u kterých je prokázáno, že pochází z trestné činnosti. Naopak druhá podoba (*zabrání hrubého nepoměru*) spočívá v zabránění jakýchkoliv věcí, jejichž hodnota odpovídá hrubému nepoměru mezi fakticky a legitimně nabytým majetkem pachatele.

²⁷⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 55/2017 Sb.

²⁷¹ ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, LEGISLATIVNÍ RADA VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, PRACOVNÍ KOMISE PRO TRESTNÍ PRÁVO. *Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění trestní zákoník a další související zákony: Čj. OVA: 1524/15*. op. cit.

²⁷² KRULCOVÁ, Aneta. *Rozšířená konfiskace ve smyslu § 102a TrZ*. op. cit.

Napříč dalšími oddíly se pak k tomuto dělení vracím a ukazuji, jak jsou tyto dvě podoby odlišné z hlediska zajišťování, dokazování nebo rozhodnutí o *zabrání části majetku* a jeho výkonu.

Od statické části jsem následně přešel do části dynamické, tedy ke klíčovým krokům procesu od zajištění až po výkon *zabrání části majetku*. Nejprve jsem rozebral vztah mezi zajištěním a finálním zabráním části majetku. Poté jsme se pokusil nabídnou řešení aplikačního úskalí při souběhu více zajišťovacích nástrojů. Poté jsem se již věnoval řízení o samotném *zabrání části majetku*, zejména pak dokazování.

V tomto oddíle jsem se také pokusil odpovědět na palčivou otázkou, jak v rámci *první podoby zabrání části majetku* postupovat v souladu se zásadou legality. Dospěl jsem k závěru, že v případě podezření, že určité věci pochází z další trestné činnosti, by mělo být ve vztahu k této trestné činnosti zpravidla nejprve zahájeno trestní stíhání, případně podána i obžaloba, jelikož trestní řád neupravuje ve vztahu k *zabrání části majetku* žádné prvky oportunity. V rámci *druhé podoby zabrání*, které se tento problém netýká, bylo zase nezbytné vyřešit, jak vykládat pojem *hrubý nepoměr* a zda pro uložení *druhé podoby zabrání části majetku* postačí pouhé zjištění *hrubého nepoměru*. Shodně s Náhlovskou²⁷³ jsem přesvědčen, že jelikož část ustanovení, které je spojené s hrubým nepoměrem, není zákonnou domněnkou, nemělo by stačit prokázání hrubého nepoměru k uložení *zabrání části majetku*. Zároveň docházím k závěru, že by výše hrubého nepoměru měla být posuzována v každém případě individuálně a požadovaná výše hrubého nepoměru by měla souviset s množstvím důkazů svědčících o další trestné činnosti pachatele.

V závěru práce jsem rozebral, jakou podobu může mít rozhodnutí o *zabrání částí majetku* a jakým způsobem probíhá jeho výkon. V posledním oddíle jsem krátce představil, jak se mohou poškozené osoby domoci uspokojení svého nároku z majetku, který stát *zabráním části majetku* odčerpal.

Třetí část práce tak odpověděla na zbývající otázky, které jsem si v úvodu práce položil. Popsal jsem způsob, jakým se otiskla *rozšířená konfiskace* do českého právního řádu a jak je tento *otisk* rozštěpený do dvou podob. Následně jsem čtenáře provedl podmínkami a procesem ukládání *zabrání části majetku* a rozebral klíčová aplikační a interpretační úskalí.

Obecně je možné uzavřít, že většinu úskalí, kterými jsem se v práci zabýval, je možné vyřešit výkladem, který bude dostatečně reflektovat jak základní zásady trestního řízení, tak podstatu *rozšířené konfiskace*. Takový výklad jsem u každého úskalí nabídl.

Přesto jsem také upozornil na několik konkrétních legislativních změn, o kterých by bylo možné uvažovat. První drobnou změnou v rozsahu jednoho ustanovení by mohlo být umožnění *zabrání části majetku třetích osob* podle § 102a odst. 2 TZ nejen v případech, kdy na třetí osobu

²⁷³ NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabrání části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. op. cit.

pachatel část majetku *převeďte*, ale rovněž v případech, kdy třetí osoba část majetku *jinak nabude*, obdobně jako u zabránění věci podle § 101 odst. 2 písm. e) TZ.²⁷⁴ Druhou drobnou změnou by mohlo být explicitní umožnění pouhého procentuálního určení zabrané část majetku v rozhodnutí o *druhé podobě zabránění části majetku* a ponechání určení konkrétních věcí na vykonávací řízení, obdobně jako u trestu propadnutí majetku podle § 66 TZ.²⁷⁵ Změnou středního rozsahu by pak mohlo být posílení zásady oportunity v trestním řízení ve vztahu k *první podobě zabránění části majetku*.²⁷⁶

Jak jsem již několikrát zmínil, jsem přesvědčen, že vláda měla při transpozici směrnice 2014/42/EU zvolit variantu úpravy *zabránění části majetku* v samostatném zvláštním zákoně. V současném momentě nepovažuji znovuotevření této debaty za nezbytné. Avšak jsem toho názoru, že pokud bude návrh směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku schválen v současném znění a členským státům bude uloženo transponovat metodu *konfiskace podezřelého majetku*, nastane čas znovuotevřít debatu o přijetí samostatného zvláštního zákona, který by upravil jednotlivé *moderní* konfiskační metody, řízení o nich a jejich vztah k trestnímu řízení a jeho zásadám.

Předmětem této práce byla *rozšířená konfiskace*. Doufám, že se mi podařilo všem čtenářům srozumitelně a detailně představit tuto metodu jak v rovině teoretické, tak její odraz v českém právním řádu.

²⁷⁴ Viz kapitola 3.3.

²⁷⁵ Viz kapitola 3.10. a 3.13.

²⁷⁶ Viz bod 3.9.3.

Seznam použitých zkratek

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

ZTOPO – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

OZ – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

OZ 1964 – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

AML zákon – zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Zákon č. 55/2017 Sb. – Zákon č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

EU – Evropská unie

Směrnice 2014/42/EU – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii

Návrh směrnice o vymáhání a konfiskaci majetku – Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady COM/2022/245 zde dne 25. května 2022 o vymáhání a konfiskaci majetku

EÚLP – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, viz Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

CARIN – Camden Asset Recovery Inter-Agency Network

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

1.1. Česká literatura

BALARIN, Jan. *Míra důkazu a důkazní břemeno v kontextu hodnocení důkazů v soudní praxi*. Online. Bulletin advokacie. 2019, roč. 2019, č. 1, s. 25-33. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-14].

BLAŽEK, Jiří. *Zabrání věci a zabránění části majetku v platné právní úpravě*. Online, diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/186424>. [cit. 2023-12-15].

BOBEK, Michal. *Výzkum v právu: reklama na Nike anebo kvantová fyzika?* Online. JURISPRUDENCE. 2016, roč. 2016, č. 6, s. 3-10. ISSN 1802-3843. Dostupné z: <https://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/vydani/6-2016>. [cit. 2023-12-12].

ČÁP, Jan; DVOŘÁK, Vratislav a BLAŠKOVÁ, Martina. *Zabrání části majetku – kriminalisticko-taktický pohled*. Online. In: BLATNICKÝ, Jaroslav a KRÁSNÁ, Patrícia (ed.). *Aktuálne otázky teórie a praxe vyšetrovania. Zborník vedeckých prác*. 2022, s. 51-63. ISBN 978-80-8054-981-7. Dostupné z: https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2023-01/Zborn%C3%ADk%202022_1.pdf. [cit. 2023-12-15].

DUPÁK, Jan. *Míra důkazu v civilním řízení soudním*. Online, diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2017. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/balrt/>. [cit. 2023-12-15].

DVOŘÁK, Vratislav; ŠUGÁR, Ján; MÁLEK, Pavel; HORÁČEK, Petr. *Výnosy z trestné činnosti*. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-67-8.

DVOŘÁK, Vratislav. *Výnosy z trestné činnosti, jejich odhalování, identifikace a možnosti jejich odčerpání: sborník studií*. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-66-1.

ELBERT, Tomáš. *Odčerpávání nelegálního majetku v rámci civilního řízení*. Online, rigorózní práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/wrjw2/>. [cit. 2023-12-15].

FENYK, Jaroslav; CÍSAŘOVÁ, Dagmar a GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.

GAZDA, Viktor. *Míra důkazu a úloha pravděpodobnosti v důkazním právu*. Online. Právní rozhledy. 2019, roč. 27, č. 3, s. 77-83. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

JANOUSEK, Michal. *K pochybnosti o povaze neplatnosti pro rozpor se zákonem a o následcích, které působí trestný čin v občanském právu*. Online. Právní rozhledy. 2016, roč. 24, č. 6, s. 214-218. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část. Zvláštní část*. 8. aktualizované a doplněné vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 9. vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-637-8.

KANDOVÁ, Katarína. *Pojem pravdy (nejen) v trestním řízení a některé související instituty*. Online. Právník. 2017, roč. 56, č. 10, s. 842-857. ISSN 0231-6625. Dostupné z: https://www.ilaw.cas.cz/upload/web/files/pravnik/issues/2017/10/2.Kandová_10_2017.pdf. [cit. 2023-12-15].

KRULCOVÁ, Aneta. *Aktuální otázky legalizace výnosů z trestné činnosti*. Online, rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/183889>. [cit. 2023-12-12].

KRULCOVÁ, Aneta. *Rozšířená konfiskace ve smyslu § 102a TrZ*. Online. Trestněprávní revue. 2022, roč. 21, č. 4, s. 218-228. ISSN 1213-5313. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembsgjpxi4s7grpxgxzsge4a&groupIndex=2&rowIndex=0>. [cit. 2023-12-12].

KUČERA, Milan. *Vlastnické právo k výnosu z trestné činnosti*. Online. Bulletin advokacie. 2018, roč. 2018, č. 3, s. 37-39. ISSN 1210-6348. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/vlastnicke-pravo-k-vynosu-z-trestne-cinnosti?browser=full>. [cit. 2023-12-12].

LAVICKÝ, Petr. *Důkazní břemeno v civilním řízení soudním*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-203-5.

MELZER, Filip a TĚGL, Petr a kolektiv. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek III. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-003-1.

MULÁK, Jiří. *K otázce zásady procesní legality a oportunity v trestním řízení*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/k-otazce-zasady-procesni-legality-oportunity-v-trestnim-rizeni>. [cit. 2023-12-15].

NAVRÁTIL, Vít. *Nástroj trestné činnosti a výnos z trestné činnosti v kontextu trestního práva hmotného a procesního*. Online, diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta., 2021. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/sa6v7/>. [cit. 2023-12-15].

NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Ochranné opatření zabránění části majetku jako nástroj kontroly kriminality*. Online. Právní rozhledy. 2019, roč. 27, č. 3, s. 99-105. ISSN 1210-6410. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

NÁHLOVSKÁ, Lenka. *Snížený důkazní standard při ukládání ochranného opatření zabránění části majetku*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha, 2018, s. 424-440. ISBN 978-80-7502-287-5.

PELC, Vladimír. *Důkazní břemeno v trestním řízení*. In: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 115-127. ISBN 978-80-7502-287-5.

PELC, Vladimír. *Trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti*. Online, disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2016. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/82423>. [cit. 2023-12-15].

PETERKA, Bohumil. *Transpozice směrnice o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii*. Online. In: PROVAZNÍK, Jan; ČEP, David; KANDOVÁ, Katarína a VALDHANS, Jiří (ed.). *Dny práva 2018. Zajišťovací instituty v trestním řízení*. Brno, 2019, s. 293-302. ISBN 978-80-210-9375-1. Dostupné z: <https://munispace.muni.cz/book?id=1531>. [cit. 2023-12-12].

PETROV, Jan; VÝTISK, Michal a BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

HUBKOVÁ, Pavlína. § 495 [Majetek a jmění].

HUBKOVÁ, Pavlína. § 496 [Věci hmotné a nehmotné]

BERAN, Vladimír. § 580 [Důvody neplatnosti].

PETROV, Jan. § 1109 [Privilegované skutkové podstaty].

PÚRY, František. § 26a [Zabrání části majetku]. Online. In: ŠÁMAL, Pavel; DĚDIČ, Jan; GŘIVNA, Tomáš; PÚRY, František a ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha C. H. Beck, 2018. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. ISSN 978-80-7400-592-3. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

SPÁČIL, Jiří a kol. *Věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-885-6.

SVOBODA, David. *Identifikace skutečného majitele právnických osob a jiných právních uspořádání orgány činnými v trestním řízení a související otázky*. Online, rigorózní práce. Brno:

Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2023. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/npn2g/>. [cit. 2023-12-15].

SVOBODA, Jan. *Zajištění věci v trestním řízení*. Online, rigorózní práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2020. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/121718>. [cit. 2023-12-15].

ŠÁMAL, Pavel; GŘIVNA, Tomáš; BOHUSLAV, Lukáš; NOVOTNÝ, Oto; HERCZEG, Jiří et al. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2013. ISSN 978-80-7400-465-0. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

ŠÁMAL, Pavel. § 2 [*Základní zásady trestního řízení*].

GŘIVNA, Tomáš. § 142 [*Oprávněné osoby*].

PÚRY, František. § 230 [*Rozhodnutí o ochranném opatření*].

ŠKVAJN, Petr. § 345 [*Opatření k výkonu*].

ŠKVAJN, Petr. § 347 [*Zajištění majetku*].

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*. 3. vydání. Online. Praha: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

PÚRY, František. § 66 [*Propadnutí majetku*].

PÚRY, František. § 70 [*Propadnutí věci*].

ŠÁMAL, Pavel; ŠKVAJN, Petr. § 102a [*Zabrání části majetku*].

ŠÁMAL, Pavel. § 134 [*Věc*].

ŠÁMAL, Pavel. § 135 [*Věc náležející pachateli*].

ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 1. vydání (2. aktualizace). Online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz>. [cit. 2023-12-12].

ŠČERBA, Filip. § 66 [*Propadnutí majetku*].

KALVODOVÁ, Věra. § 101 [*Zabrání věci*].

KALVODOVÁ, Věra. § 102a [*Zabrání části majetku*].

FRYŠTÁK, Marek. § 134 [*Věc*].

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan a FIALA, Josef a kolektiv. *Občanský zákoník: komentář*. Svazek I. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-656-6.

VONDRUŠKA, František; ZÁRUBA, Jan a TREŠLOVÁ, Lenka. *Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky*. Praha: Scientia, 2010. ISBN 978-80-86960-65-4.

1.2. Zahraniční literatura

BOISTER, Neil. *An Introduction to Transnational Criminal Law*. 2nd Edition. Oxford University Press, 2018. ISBN 9780198795995.

BOUCHT, Johan. *Asset confiscation in Europe – past, present, and future challenges*. Online. *Journal of Financial Crime*. 2019, roč. 26, č. 2, s. 526-548. ISSN 1359-0790. Dostupné z: <https://doi.org/10.1108/JFC-04-2018-0043>. [cit. 2023-12-12].

BOUCHT, Johan. *The limits of asset confiscation: on the legitimacy of extended appropriation of criminal proceeds*. Online. Oxford: Hart Publishing, 2017. ISBN 978-1-50990-709-0. Dostupné z: <https://web.s.ebscohost.com/ehost/detail/detail?vid=4&sid=c0db6cb1-caec-4468-9290-fd5309104e67%40redis&bdata=JnNpdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=1510269&db=nlebk>. [cit. 2023-12-15].

FERNANDEZ-BERTIER, Michael a SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights: the quest for a consistent European approach*. Online. In: BERNARDI, Alessandro a ROSSI, Francesco (ed.). *Improving confiscation procedures in the European Union*. Jovene Editore, 2019, s. 3-29. ISBN 978-88-243-2615-5. Dostupné z: <https://dial.uclouvain.be/pr/boreal/en/object/boreal%3A223452>. [cit. 2023-12-12].

KING, Colin. *Civil Forfeiture in Ireland: Two Decades of the Proceeds of Crime Act and the Criminal Assets Bureau Civil*. Online. In: LIGETI, Katalin a SIMONATO, Michele (ed.). *Chasing Criminal Money: Challenges and Perspectives on Assets Recovery in the EU*. Hart, 2017, s. 77-101. ISBN 9781509931293. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/339137131_Civil_Forfeiture_in_Ireland_Two_Decades_of_the_Proceeds_of_Crime_Act_and_the_Criminal_Assets_Bureau_Civil_Forfeiture_in_Ireland

nd_Two_Decades_of_the_Proceeds_of_Crime_Act_and_the_Criminal_Assets_Bureau. [cit. 2023-12-12].

KING, Colin. *EU Developments in Non-Conviction-Based Confiscation*. Online. In: HEFFERNAN, Liz (ed.). *Criminal Law and Justice in the European Union*. Clarus Press, 2022, s. 105-120. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4361086#. [cit. 2023-12-15].

SCHUNKE, Malin Thunberg. *Extended confiscation in criminal law: national, European and International perspectives*. Series Supranational criminal law. Portland (Oregon): Intersentia, 2017. ISBN 978-1-78068-478-9.

SIMONATO, Michele. *Confiscation and fundamental rights across criminal and non-criminal domains*. Online. ERA Forum. Journal of the Academy of European Law. 2017, roč. 18, s. 365–379. Dostupné z: <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s12027-017-0485-0>. [cit. 2023-12-15].

SIMONATO, Michele. *Directive 2014/42/EU and Non-Conviction Based Confiscation: A Step Forward on Asset Recovery?* Online. New Journal of European Criminal Law. 2015, roč. 6, č. 2, s. 213-228. ISSN 2032-2844. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/203228441500600205>. [cit. 2023-12-12].

2. Seznam právních předpisů

2.1. České právní předpisy

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

Zákon č. 218/2003 Sb., odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů

Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 86/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony + Důvodová zpráva

Zákon č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony + Důvodová zpráva

Zákon. č. 59/2017 Sb., o použití peněžních prostředků z majetkových trestních sankcí a o změně některých zákonů.

Zákon č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 130/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

2.2. Právní předpisy EU

Rámcové rozhodnutí Rady 2005/212/SVV ze dne 24. února 2005, o konfiskaci výnosů a majetku z trestné činnosti a nástrojů trestné činnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. dubna 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii

Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady COM/2022/245 ze dne 25. května 2022 o vymáhání a konfiskaci majetku

2.3. Mezinárodní smlouvy

Úmluva Organizace spojených národů proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami (č. 462/1991 Sb.)

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.)

Úmluva o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu (č. 33/1997 Sb.)

Úmluva o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (č. 25/2000 Sb. m. s.)

Trestněprávní úmluva o korupci (č. 70/2002 Sb. m. s.)

Mezinárodní úmluva o potlačování financování terorismu (č. 18/2006 Sb. m. s.)

3. Seznam soudních rozhodnutí

3.1. Rozhodnutí českých soudů

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 1. 2022, sp. zn. II. ÚS 1026/21

Nález Ústavního soudu ze dne 11. 4. 2023, sp. zn. III. ÚS 711/23

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 12. 7. 1971, sp. zn. 6 Tz 21/71 (uveřejněné pod č. 29/1972 Sb. rozh. tr.).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 6. 5. 1975, sp. zn. 6 To 9/75 (uveřejněno pod č. 3/1976 Sb. rozh. tr.).

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 826/2005 (uveřejněno pod č. 36/2008 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 08. 12. 2010, sp. zn. 31 Cdo 3620/2010 (uveřejněno pod č. 70/2011 Sb. rozh. obč.)

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 902/2012 (uveřejněné pod č. 19/2015 Sb. rozh. obč.)

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2015, sp. zn. 5 Tdo 335/2015 (uveřejněno pod č. 11/2016 Sb. rozh. tr.)

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 1. 2018, sp. zn. 4 Afs 203/2017

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2022, sp. zn. 1 To 62/2021

Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 10. 10. 2007, sp. zn. 12 Tmo 46/2007 (uveřejněné pod č. 23/2009 Sb. rozh. tr.)

Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 2. 2022, sp. zn. 1 Nt 2107/2022

3.2. Rozhodnutí zahraničních soudů

Rozsudek ESLP ze dne 8. 6. 1976, ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku, stížnost č. 5100/71 a další

Rozsudek ESLP ze dne 25. srpna 1987, ve věci Lutz proti Německu, stížnost č. 9912/82

Rozsudek ESLP ze dne 15. 4. 1991, ve věci M proti Itálii, stížnost č. 12386/86 a další

Rozsudek ESLP ze dne 9. 2. 1995, ve věci Welch proti Spojenému království, stížnost č. 17440/90

Rozsudek ESLP ze dne 5. 7. 2001, ve věci Phillips proti Spojenému království, stížnost č. 41087/98

Rozsudek ESLP ze dne 27. 6. 2002, ve věci Butler proti Spojenému království, stížnost č. 41661/98

Rozsudek ESLP ze dne 10. 2. 2004, ve věci Webb proti Spojenému království, stížnost č. 56054/00

Rozsudek ESLP ze dne 1. 3. 2007, ve věci Geerings proti Nizozemsku, stížnost č. 30810/03

Rozsudek ESLP ze dne 29. 10. 2013, ve věci Varvara proti Itálii, stížnost č. 17475/09

Rozsudek ESLP ze dne 12. 5. 2015, ve věci Gogitidze a ostatní proti Gruzii, stížnost č. 36862/05

Rozsudek ESLP ze dne 26. 6. 2018, ve věci Telbis a Viziteu proti Rumunsku, stížnost č. 47911/15

Rozsudek ESLP ze dne 8. 10. 2019, ve věci Balsamo proti San Marinu, stížnosti č. 20319/17 a 21414/17

Rozsudek ESLP ze dne 11. 6. 2020, ve věci Markus proti Lotyšsku, stížnost č. 17483/10

Rozsudek ESLP ze dne 13. 7. 2021, ve věci Todorov a ostatní proti Bulharsku, stížnost č. 50705/11 a 6 dalších

4. Seznam dalších zdrojů

CAMDEN ASSET RECOVERY INTER-AGENCY NETWORK (CARIN). *The CARIN Manual*. Online. 5th Edition. 2015. Dostupné také z: https://www.carin.network/files/ugd/d54f05_4ccdfc507cb44d3588354132a68af289.pdf. [cit. 2023-12-12].

COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT *Analysis of non-conviction based confiscation measures in the European Union*. Online. Brusel, 2019. Dostupné z: <https://db.eurocrim.org/db/en/doc/3205.pdf>. [cit. 2023-12-12].

ECONOMIC CRIME AND COOPERATION DIVISION (ECCD), COUNCIL OF EUROPE. *The Use of Non-Conviction Based Seizure and Confiscation*. Online. 2020. Dostupné z: <https://rm.coe.int/the-use-of-non-conviction-based-seizure-and-confiscation-2020/1680a0b9d3>. [cit. 2023-12-12].

Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights: Protection of property. Online. 2022. Dostupné z: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_1_Protocol_1_ENG. [cit. 2023-12-14].

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY, POSLANECKÁ SNĚMOVNA, ÚSTAVNĚ PRÁVNÍ VÝBOR. *USNESENÍ ústavně právního výboru z 67. schůze dne 25. května 2016: č. 232*. Online. 2016. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=126850>. [cit. 2023-12-12].

RADA VLÁDY PRO KOORDINACI BOJE S KORUPCÍ. *Analýza možností odčerpávat majetek pocházející z nelegitimních zdrojů mimotrestními prostředky*. Online. 2012. 2012. Dostupné z: https://vlada.gov.cz/cz/protikorupcni-strategie-vlady/na-leta-2011_2012/4-4--analyza-moznosti-odcerpavat-majetek-pochazejici-z-nelegitimnich-zdroju-mimotrestnimi-prostredky-110735/. [cit. 2023-12-12].

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ: Výnosy z organizované trestné činnosti: Zajištění skutečnosti, že „zločin se nevyplácí“. Online. Brusel, 2008. Dostupné z:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0766>. [cit. 2023-12-14].

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, LEGISLATIVNÍ RADA VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, PRACOVNÍ KOMISE PRO TRESTNÍ PRÁVO. *Stanovisko k návrhu zákona, kterým se mění trestní zákoník a další související zákony: Čj. OVA: 1524/15*. Online. Praha, 2016. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/183889/150059382.pdf?sequence=4&isAllowed=y>. [cit. 2023-12-12].

Výběr z judikatury Evropského soudu pro lidská práva ve vztahu k řízení při zajištění a zabavení majetku ve vztahu k uplatňování institutu rozšířeného zabavení majetku. Online. 2016. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=125715>. [cit. 2023-12-12].

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ: *Vyhledávání a konfiskace majetku: zajištění toho, aby se trestná činnost nevyplácela*. Online. Brusel, 2020. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0217>. [cit. 2023-12-12].

Seznam obrázků

Obr. 1: Jednotlivé kroky procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti

Obr. 2: Výčet konfiskačních metod a modifikací

Obr. 3: Podmínky uložení zabránění části majetku podle § 102a odst. 1 TZ

Název, abstrakt a klíčová slova

Název:

Česká právní úprava rozšířené konfiskace výnosů z trestné činnosti – teorie a praxe

Abstrakt

Směrnice 2014/42/EU uložila členským státům Evropské unie přijmout do svých právních řádů metodu *rozšířené konfiskace* výnosů z trestné činnosti. Česká republika transponovala tuto metodu do ochranného opatření *zabrání části majetku* podle § 102a zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a s ním spojených ustanovení.

Cílem této práce je popsat metodu *rozšířené konfiskace*, a to jak v rovině teoretické, tak v rovině praktické. V rovině teoretické si práce klade za cíl vymezit metodu *rozšířené konfiskace*, její místo v procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti a také v systému konfiskačních metod, jejichž odrazy je možné spatřovat v konfiskačních nástrojích napříč evropskými právními řády. V rovině praktické je cílem práce nabídnout podrobný výklad k *zabrání části majetku*, tedy ke nástroji, kterým se odráží metoda *rozšířené konfiskace* v českém právním řádu. Práce při zkoumání rozšířené konfiskace a *zabrání části majetku* využívá analytický a normativní přístup.

Hlavní cíle se promítly do struktury práce, která je členěna do tří částí. První část se zabývá teoretickou rovinou. Nejprve práce představuje konfiskaci jako jeden z kroků procesu odčerpávání výnosů z trestné činnosti. Následně práce analyzuje texty evropských autorů v oblasti konfiskační teorie a na základě syntézy jejich děl vytváří systém teoretických konfiskačních metod a jejich modifikací. Součástí systému je rovněž vymezení definičních znaků *rozšířené konfiskace* a jejího vztahu k ostatním konfiskačním metodám, zejména metodě *konfiskace podezřelého majetku*. V závěru první části tato práce identifikuje mantinely *rozšířené konfiskace*, které vyplývají z judikatury Evropského soudu pro lidská práva.

Druhá část práce rozebírá základní právní pojmy a souvislosti, jejichž pochopení je nezbytné pro řádné uchopení jednotlivých českých konfiskačních nástrojů, včetně *zabrání části majetku*.

Třetí část práce nejprve představuje legislativní vývoj *zabrání části majetku* a hodnotí jednotlivé varianty, které vláda při transpozici směrnice zvažovala. Stěžejní je pak oddíl věnovaný podmínkám uložení *zabrání části majetku*. Práce zde upozorňuje na nekoncepčnost právní úpravy a identifikuje dvě odlišné podoby *zabrání části majetku*, a to *zabrání konkrétních*

věcí a zabrání hrubého nepoměru. Následně práce analyzuje celý proces od zajištění části majetku až po jeho konečné zabrání a výkon rozhodnutí.

Napříč třetí částí tato práce poukazuje na tenzi mezi podstatou *rozšířené konfiskace* a základními zásadami trestního řízení. Práce klade důraz na dokazování, a to jak v rámci zajišťování, tak v rámci řízení o *zabraní části majetku*. Rovněž v těchto oblastech se projevují odlišnosti dvou podob *zabraní části majetku*.

Klíčová slova:

Odčerpávání výnosů z trestné činnosti; Rozšířená konfiskace; Výnosy z trestné činnosti

Title, Abstract and Key words

Title:

Czech legislation on extended confiscation of proceeds of crime – theory and practice

Abstract

Directive 2014/42/EU obliges the Member States of the European Union to introduce the *extended confiscation* of proceeds of crime method into their legal systems. The Czech Republic has transposed this method into the protective measure of *forfeiture (confiscation) of a portion of assets* under Section 102a of Act No. 40/2009 Coll., the Criminal Code, and related provisions.

The aim of this paper is to describe the method of *extended confiscation* at both the theoretical and practical levels. On a theoretical level, the thesis aims to define the method of *extended confiscation*, its place in the asset recovery process, and in the system of confiscation methods whose reflections can be seen in confiscation instruments across European legal systems. On a practical level, the aim of the thesis is to provide a detailed interpretation of the *forfeiture of a portion of assets*, an instrument that represents the *extended confiscation* method in the Czech legal system. The thesis uses an analytical and normative approach to the examination of *extended confiscation* and *forfeiture of a portion of assets*.

The main objectives are reflected in the structure of the thesis, which is divided into three parts. The first part deals with the theoretical level. First, the thesis introduces confiscation as one of the steps in the asset recovery process. Subsequently, the thesis analyses the works of European authors in the field of confiscation theory and based on the synthesis of their works creates a system of theoretical confiscation methods and their modifications. The system also includes a definition of the defining characteristics of *extended confiscation* and its relationship with other confiscation methods, in particular the method of *confiscation of suspicious assets*. At the end of the first part, the thesis identifies the limits of *extended confiscation* as derived from the case law of the European Court of Human Rights.

The second part of the thesis discusses the basic legal concepts and relations, the understanding of which is necessary for a proper comprehension of the various Czech confiscation instruments, including the *forfeiture of a portion of assets*.

The third part of the thesis first presents the legislative development of the *forfeiture of a portion of assets* and evaluates the various options considered by the government in the implementation of the Directive. The section on the conditions for the imposition of *forfeiture of*

a portion of assets is one of the key parts. Here, the thesis points out the unconceptual nature of the legislation and identifies two different forms of *forfeiture of a portion of assets*, namely the *forfeiture of particular assets* and the *forfeiture of gross disproportion*. The thesis then analyses the whole process from the freezing of a portion of assets to its final forfeiture and enforcement.

In the third part, the thesis highlights the tension between the nature of *extended confiscation* and the fundamental principles of Czech criminal procedure. The thesis emphasises the evidentiary aspects of both the freezing and the *forfeiture of a portion of assets*. Also in these areas, the differences between the two forms of forfeiture of a portion of the assets become apparent.

Key words:

Asset Recovery Process; Extended Confiscation; Proceeds of Crime